

Voka Memorandum

mv!

ondernemen voor morgen

Voor een doeltreffend
Vlaams en federaal beleid

Scan de QR-code en maak kennis met Kai,
de avatar van Voka die al jouw vragen over
onze verkiezingsvoorstellen beantwoordt.

voka Vlaams
netwerk van
ondernemingen

Inhoud

04 DE ESSENTIE

08 CONTEXTANALYSE

12 DEEL 1. GEDEELDE EN GEZONDE GROEI

- 14 Stevige overheidsfinanciën
- 18 Efficiënte overheid
- 22 Groeibevorderende fiscaliteit
- 26 Versterkte internationalisering

30 DEEL 2. IEDEREEN AAN HET WERK

- 32 Dynamische arbeidsmarkt
- 40 Opnieuw naar de Europese top met ons onderwijs
- 44 Optimale zorgverstrekking

48 DEEL 3. DUURZAME TRANSITIES

- 50 Minimumvereisten voor een effectief duurzaamheidsbeleid
- 52 Rechtszeker omgevingsbeleid
- 56 Doelgericht milieubeleid
- 60 Coherent energie- en klimaatbeleid
- 64 Futureproof mobiliteits- en logistiek beleid

68 DEEL 4. INNOVATIE EN ONDERNEMERSCHAP

- 70 Investeren in en valoriseren van innovatie
- 74 Ondersteunen en stimuleren van ondernemerschap

Lees ook het volledige
Vlaams & federaal
memorandum voor
alle regio's op
www.voka.be/verkiezingen

Nu ondernemen voor morgen!

Zo luidt de titel van het Voka Memorandum voor de Vlaamse en federale verkiezingen 2024. ‘Ondernemen’ is de basis, uiteraard. Een uitgesproken oproep tot actie en vooruitgang door te ondernemen. ‘Nu’ drukt op de nodige sense of urgency en de wake-upcall voor actie. En ‘morgen’ op hoe allesbepalend en richtinggevend dit is voor onze toekomst. Drie elementen die de kracht van ondernemerschap aandrijven, en ook de beleidsvoorstellen in dit Vlaams en federaal memorandum. Dit is een draaiboek voor een slagkrachtig beleid met impact van en voor onze 18.000 ondernemingen, voor heel Vlaanderen.

Met talloze ondernemers en stakeholders is de voorbije maanden intens overlegd om tot deze bundel van beleidsvoorstellen te komen. Exact één jaar voor de verkiezingen van 9 juni 2024 hielden we ook het Voka Bestuurscongres, met meer dan honderd aanwezigen uit ondernemend Vlaanderen. We hebben gediscussieerd, gedebatteerd en gedelibereerd over uitdagingen, maar vooral over oplossingen. Die kan je in dit Vlaams-federaal memorandum in overvloed terugvinden, en zal je ook verder kunnen lezen in ons Europees memorandum dat in de loop van het voorjaar 2024 volgt.

Dat er veel uitdagingen op de weg liggen, daar vertellen we je niets nieuws mee. Kranten, websites, social media, wetenschappelijke studies staan er bol van. En ja, natuurlijk staan

we voor enorme transitie op tal van domeinen. De klimaatverandering, de digitale revolutie, de geopolitieke spanningen, de demografische ontwikkelingen, de wijzigingen op de arbeidsmarkt, ... Ze brengen heel wat onrust en onzekerheid met zich mee. En dat is begrijpelijk. Maar die onrust moeten we ombuigen naar ondernemingslust en -goesting. Het kán, dat toont dit memorandum aan.

“We kunnen de toekomst in eigen handen nemen. Toch als we nu voor de juiste oplossingen kiezen. Met uitroepteken!”

De komende pagina's bulken van de gedragen oplossingen voor een doortastend en adequaat Vlaams en federaal beleid, waar iedereen beter van wordt. Het is mogelijk om vanuit Vlaanderen een koppositie in te nemen en onverkort te streven naar de Europese top. Het is mogelijk om weer te excelleren, als na de verkiezingen van 2024 het beleid van elke regering op elk beleidsniveau hierop gericht is. Het kán, als we nu ondernemen voor morgen!

Ons motto eindigt niet toevallig met een uitroepteken. Lees het niet als een waarschuwing, maar eerder als de overtuiging en drive van Vlaamse ondernemers. We kunnen de toekomst in eigen handen nemen. Toch als we nu voor de juiste oplossingen kiezen. Met uitroepteken!

Hans Maertens,
gedelegeerd bestuurder Voka
Rudy Provoost, voorzitter Voka

DE ESSENTIE

Nu ondernemen voor morgen!

De jaren twintig van de 21ste eeuw worden gedomineerd door diverse transitieën. De klimaattransitie moet leiden tot meer duurzaamheid, de digitale transitie moet leiden tot meer productiviteit, de arbeidstransitie moet leiden tot een evenwichtiger verhouding tussen werken en leven, en de geopolitieke transitie leidt tot nieuwe machtsverhoudingen in de wereld. Deze verschillende en gelijktijdige transitieën zorgen voor grote onzekerheid. Een enorme uitdaging, maar ook een opportuniteit als we het slim en doordacht aanpakken.

In deze transitieën komt het politieke systeem onder druk te staan en worden de sociale tegenstellingen verscherpt. Daarbovenop zijn de overheidsfinanciën structureel zwak, waardoor het beleid om de transitieën te ondersteunen en te versnellen heel moeilijk wordt. Onze economie, onze bedrijven en onze medewerkers zijn in deze transitieën kwetsbaar.

Daarom moeten we nu ondernemen voor morgen. Nu moeten we iedereen op weg zetten naar meer duurzaamheid, meer digitalisering, meer gezondheid en welzijn. Nu moeten we durven hervormen: onze arbeidsmarkt, ons onderwijs, onze sociale zekerheid, onze fiscaliteit, ... Ondernemerschap is daarbij de krachtbron en de katalysator van de vooruitgang en de transitie naar morgen. Ondernemingen zullen de groeimotor en de gangmakers zijn van de vernieuwing. Ondernemers zullen zoals steeds de voorlopers en de voortrekkers zijn van verandering. We moeten ondernemen met iedereen: met onze medewerkers, met de stakeholders, met alle overheden en met elke burger.

“Ondernemingen zullen de groeimotor en de gangmakers zijn van de vernieuwing.”

NU GROEIEN VOOR MORGEN

Samen ondernemen kan alleen door samen te groeien. We zullen de transitieën alleen kunnen realiseren door duurzame, gedeelde economische groei. Wij blijven geloven in een groeiverhaal waarbij we per jaar minstens 2% economische groei behalen. Zo willen we als ondernemingen maximale economische en maatschappelijke impact creëren met optimale welvaart en welzijn voor iedereen. Anders zullen we voor een aantal decennia de boot missen. Nu moeten we groeien voor morgen.

Vlaanderen moet in de transitieën een koppositie innemen en streven naar de Europese top. Het beleid van elke regering moet erop gericht zijn om te excelleren. We zullen alleen slagen als we inzetten op drie onderscheidende factoren:

- » ons menselijk kapitaal dat zal zorgen voor het groeipotentieel;
- » ons innovatief vermogen dat zal zorgen voor doorbraken in onderzoek en ontwikkeling;
- » onze internationale spankracht die zal zorgen voor de nodige concurrentiekracht.

Om dit te bereiken zal een doortastend beleid nodig zijn van alle regeringen en overheden in dit land. Het is ook NU dat we moeten ondernemen voor morgen. Dit memorandum is een praktisch draaiboek om op

verschillende domeinen en over de verschillende bevoegdheidsniveaus heen de maatregelen te nemen die Vlaanderen en België klaarstomen voor de grote transities.

NU HERVORMEN VOOR MORGEN

Om ervoor te zorgen dat Vlaanderen in de Europese top komt, moeten in de volgende legislatuur de essentiële randvoorwaarden en kritische succesfactoren worden gecreëerd om het groeipotentieel volledig te vervullen. De overheid moet een kader creëren waarin burgers en ondernemingen hun activiteiten kunnen ontplooiën. Dit beleid moet slagkrachtig zijn en streven naar een maximale economische en maatschappelijke impact.

De hoekstenen van een beleid met IMPACT zijn: Innovatie, Meerwaardecreatie, Productiviteit, Arbeidsmarkt- en talentontwikkeling, Competitiviteit en Transformatie.

1. INNOVATIE STIMULEREN

Elk beleid moet inzetten op innovatie. Vandaag scoort Vlaanderen al in de top 3 van Europa, maar we moeten de ambitie hebben om de nummer één te worden. We moeten onze gezamenlijke investeringen in onderzoek en ontwikkeling door bedrijven én overheden optrekken naar 5% van het bbp. Zo geven we bedrijven de nodige voorsprong om competitief te blijven en leider te worden in de transities die op ons afkomen. De innovaties gelden zowel voor

onze processen, producten, diensten als organisatie. Zowel industriële innovatie in de context van energie-intensieve sectoren als digitale innovatie in de dienstensectoren. Innovatie moet in alle beleidsdomeinen ondersteund worden: van het promoten van STEM-studierichtingen in het onderwijs tot het fiscaal ondersteunen van onderzoek en ontwikkeling in de bedrijven.

2. MEERWAARDE CREËREN DANKZIJ EEN GROEISTIMULEREND ONDERNEMINGSKLIMAAT

Het is de verantwoordelijkheid van de overheid om voor ondernemingen de voorwaarden voor meerwaardecreatie te creëren en te zorgen voor een groeistimulerend en ondernemingsvriendelijk fiscaal, wetgevend en regelgevend kader dat rechtszekerheid en langetermijnperspectief biedt.

Dat kan onder meer via een sneller en rechtszekerder vergunningenbeleid, het voorzien van toereikende publieke infrastructuur op het vlak van mobiliteit, energie en digitalisering en het beperken van de complexiteit van de regelgeving en de administratieve lasten.

Een gunstig ondernemingsklimaat betekent ook dat de ondernemingen naar waarde worden geschat en er een positief imago van ondernemingen en ondernemers gecreëerd wordt. Zo een klimaat komt ook de algemene welvaart ten goede, onder meer op het vlak van ongelijkheid en sociale rechten. Dat impliceert meer werkgelegenheid, een hogere koopkracht, minder armoede en een sterkere welvaartsstaat.

“Vooruitgang in een wereld in transitie vergt een proactief beleid dat zelf de condities creëert om ons groeipotentieel voluit te ontplooien.”

De grootste rem op zo een beleid zijn ongetwijfeld de erg wankelende overheidsfinanciën. Er wordt snel naar ondernemingen gekeken om de budgettaire putten te dempen. Gezien de aangetaste concurrentiepositie is een verdere verzwaring van de lasten op ondernemingen geen duurzame oplossing. De negatieve impact van dat soort ingrepen dreigt zich op relatief korte termijn te wreken. De volgende legislatuur zullen ernstige inspanningen vereist zijn om de houdbaarheid van onze overheidsfinanciën te versterken. Die inspanningen moeten vertrekken van een kerntakendebat: welke taken moet de overheid invullen en welke kan ze beter aan anderen overlaten? De klemtoon moet daarbij liggen op een efficiëntere en effectievere overheid.

Daarbij moet ook de staatsstructuur herbekeken worden. De huidige organisatie van onze overheid, de verdeling van bevoegdheden en de financiering ervan bemoeilijken een efficiënte beleidsvoering en kosten welvaart.

3. PRODUCTIVITEIT VERSTERKEN

Productiviteitsgroei is de belangrijkste determinant voor onze toekomstige welvaart. De komende decennia moet 90% van de economische groei komen van productiviteitsgroei. Maar die productiviteitsgroei is al decennialang aan het vertragen en dreigt stil te vallen. Zonder een herstel van die productiviteitsgroei zal er quasi geen economische groei zijn, met nefaste gevolgen voor onze welvaart, onze overheidsfinanciën en de houdbaarheid van onze welvaartsstaat.

Maatregelen om de productiviteitsgroei te versterken zijn dan ook de rode draad doorheen dit memorandum. Productiviteitsgroei komt neer op ‘slimmer werken’, meer output realiseren met dezelfde of minder input (van grondstoffen, van arbeid, van kapitaal, ...). Alles wat daartoe kan bijdragen, zal onze toekomstige welvaart versterken. Dat gaat onder meer over een hogere kwaliteit van het arbeidspotentieel (via beter onderwijs en extra inspanningen voor opleiding, maar evengoed via een

meer gediversifieerde verloning), meer flexibiliteit om de arbeidsorganisatie te optimaliseren (via meer flexibiliteit in de arbeidstijden en via vlottere vergunningen), betere publieke infrastructuur (via extra overheidsinvesteringen), en meer inzetten op digitalisering, innovatie en internationalisering. Kortom, zo goed als alle voorstellen in dit memorandum zijn erop gericht om onze productiviteit op te krikken.

4. ARBEIDSMARKT HERVORMEN EN TALENTEN ONTWIKKELEN

Het vinden van geschikt personeel is al jarenlang een van de grootste bezorgdheden van de Vlaamse ondernemers en bedreigt de groei van onze ondernemingen. Zowel de demografische vooruitzichten als de recente indicaties van de onderwijskwaliteit suggereren dat die krapte en de mismatch op de arbeidsmarkt nog lang zullen aanhouden.

Die krapte is de belangrijkste hindernis voor de groeimogelijkheden van de Vlaamse economie. De krapte aanpakken zal uiteraard belangrijke inspanningen vragen van de bedrijven via een aangepast HR-beleid, een sterke inzet op opleiding en verdere investeringen in productiviteitswinsten door automatisering en digitalisering. In België en zelfs in Vlaanderen zijn nog altijd relatief weinig mensen aan het werk en zijn er nog veel inactieven, mensen die niet werken en die zich ook niet aanbieden op de arbeidsmarkt. In Vlaanderen gaat dat om 815.000 20- tot 64-jarigen, op Belgisch niveau zelfs om 1,7 miljoen mensen.

Het toekomstig beleid moet een werkzaamheidsgraad vooropstellen van 85% door het activeren van onze werkzoekenden en de inactieven. Er moet meer ingezet worden op levenslang leren door de upskilling en reskilling van medewerkers. Ook in het onderwijs moet het concept ‘levenslang leren’ een concrete vorm krijgen. De arbeidsorganisatie moet flexibeler en het wetgevend kader moet aangepast worden. Bovenal moet werken lonender gemaakt worden voor alle lagen van de werkende bevolking. De fiscaliteit moet werken en ondernemen stimuleren. Zo verhogen we de professionele voldoening en de koopkracht. Deze dringende maatregelen zijn noodzakelijk om menselijk talent te ontplooien, de groei van onze bedrijven te faciliteren en de sociale zekerheid te vrijwaren.

5. COMPETITIVITEIT HERSTELLEN EN VERGROTEN

De concurrentiekracht is essentieel voor onze exportbedrijven. Een groot deel van onze welvaart is gelieerd aan export; we hebben een beleid nodig dat onze competitiviteit herstelt. Door de inflatie en de koppeling van de lonen aan de index hebben we opnieuw een loonkostenhandicap opgebouwd tegenover de buurlanden.

Ook onze energieprijzen zijn gemiddeld veel hoger dan in concurrerende landen. We lopen het risico dat onze bedrijven buitenlands marktaandeel verliezen, bedrijfsinvesteringen geschrapt worden, innovaties uitgesteld worden en jobs verloren gaan.

Volgens de Nationale Bank zullen de bedrijfsinvesteringen pas in 2025 weer boven het niveau van 2019 uitklimmen. Die vijf jaar van quasi-stagnatie van de bedrijfsinvesteringen heeft schadelijke gevolgen voor ons groeipotentieel op langere termijn.

Er is dus dringend een beleid nodig dat internationale handel promoot en ondersteunt, en zorgt voor de concurrentiekracht van onze bedrijven.

6. TRANSFORMATIEVERMOGEN ALS KRITISCHE SUCCESFACTOR

Vooruitgang in een wereld in transitie vergt een proactief beleid dat zelf de condities creëert om ons groeipotentieel voluit te ontplooien. Dit transformatievermogen is kritiek, zeker in de digitale en duurzame transitie. Meer dan ooit is een slagkrachtig beleid nodig om onze bedrijven de hoofdrol te laten spelen in de snelgroeiende digitale en duurzame economie. Daarbij is het onder meer zaak om het voortouw te nemen in de ontwikkeling van nieuwe ecosystemen en circulaire verdienmodellen, onze unieke kennisdomeinen en industriële clusters verder te versterken en te verankeren en ons in de energietransitie te onderscheiden op het vlak van koolstofvrije energie, waterstofinfrastructuur en decarbonisatie. Ook op het vlak van digitale technologie is een beleid nodig dat onderzoek en ontwikkeling omarmt om start-ups en scale-ups de wind in de zeilen te geven.

Aangedreven vanuit Europa zal het beleid het kader van die verduurzaming en digitalisering verder verscherpen. België en Vlaanderen moeten meestappen in dat Europese verhaal, maar met voldoende

Nu bouwen aan een overheid voor morgen

Ten slotte en niet het minst zullen we nu moeten bouwen aan een nieuwe overheid. De overheden kampen met grote begrotingstekorten, hoge schuldgraden en een veel te hoog overheidsbeslag. We worden geconfronteerd met incoherente kerntakenpakketten en incongruente structuren. Dat leidt tot rechtsonzekerheid en een geïnstitutionaliseerde complexiteit en inertie waarbij overheden overgaan tot een verregaand interventionisme en regulitis met gold-plating als resultaat. Het gevolg: een groot democratisch deficit.

Daarom moeten we ook nu onze overheden en administraties durven hervormen voor morgen. We moeten werken aan een overheid met eenduidige kerntaken en transparante spelregels, met efficiënte overlegorganen en -procedures, met een betere schaal door gemeentefusies en met een adequate bevoegdheidsverdeling waarbij we gaan naar coherente bevoegdheden en verregaande responsabilisering van elk beleidsniveau.

aandacht voor een economisch level playing field. Als kleine open economie heeft het weinig zin om in het beleidskader te ver voorop te lopen. Daarnaast moet er ook meer aandacht zijn voor strategisch denken over de opportuniteiten die internationale verduurzaming en digitalisering met zich meebrengen en is er nood aan een coherent en geïntegreerd beleid dat denkt in waardeketens. ◀

CONTEXTANALYSE

Groeien in een wereld vol transities

Terwijl onze welvaart onder druk staat, leven we wel in een wereld vol transities. We zullen dus alles uit de kast moeten halen om de uitdagingen om te buigen tot opportuniteiten. Door in te zetten op onder meer onze innovatiekracht, onze internationale competitiviteit en de valorisatie van talent moeten we kunnen excelleren aan de Europese top.

ONZE WELVAART STAAT ONDER DRUK

De Vlaamse welvaart staat onder druk door diverse oorzaken. Volgens de huidige vooruitzichten zal de economische groei tussen eind 2019 en eind 2023 uitkomen op gemiddeld 1,2% per jaar. Deze positieve economische groei is al bij al vrij mager, maar valt nog mee gezien de opeenvolgende crisissen. Ter vergelijking, van 2014 tot 2019 was er een gemiddelde jaarlijkse groei van 1,8%. De vooruitzichten voor de komende jaren zijn evenwel vrij somber. Het IMF verwacht dat de Belgische economie ook de komende vijf jaar bij ongewijzigd beleid gemiddeld maar met 1,2% per jaar groeit, op Japan en Italië na het zwakste groeicijfer onder de industrielanden.

Ook onze productiviteitsgroei neemt af, en dat moet ons verontrusten. Die productiviteitsgroei is immers de motor van onze toekomstige welvaart. De voorbije 25 jaar kwam ongeveer de helft van de welvaartsgroei van meer mensen aan het werk en de helft van productiviteit. Volgens simulaties van de Studiecommissie voor de Vergrijzing moet de komende 50 jaar 90% van de welvaartsgroei komen van productiviteitsgroei. Maar die productiviteitsgroei is al decennialang aan het vertragen. In de jaren '60 en '70 bedroeg de productiviteitsgroei nog meer dan 4% per jaar. De voorbije tien jaar is dat teruggevallen tot amper 0,5% per jaar.

Onze welvaart wordt ook bedreigd door een slecht werkende arbeidsmarkt. Zo zijn in België bijna 2 miljoen 20- tot 64-jarigen vandaag niet aan het werk, terwijl

bedrijven, vooral in Vlaanderen, de moeilijkheden om geschikt personeel te vinden naar voren schuiven als hun belangrijkste uitdaging.

Onze economie is ook niet ongehavend door de voorbije crisisjaren geraakt. De facturen van de crisis werden immers doorgeschoven naar de overheid en vooral de bedrijven. Hierdoor zitten de gezamenlijke Belgische overheden vandaag met een onhoudbaar begrotingstekort van zo'n 28 miljard euro en is de concurrentiekracht van onze bedrijven fel verzwakt. De wankelende overheidsfinanciën laten amper ruimte om extra middelen te voorzien voor nieuw beleid. Meer nog, onze overheden zullen de komende jaren op zoek moeten gaan naar heel wat extra miljarden om het begrotingstekort te dichten. En daarbovenop staat de financiering van onze sociale zekerheid onder druk door de stijgende uitgaven voor de gezondheidszorg en pensioenen.

De factuur van de crisissen heeft ook onze bedrijven fel verzwakt. Ondertussen worden ze geconfronteerd met een nieuwe aanzienlijke loon- en energiehandicap en winstmarges die zwaar onder druk staan. Dat vertaalt zich in een stagnatie van de bedrijfsinvesteringen. Die crisissen spelen zich bovendien af tegen een achtergrond van een wereld in transitie, waarbij grote veranderingen op wereldvlak een impact hebben op onze samenleving, onze economie en onze bedrijven. Veel van die transities zijn al langer bezig, maar werden door de crisissen van de voorbije jaren in een hogere versnelling geduwd. In de komende legislatuur zal het beleid deze transities gelijktijdig moeten aanpakken.

WERELD IN TRANSITIE

De transities die onze wereld de voorbije jaren beheersten, zullen alleen maar ingrijpender worden. Hoe we omgaan met en reageren op die transities zal doorslaggevend zijn voor de ontwikkeling van onze toekomstige welvaart.

1. GEOPOLITIEKE VERSCHUIVINGEN

De Russische inval in Oekraïne was een wake-upcall op geopolitiek vlak. Europa is lange tijd uitgegaan van een

“De gevestigde wereldorde die decennialang leidde tot internationale handel en een relatieve vrede, staat duidelijk onder spanning.”

wereld in vrede waarbij economische overwegingen de bovenhand hebben, wat zich onder meer vertaalde in lage en dalende uitgaven voor defensie. Dat wereldbeeld is door Rusland volledig onderuitgehaald. Het ziet er niet naar uit dat de relaties met Rusland binnen een redelijke termijn weer zullen normaliseren. Ook de situatie in het Midden-Oosten blijft instabiel.

Daarnaast is er nog een lange reeks andere geopolitieke risico's, met de relatie tussen China, Taiwan en de VS als de belangrijkste. Waar eventuele geopolitieke spanningen op de spits gedreven zullen worden en hoe ver dat soort situaties kan escaleren, valt uiteraard moeilijk te voorspellen. Maar het is wel duidelijk dat beleidsmakers en ondernemingen veel meer dan voorheen hiermee rekening moeten houden. De gevestigde wereldorde die decennialang leidde tot internationale handel en een relatieve vrede, staat duidelijk onder spanning.

2. GLOBALISERING ONDER DRUK

Samen met die geopolitieke verschuivingen lijkt ook de globalisering meer en meer onder druk te staan. Grote economische blokken zoals China en de VS focussen zich explicieter op hun eigen economische belangen – denk bijvoorbeeld aan de Inflation Reduction Act in de VS – en stellen zich strategischer op tegenover de rest van de wereld. Ook binnen Europa wordt gewerkt aan een strategisch beleid voor industrie, kritische grondstoffen, defensie en technologie. Internationale handel blijft evenwel dé motor van welvaartscreatie, zeker voor een kleine open economie als België en Vlaanderen. Het zal erop aankomen om binnen een wereld die anders aankijkt tegen globalisering toch de opportuniteiten van internationale handel te blijven valoriseren.

3. DEMOGRAFISCHE UITDAGINGEN

De veroudering van de bevolking is al langer aan de gang, maar in de komende jaren komen we wel op een belangrijk keerpunt. In Vlaanderen zullen er tegen 2029 12.500 20- tot 64-jarigen minder zijn dan in 2024. Dat is een duidelijke trendbreuk met de voorgaande periodes. In de periode 2019-2024 kwamen er nog 37.000 20- tot 64-jarigen bij. De komende jaren zullen er in Vlaanderen dus elk jaar meer mensen met pensioen gaan dan dat er op de arbeidsmarkt jongeren bijkomen.

“De aandacht voor klimaat en energie, natuur en milieu, beheersen zowel de politieke als de bedrijfsagenda.”

Vanaf 2031 zou die dynamiek keren, hoewel de aangroei van de bevolking op actieve leeftijd tot 2040 beperkt zou blijven tot minder dan 5.000 mensen per jaar. Die demografische verschuiving impliceert een enorme uitdaging voor onze arbeidsmarkt. De krapte die we vandaag kennen, zal immers nog jaren aanhouden en structureel blijven.

4. DUURZAME TRANSITIE

De aandacht voor duurzaamheid is de voorbije jaren spectaculair toegenomen, en dat zal de komende legislatuur op alle beleidsniveaus niet veranderen. De gevolgen van de klimaatverandering zullen blijven toenemen, met onvermijdelijke economische implicaties. De aandacht voor klimaat en energie, natuur en milieu beheersen zowel de politieke als de bedrijfsagenda.

Europa nam op dat vlak al het voortouw met haar Green Deal en ‘Fit for 55’-pakket. De uitvoering en opvolging daarvan zal de komende legislatuur alleen maar in snel-

Met gezonde en gedeelde groei naar de Europese top

heid toenemen en ook verregerende implicaties hebben voor de nationale beleidskeuzes. Voor bedrijven liggen op dat vlak belangrijke uitdagingen, maar ook buitengewone kansen en businessopportuniteiten.

De Europese gascrisis zette de voorbije jaren pijnlijk in de verf hoe kwetsbaar onze economie is voor verstoringen op de energiemarkten. Onder meer door het gedeeltelijk terugdraaien van de kernuitstap werden ondertussen stappen gezet om onze energiebevoorrading te versterken, maar de situatie voor de komende jaren blijft vooralsnog precair. Het risico op bevoorradingproblemen en de daarbij horende prijsschommelingen blijft reëel.

5. DIGITALE TRANSITIE

De digitalisering in de bedrijfswereld en de samenleving zet zich volop door en heeft door de coronacrisis nog een boost gekregen. De doorbraak van artificiële intelligentie luidt een nieuw digitaal tijdperk in, terwijl automatisering en robotisering meer dan ooit fundamenteel zijn voor productiviteitsverbeteringen. De technologische vooruitgang houdt een enorm potentieel in voor onze toekomstige welvaart. Tegelijkertijd gaat ze ook gepaard met belangrijke uitdagingen, onder meer op het vlak van maatschappelijke aanvaarding, digitale infrastructuur, cyberveiligheid, ... Ook zal er moeten geïnvesteerd worden in de digitale skills van niet alleen de actieven, maar de hele bevolking.

6. TOENEMEND BELANG VAN GEZONDHEID EN WELZIJN

De gelijktijdige transitie hebben ongetwijfeld een grote impact op onze samenleving. Zo is bijvoorbeeld door de coronacrisis de aandacht voor gezondheid en welzijn sterk toegenomen. Nieuwe pandemieën vallen moeilijk te voorspellen, maar zijn niet uit te sluiten.

Daarnaast is er ook de structurele druk op de gezondheidsvoorziening door de veroudering van de bevolking. Het aantal 80-plussers in Vlaanderen is tussen 2000 en 2020 verdubbeld van 200.000 naar 400.000. Tegen 2050 verdubbelt dat nog eens naar meer dan 800.000.

Gezien de inspanningen voor gezondheidszorg zich vooral concentreren bij de ouderen, zal gezondheid als beleidsthema de komende jaren alleen nog maar aan belang winnen. Dat geldt zowel op het vlak van de capaciteit van de zorgsector, de uitgaven voor gezondheidszorg als de opportuniteiten voor ondernemingen in zorginnovaties. «

Om onze welvaart te vrijwaren en te kunnen omgaan met de uitdagingen die de transitie teweegbrengen, zullen we volop moeten inzetten op groei. Het creëren van economische en maatschappelijke waarde gaan daarbij hand in hand. De waardecreatie in en door onze bedrijven is de drijvende kracht achter de welvaart en het welzijn van onze bevolking. Groei is onze sociale zekerheid. Zonder groei kan onze welvaartstaat de toenemende impact van de verouderende bevolking op pensioenen en zorg niet dragen en worden onze overheidsschuld en begrotingstekort onhoudbaar.

Voor Voka moet die economische groei gezond en gedeeld zijn. Gezonde groei impliceert zowel duurzame groei in termen van de impact op milieu en klimaat als gebaseerd op een houdbaar financieel kader. Gedeelde groei betekent dat iedereen moet kunnen delen in de welvaartscreatie. De ambitie om Vlaanderen aansluiting te doen vinden bij de topregio's in Europa is er vooral op gericht om ons groeipotentieel duurzaam te versterken. Die groei kan dan gebruikt worden om de welvaart te verhogen via onder andere een houdbare koopkrachtstijging, een robuuste welvaartsstaat die niemand achter laat, een kwaliteitsvolle gezondheidszorg, een duurzame leefomgeving, een kwaliteitsgericht onderwijs en voldoende en betaalbare kinderopvang.

Bedrijven hebben daarin een cruciale rol te spelen via hun bijdrage tot de economische groei en de welvaartsstaat, hun sleutelpositie in de duurzame transitie, ... Maar dat vereist een beleidskader dat bedrijven in staat stelt om die rol ten volle op te nemen.

Om voluit ons groeipotentieel te benutten en om te zetten in waardecreatie moeten we onverwijd inzetten op onze sterkten. Dat vereist een beleid dat zich volop richt op de essentiële randvoorwaarden en kritische succesfactoren die ons aan de Europese top moeten brengen dankzij onder meer ons innovatievermogen, een stevige internationale concurrentiepositie en de valorisatie van talent. In dat licht zullen we in de volgende hoofdstukken onze beleidsvoorstellen verder toelichten.

Deel 1.

Gedeelde en gezonde groei

- 14** **Stevige overheidsfinanciën**
- 18** **Efficiënte overheid**
- 22** **Groeibevorderende fiscaliteit**
- 26** **Versterkte internationalisering**

mv!

groeien voor morgen

Voor een gezonde en gedeelde groei moeten we in de eerste plaats onze federale begroting op orde zetten. Transparante rapportering, een sterkere begrotingscoördinatie en slimmere investeringen helpen hierbij, maar ook de efficiëntie van de overheid zelf moet onder de loep genomen worden. Met slimme gemeentefusies en een evolutie van een conflict- naar een samenwerkingsmodel moeten we mikken op meer eenheid en minder complexiteit. Daarnaast moet

ons fiscaal systeem kwaliteitsvolle groei bevorderen en competitief zijn in de Europese markt. Een ondernemingsvriendelijk lokaal beleid, gecombineerd met een duurzaam internationaal gericht industrieel beleid, zal iedereen ten goede komen. Met doordachte fiscale hervormingen en een duidelijkere focus op investeringsgerichte overheidsfinanciën mikken we op een jaarlijkse groei van ons bbp van 2%. Een ambitieuze, maar haalbare doelstelling.

Stevige overheidsfinanciën

**De houdbaarheidsrisico's van onze overheidsfinanciën zijn aanzienlijk.
De begrotingssituatie van de federale overheid baart het meeste zorgen. Inspanningen
moeten voldoende budgettaire ruimte laten voor productieve investeringen.**

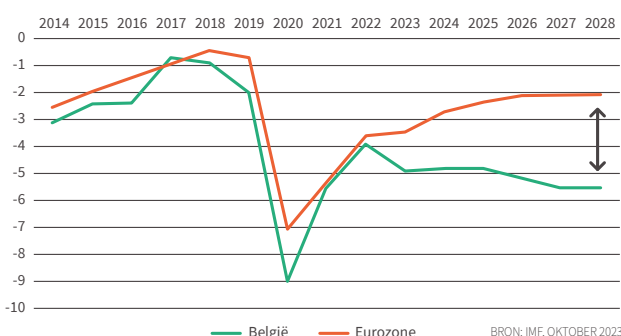
UITDAGING: DE HOUDBAARHEID VAN DE OVERHEIDSSCHULD GARANDEREN

De houdbaarheidsrisico's van onze overheidsfinanciën zijn aanzienlijk. België start de volgende legislatuur met een aanzienlijk tekort van 4,6% bbp (27,5 miljard) en een schuldgraad van 108,1% bbp (646,1 miljard). Bovendien zou het globale deficit volgens het IMF tegen 2028 verder oplopen tot 5,5% bbp (32,9 miljard in euro's van 2024) en de schuldgraad tot 115,9% bbp (692,7 miljard in euro's van 2024).

De ontsparing van onze overheidsfinanciën situeert zich aan de uitgavenzijde. Een gebrekkige voorbereiding op de vergrijzingsgolf doet de sociale uitgaven tijdens de volgende legislatuur jaarlijks met 0,2% bbp (1,3 miljard in euro's van 2024) toenemen. In combinatie met de toenemende kwetsbaarheid voor schokken zoals klimaatrampen of pandemieën en weer fors oplopende interestlasten, dreigen onze

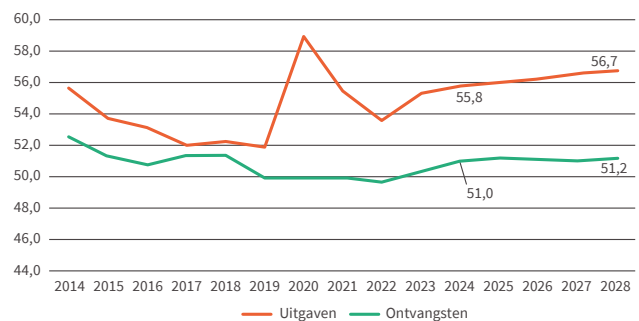
Zonder structurele ingrepen verslechtert het begrotingstekort in volgende legislatuur

Evolutie begrotingstekort bij ongewijzigd beleid in % bbp

Uitgaven stijgen sterker dan bbp

Evolutie uitgaven en ontvangsten in % bbp

BRON: IMF, OKTOBER 2023

overheidsfinanciën in de volgende jaren pas echt in de gevarezone te komen.

VOORSTEL: VERSTERK HET BEGROTINGSPROCES...

Maak een speerpunt van een versterking van het begrotingsproces. Heldere en voorspelbare processen vormen het kader voor de te realiseren begrotingsdoelen. Daarbij richten we de blik op landen die hun overheidsfinanciën wél op orde hebben, zoals Nederland.

...DOOR IN HET VOORJAAR AL BUDGETTAIRE HOOFDLIJNEN VAST TE LEGGEN

Besluit al in het voorjaar over de hoofdlijnen van de begroting voor het volgende begrotingsjaar. De federale overheid hinkt vandaag van begrotingsopmaak naar begrotingscontrole. Dat moet anders. Een integrale afweging tussen de verschillende politieke wensen vergt besluitvorming op één vast moment in het jaar. Zo rest ook genoeg tijd voor gedegen voor-

bereiding en implementatie van maatregelen, wat de rechtszekerheid ten goede komt.

... DOOR DE RAPPORTERING TE VERBETEREN

Verbeter de rapportering over de begrotingsuitvoering en voer er een jaarlijks verantwoordingsdebat over in mei. Het Rekenhof kan momenteel geen tijdig oordeel uitbrengen over de jaarrekening van de federale overheid. Het verkrijgt immers nog steeds onvoldoende toereikende controle-informatie om al zijn controlewerkzaamheden uit te voeren. Geen enkele onderneming kan zich zulke lacunes veroorloven ten opzichte van zijn revisor. Over de jaarrekening moet ook een grondig debat gevoerd worden in het parlement, zoals dat ook gebeurt in ondernemingen.

VOORSTEL: VERSTERK HET BEGROTINGSKADER VIA TRENDMATIG BEGROTINGSBELEID DAT STUURT OP DE UITGAVEN...

Overheidsuitgaven moeten worden ingepast binnen jaarlijkse uitgavenplafonds vastgelegd aan het begin van de regeerperiode. We stellen, in functie van de federale en Vlaamse begrotingsdoelstelling, vier deelplafonds voor: een voor gezondheidszorg, een voor sociale uitgaven, een voor overige lopende uitgaven en een voor overheidsinvesteringen. Deze benadering komt de beheersing van de overheidsfinanciën ten goede, zo leert de ervaring in Nederland.

Conjuncturele evoluties in de werkloosheidsuitkeringen vallen buiten het uitgavenplafond. Afwijkingen zijn enkel mogelijk bij zeer uitzonderlijke negatieve schokken. Iedere overschrijding wordt gecompenseerd op hetzelfde domein als waar ze zich voordoet.

... EN VIA EEN APART INKOMSTENKADER

Een inkomstenkader op de middellange termijn draagt bij tot de beheersing van de overheidsfinanciën en de voorspelbaarheid ervan. Beslissingen daarover vinden enkel plaats aan het begin van de legislatuur. Vanaf dan zijn enkel fiscaal neutrale operaties mogelijk. We gaan daarbij uit van een stabilisering van de al hoge parafiscale druk.

Inkomstenmeevallers moeten consequent ten gunste van het saldo komen terwijl inkomstentegenvallers

het saldo mogen belasten. Zo ademt het saldo mee met de conjunctuur. Dat betekent dat meer belastingontvangsten ten gevolge van een hogere economische groei niet meer kunnen worden gebruikt voor lastenverlichting of extra uitgaven.

Daar staat tegenover dat er ook geen compensaties nodig zijn wanneer de belastinginkomsten afnemen in een periode van laagconjunctuur.

UITDAGING: VOLDOEN AAN HET VERNIEUWDE EUROPESE BEGROTINGSKADER

Het begrotingsbeleid van de verschillende overheden moet zich inschakelen in het vernieuwde Europese begrotingskader. Daarbij zal het begrotingsbeleid worden beoordeeld op basis van een uitgavennorm.

Het Federale Planbureau raamt in een impactstudie dat de vereiste budgettaire inspanningen kunnen oplopen tot jaarlijks 1% bbp (6 miljard) gedurende vier jaar. Er is voorzien dat dit traject met drie jaar verlengd kan worden mits hervormingen en extra investeringen. Maar ook dan zou nog steeds een jaarlijkse inspanning van 0,7% bbp (4 miljard) vereist zijn. In de volgende legislatuur staan we zo voor een gecumuleerde inspanning van 3,5% bbp (21 miljard). Die inspanning zou toelaten om het globale tekort te beperken tot 3% bbp.

De begrotingssituatie van de federale overheid (inclusief sociale zekerheid) baart het meeste zorgen. »

Het verwachte federale deficit van 17,5 miljard in 2024 ligt nog steeds dubbel zo hoog als voor de coronacrisis (8 miljard). Bij ongewijzigd beleid blijft dit niveau de volgende jaren bovendien aanzienlijk oplopende tekorten boeken.

Dat komt voornamelijk door de gestaag toenemende vergrijzingsuitgaven op dit niveau door een gebrek aan preventieve maatregelen. Het daaruit volgende oplopende primaire deficit – het begrotingssaldo zonder interestlasten – vertaalt zich zonder ingrepen op dit niveau in een opwaartse schulddynamiek. Er bestaat op federaal niveau zonder drastisch ingrijpen dan ook geen ruimte om toekomstige schokken op te vangen. Terwijl net dit niveau het meest kwetsbaar is voor een groeivertraging of een rentestijging.

De Vlaamse overheid heeft haar financiën beter onder controle. Tegen 2027 zou Vlaanderen weer aanknopen met een begrotingsevenwicht. De geleidelijke verbetering van het saldo is te danken aan een gematigde groei van de lopende uitgaven. De Vlaamse schuldgraad blijft echter ook de volgende jaren nog toenemen. Er moet bovendien rekening mee gehouden worden dat ook Vlaanderen voor enkele belangrijke budgettaire uitdagingen staat die nog niet zijn meegerekend in het ongewijzigd beleid, zoals de budgettaire impact van de bouwstop en het stikstofakkoord. Ook Vlaanderen zal bestaand beleid blijvend moeten in vraag stellen.

VOORSTEL: VOER HET AKKOORD OVER DE VERDELING VAN BEGROTINGSINSPANNINGEN UIT

Pas het samenwerkingsakkoord over de verdeling van de begrotingsinspanningen tussen de verschillende overheden effectief toe. Een samenwerkingsakkoord uit 2013 bepaalt dat het federale niveau en de deelstaten begrotingsdoelstellingen afspreken en

strikt respecteren. We vragen dat de verschillende overheden dan ook daadwerkelijk afspraken maken over ieders bijdrage tot het behalen van de beoogde begrotingsdoelstellingen, conform het Europese begrotingskader. Overheden die hun uitgavedynamiek het minst onder controle hebben, moeten de grootste structurele inspanningen leveren.

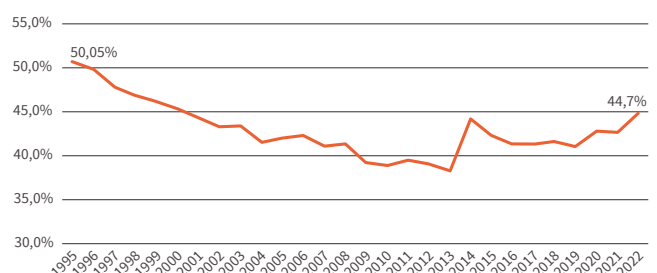
We vragen dat ook bindende afspraken worden gemaakt over corrigerende maatregelen wanneer de begroting van een overheid de afgesproken doelstelling niet realiseert.

UITDAGING: VEEL RUIMTE NODIG VOOR PRODUCTIEVE INVESTERINGEN

Net als ondernemingen moeten ook overheden wereldwijd de volgende jaren extra investeren op weg naar een klimaatneutrale, digitaal geconnecteerde en veiligere wereld. Tegelijk moeten de verschillende beleidsniveaus in ons land een aanzienlijke

Publieke kapitaalvoorraad daalde voorbij kwarteeuw. Nog aanzienlijke inhaaloperatie nodig

Fysieke publieke kapitaalvoorraad, in % bbp

Stevige overheidsfinanciën: Samenvatting voorstellen

FEDERAAL & VLAAMS

» Versterk de jaarlijkse begrotings- en rapporteringscyclus door:

- » Al in het voorjaar de budgettaire hoofdlijnen voor de begroting van het daaropvolgende jaar vast te leggen.
- » In de eerste helft van het jaar een correcte, door het Rekenhof goedgekeurde begrotingsrapportering over het vorige jaar voor te leggen.
- » Hierover in mei een parlementair verantwoordingsdebat te voeren.

» Stuur op de uitgaven.

- » Vertrek daarbij van vaste maximale uitgavenkaders voor grote uitgavencategorieën.
- » Compenseer eventuele overschrijdingen binnen dezelfde uitgavencategorie.

» Leg bij opmaak van het regeerakkoord een inkomstenkader voor de ganse legislatuur vast.

- » Garandeer daarbij dat de parafiscale druk niet verder toeneemt. Afwijkingen van dit kader vertalen zich in het saldo.

» Versterk de begrotingscoördinatie tussen de verschillende beleidsniveaus.

- » Pas het samenwerkingsakkoord over de verdeling van de begrotingsinspanningen tussen de verschillende overheden effectief toe.
- » Voorzie bindende, corrigerende maatregelen indien de begroting van een overheid de afgesproken doelstelling niet realiseert.

» Pak het nationaal investeringstekort in publieke infrastructuur aan 'in concerted action' van zowel publieke als private spelers.

- » Voorzie binnen de begrotingen een verschuiving van lopende uitgaven naar investeringen.
- » Voer op alle niveaus een jaarlijkse investeringsnorm in waardoor de verschillende investerende overheden in Vlaanderen tegen het einde van de legislatuur 4,5% bbp aan overheidsinvesteringen besteden. Hou daarbij ook rekening met de investeringstoelagen. Rapporteer hier jaarlijks over.
- » Activeer institutioneel kapitaal om de vele noodzakelijke infrastructuurinvesteringen mogelijk te maken. Ga met pensioenfondsen en verzekeraars rond de tafel zitten om concrete mogelijkheden te verkennen.

investeringsachterstand wegwerken na decennia aan investeringstekorten. Die vertaalden zich in een krimp van de publieke kapitaalgoederenvoorraad van 50,5% bbp in 1995 tot 44,7% bbp in 2022.

De vereiste hoeveelheid kapitaal om de infrastructurele kloof te dichten stijgt echter ver uit boven de middelen die overheden zelf op een financieel verantwoorde wijze kunnen ophalen. De helft van het Green Deal-investeringsprogramma bijvoorbeeld zal via private middelen gefinancierd worden. Deze investeringen bieden het vooruitzicht op langetermijn relatief stabiele rendementen, diversificatiemogelijkheden ten opzichte van andere activaklassen, en een fit met langetermijn, inflatiegebonden pensioenverplichtingen.

Het nationaal investeringstekort moet dus worden aangepakt 'in concerted action' door zowel publieke als private spelers. De combinatie van publiek en privaat geld leidt vaak ook tot betere businesscases.

VOORSTEL: 4,5% BBP OVERHEIDSINVESTERINGEN IN VLAANDEREN TEGEN HET EINDE VAN DE LEGISLATUUR

Zorg dat de te leveren inspanningen voldoende budgettaire ruimte laten voor extra productieve investeringen. Inclusief investeringsbijdragen bedroeg de som van de overheidsinvesteringen van alle beleidsniveaus in Vlaanderen in 2021 3,6% bbp. Tegen het einde van de legislatuur moet het investeringsniveau in Vlaanderen toenemen tot 4,5% bbp. Dat impliceert voor de federale en de Vlaamse overheid, ten opzichte van 2021, een bijkomende investeringsinspanning van respectievelijk 1,1 miljard en 1,4 miljard tegen het einde van de volgende legislatuur.

VOORSTEL: ACTIVEER HET INSTITUTIONEEL KAPITAAL IN ONS LAND VOOR INFRASTRUCTUURINVESTERINGEN

We vragen de volgende regering om met de pensioenfondsen en verzekeraars rond de tafel te zitten om concrete mogelijkheden te verkennen die het pad effenen voor meer institutionele beleggingen in infrastructuur. «

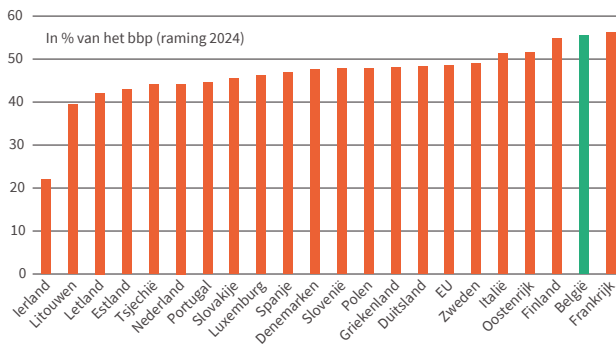
Efficiënte overheid

Een efficiënte overheid is essentieel voor het functioneren van onze economie. Maar internationale indicatoren en de Voka 'Waar voor je geld'-analyse suggereren dat onze overheid beter kan.

Bij de hoogste overheidsuitgaven in Europa

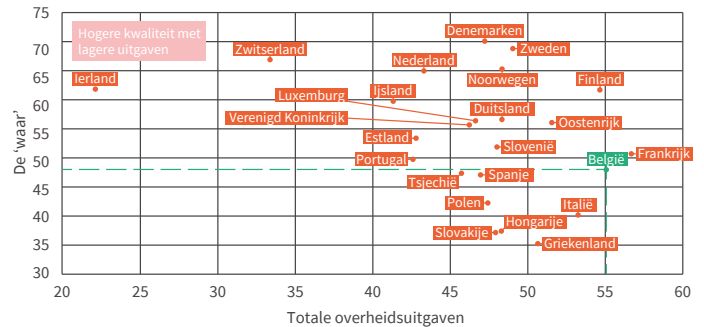
Totale overheidsuitgaven

BRON: EUROPESE COMMISSIE

15 landen bieden dezelfde of hogere kwaliteit voor dezelfde of lagere uitgaven

Waar voor je geld?

BRON: VOKA

UITDAGING: WE MOETEN ONZE OVERHEIDSFINANCIËN OPKUISEN

Een efficiënte overheid, dat gaat over het goed invullen van cruciale overheidsopdrachten zoals onderwijs en gezondheidszorg, over specifieke dienstverlening aan bedrijven zoals het afleveren van vergunningen, over het voorzien van een rechtszeker kader waarbinnen ondernemingen hun activiteiten kunnen ontplooiën en over de prijs-kwaliteitsverhouding van de overheidsuitgaven. Op elk van die domeinen scoren de Belgische overheden niet echt top.

Voor de opkuis van de overheidsfinanciën had de federale regering de 1/3e-1/3e-1/3e-regel: een derde van de inspanning moest van besparingen komen, een derde van nieuwe inkomsten en een derde van overige maatregelen, zoals fraudebestrijding.

VOORSTEL: VOER DE 1/2E-1/2E-REGEL IN. DIT BETEKENT DAT DE HELFT VAN DE BEGROTINGSINSPANNING MOET KOMEN VAN BESPARINGEN, DE ANDERE HELFT VAN STRUCTURELE HERVORMINGEN

UITDAGING: WE KRIJGEN ONVOLDENDE WAAR VOOR ONS BELASTINGGELD

Op algemene indicatoren van de kwaliteit van het overheidsbeleid scoort België ondermaats. Dat beeld wordt nog scherper als het bekeken wordt vanuit een prijs-kwaliteitperspectief. Voor de Voka 'Waar voor je geld'-analyse vergelijken we jaarlijks voor 24 West-Europese landen de totale overheidsuitgaven met de kwaliteit van het beleid dat daar tegenover staat.

Voor die kwaliteit van het beleid kwam België in 2022 uit op een 17e plaats. Voor de totale overheidsuitgaven staan we op de derde plaats. Maar liefst vijftien Europese landen bieden dezelfde of een hogere kwaliteit van beleid voor dezelfde of lagere uitgaven. Analyses van de Nationale Bank over de prijs-kwaliteitsverhouding van specifieke delen van de overheid, zoals onderwijs en gezondheidszorg, bevestigen dat plaatje.

VOORSTEL: BEPERK DE OVERHEIDSUITGAVEN TOT MAXIMAAL 50% VAN HET BBP

De ontsporing van onze overheidsfinanciën in de voorbije jaren zit hoofdzakelijk aan de uitgavenkant. In 1990 bedroegen de primaire overheidsuitgaven (dus exclusief

de rentelasten) nog 40,2% van het bbp. Vandaag is dat meer dan 53%. Omgerekend naar euro's van vandaag betekent dat dat de gezamenlijke overheidsuitgaven nu bijna 80 miljard hoger liggen dan toen.

Als onze overheden hun financiën weer op de rails willen krijgen, dan zullen ze moeten ingrijpen op de uitgaven. De prijs-kwaliteitanalyses suggereren alvast dat het mogelijk moet zijn voor onze overheid om dezelfde kwaliteit te blijven leveren met lagere uitgaven.

VOORSTEL: MAAK WERK VAN EEN KERNTAKENDEBAT

Zonder inspanningen om de overheidsuitgaven weer onder controle te brengen, is een terugkeer naar gezonde overheidsfinanciën een illusie. En dat geldt zowel voor de huidige uitgaven als voor de bijkomende uitgaven die op ons afkomen.

Allicht wordt vandaag gewoon te veel verwacht van de overheden. Voor zowat alles wat (al dan niet vermeend) fout loopt, wordt gekeken naar overheden voor oplossingen. En beleidsmakers stappen daar maar al te graag in mee. De opeenvolging van de corona- en de inflatiecrisis heeft die tendens de voorbije jaren nog versterkt. Het resultaat is dat overheden zich met te veel zaken bezighouden en dat daardoor middelen en aandacht ontbreken voor de essentiële overheidsopdrachten.

Daarom is er dringend nood aan een kerntakendebat. Waar moet de overheid écht haar rol spelen? Waar moeten de middelen bij voorrang op gericht worden? Welke taken kan de overheid laten vallen of afbouwen?

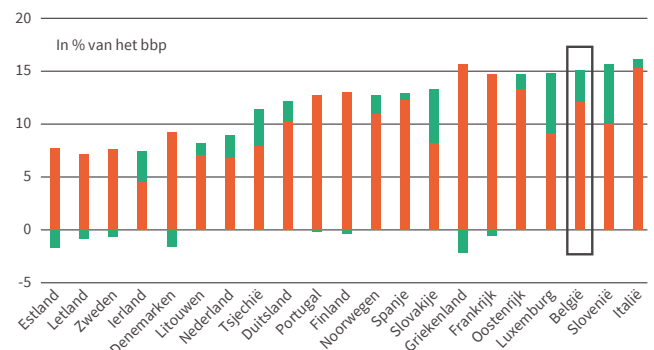
VOORSTEL: VOER SPENDING REVIEWS IN

Daarnaast moet doorheen de hele overheid de methode van spending reviews uitgerold worden. Daarbij moet voor elke overheidsuitgave nagegaan worden of de betrokken uitgave voldoende bijdraagt tot de oorspronkelijke doelstelling waarvoor tot die uitgave beslist werd, en of dat wel de meest efficiënte manier is om die doelstelling te realiseren.

Overheidsuitgaven die niet voldoen aan die doorlichting kunnen dan geschrapt of afgebouwd worden, of eventueel vervangen door meer effectieve maatregelen. Vlaanderen is daar ondertussen mee gestart, maar die oefening moet uitgebreid worden, ook naar andere beleidsniveaus.

Stijgende pensioenuitgaven

Overheidsuitgaven voor pensioenen

BRON: EUROPESE COMMISSIE

VOORSTEL: DOE STRUCTURELE HERVORMINGEN IN PENSIOENEN EN ZORG

Niet alleen zijn de huidige overheidsuitgaven al hoog, er komen ook nog belangrijke extra uitgaven op ons af. Door de veroudering van de bevolking zullen de jaarlijkse overheidsuitgaven voor pensioenen en gezondheidszorg tegen 2050 3% van het bbp hoger liggen dan vandaag. In euro's van vandaag komt dat overeen met jaarlijkse extra uitgaven van 19 miljard. En dat is meer dan waarschijnlijk nog een te optimistische inschatting.

Een budgetneutrale pensioenhervorming verandert daar uiteraard niets aan. Structurele hervormingen in pensioenen en gezondheidszorg die erop gericht zijn om de toekomstige uitgavenstijging af te remmen zijn dan ook noodzakelijk. In de pensioenen gaat het onder meer over het hervormen van de ambtenarenpensioenen en het inperken van de gelijkgestelde periodes. In de gezondheidszorg moet de hele financiering herbekeken worden.

VOORSTEL: VERMINDER DE COMPLEXITEIT OP ALLE NIVEAUS

Op zowat alle vlakken, van fiscaliteit over vergunningen tot regelgeving, kenmerkt het overheidsingrijpen in ons land zich door een overdreven complexiteit. Die brengt weinig bij, maar zorgt wel voor belangrijke kosten voor burgers en ondernemingen. Het verminderen van die complexiteit moet een prioriteit zijn op alle niveaus van de overheid. En zeker bij nieuwe initiatieven moet het telkens de bedoeling zijn om de totale complexiteit te verminderen. Zulke ingrepen kosten niets, maar komen wel onze economie ten goede.

Ook verdere inspanningen op het vlak van digitalisering van de overheid, zowel voor de interne als de externe werking, kunnen bijdragen tot een beter werkende overheid. Vandaag scoren onze overheden ondermaats op dat vlak. In de Digital Economy and Society Index (DESI) van de Europese Commissie komt België pas op een 16e plaats qua digitale overheidsdiensten. Vlaanderen scoort duidelijk beter dan het Belgische gemiddelde met een 10e plaats, en hoort voor de digitale dienstverlening voor ondernemers zelfs bij de Europese top.

Algemeen is er nood aan een betere opvolging van de digitaliseringsprojecten en afstemming over de verschillende beleidsdomeinen heen. Met de lancering van het datanutsbedrijf is de Vlaamse overheid een pionier. Dat moet de datadeling en uitwisseling tussen overheid, bedrijven, organisaties en burgers faciliteren en stimuleren. Op zich een mooi initiatief met een groot potentieel, maar er blijven nog verschillende uitdagingen.

**UITDAGING: TE WEINIG BESTUURSKRACHT VOOR
LOKALE BESTUREN OM ONDERNEMINGEN TE
ONDERSTEUNEN**

Gemeenten zijn van belang voor ondernemingen omdat ze instaan voor flankerend beleid zoals mobiliteit, vergunningen en publieke investeringen en verantwoordelijkheden opnemen tijdens crisissen zoals de

coronapandemie of wateroverlast. Gemeenten missen echter meer en meer de bestuurskracht om een integraal en proactief beleid te voeren gericht op economische groei.

VOORSTEL: MAAK WERK VAN VERDERE GEMEENTEFUSIES

Het huidige kader voor vrijwillige fusies moet worden vervangen door een verplicht Vlaams sturend fusiekader gebaseerd op economische en bestuurlijke samenhang en op de centrumfunctie van kernen. Hierbij moet een minimale schaal van 30.000 inwoners worden bereikt.

VOORSTEL: MAAK VAN DE REGIOVORMING EEN ECHT INSTRUMENT

Afgelopen legislatuur is de regiovorming doorgevoerd om het landschap van intercommunales te rationaliseren. Hierbij mogen zo weinig mogelijk uitzonderingen worden toegestaan. Tegelijk moeten de Vlaamse en federale overheid de eigen werking op deze regio's afstemmen.

Van de regiovorming moet gebruik gemaakt worden om het subregionaal economisch beleid te herdenken en een visie uit te schrijven waarbij alle stakeholders worden betrokken.

Het blijft voor Voka essentieel dat de regio's geen extra bestuurslaag vormen.

VOORSTEL: HANTEER HET GEMEENTEFONDS OM ONDERNEMINGSVRIENDELIJK GEMEENTELIJK BELEID TE STIMULEREN

Investeerders hebben nood aan een coherent beleid over alle beleidsniveaus heen. Overheden die diametraal tegenovergesteld beleid voeren, creëren rechtsonzekerheid en voeren inefficiënt beleid. Dat gebeurt spijtig genoeg regelmatig.

Via het Gemeentefonds heeft de Vlaamse overheid een hefboom om dergelijk tegengesteld beleid financieel af te remmen. We vragen dat de Vlaamse regering in flagrante gevallen de dotatie van een gemeente inkort.

STAATSHERVORMING

België is een federale staat waarin zowel de federale overheid als de deelstaten gezamenlijk verantwoordelijk zijn voor het economisch beleid. Door de jaren heen zijn er echter aanzienlijke verschillen ontstaan tussen deze deelstaten. Zo groeit de Vlaamse economie al decennia sneller dan die van de andere gewesten en staat de private economie ook sterker in Vlaanderen dan in de rest van het land. Deze verschillen zijn merkbaar op de arbeidsmarkt, in de armoedecijfers en in de overheidsfinanciën. Ook op andere gebieden groeien de deelstaten steeds verder uit elkaar. De belangen van politici langs beide kanten van de taalgrens zijn anders, evenals de verwachtingen van burgers ten aanzien van de overheid. Bovendien voeren de deelstaatregeringen al decennialang verschillend beleid, bijvoorbeeld op het gebied van zorg en welzijn of activeringsbeleid. Deze voortdurende divergentie vergroot de communautaire breuklijn op het federaal niveau, waardoor het steeds moeilijker wordt om tot grote akkoorden te komen.

Op verschillende beleidsdomeinen, zoals de arbeidsmarkt en de gezondheidszorg, is de huidige verdeling van bevoegdheden zo versnipperd en zijn de beleidsvoorkeuren zo uiteenlopend dat efficiënt beleid op federaal niveau wellicht niet meer mogelijk is. Daarom is er behoefte aan een staatshervorming die het arbeidsmarktbeleid overhevelt aan de gewesten, met een focus op activering, opleiding en vorming, en het gezondheidszorgbeleid aan de gemeenschappen. Dit moet gepaard gaan met een verhoogde responsabilisering van de deelstaten door een toename van de graad van fiscale autonomie, meer bepaald de inkomstenbelastingen. Een staatshervorming vereist echter tweederdemeerderheden in Kamer en Senaat. Aangezien er geen garantie is dat de nodige stappen kunnen worden genomen om tot deze hervorming te komen, zijn de concrete voorstellen in dit memorandum uitgewerkt binnen het kader van de bestaande bevoegdheidsverdeling.

Efficiënte overheid: Samenvatting voorstellen

VLAAMS

- » **Zet door met gemeentefusies om gemeenten met minimaal 30.000 inwoners te creëren.**
- » **Maak van de regiovorming een echt instrument voor goed beleid.**
- » **Hanteer het Gemeentefonds om ondernemingsvriendelijk beleid op gemeentelijk niveau te stimuleren.**

FEDERAAL

- » **Hervorm de pensioenen en gezondheidszorg om de toekomstige uitgavenstijging binnen de perken te houden.**

VLAAMS & FEDERAAL

- » **Voer een 1/2e-1/2e-regel in: de helft van de saneringsinspanning moet komen van besparingen, de andere helft van structurele hervormingen.**
- » **Beperk de totale overheidsuitgaven tot 50% van het bbp.**
- » **Voer een kerntakendebat.**
- » **Organiseer spending reviews doorheen de hele overheid.**
- » **Verminder de complexiteit op alle niveaus.**

Groeibevorderende fiscaliteit

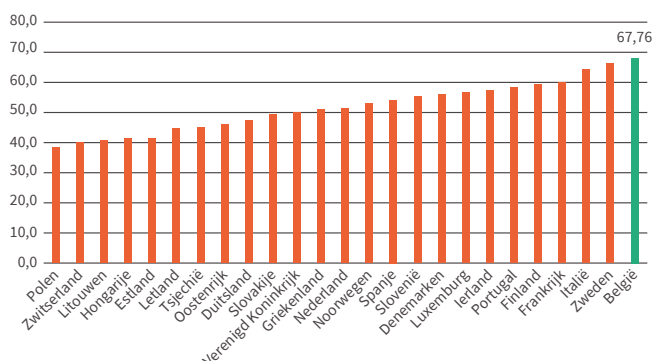
Fiscaliteit streeft verschillende doelstellingen na, die soms met elkaar op gespannen voet staan. Maar de focus in de optimalisering van ons belastingstelsel moet liggen op de versterking van onze internationale competitiviteit en talentontwikkeling. Bovendien moet er veel meer aandacht gaan naar kwaliteitsvollere fiscale wetgeving en moeten we evolueren van een conflict- naar een samenwerkingsmodel.

UITDAGING: ONS FISCAAL STELSEL IS NIET GROEIBEVORDEREND EN BELAST ARBEID TE VEEL

Niet alleen de omvang, maar ook de structuur van onze belastingen ligt hieraan ten grondslag. Onze globale belastingsdruk bedraagt in 2024 naar verwachting 43,9% van het bbp. Enkel in Frankrijk ligt die druk nog hoger. Een verdere verhoging van de parafiscale druk moet in ons zwaar belaste land vermeden worden. Met name werken wordt nog altijd te sterk belast, ondanks de daling van de lastendruk op arbeid de voorbije jaren. Dat vertaalt zich in een relatief hoge loonwag – het verschil tussen de loonkost voor de werkgever en het nettoloon voor de werknemer – op alle loonniveaus.

Uitgesproken hoge marginale loonwag

Marginale loonwag, in % arbeidskost
Alleenstaande, 167% van het gemiddeld inkomen, geen kinderen

BRON: OESO, TAXING WAGES

Het meest uitgesproken is dit zichtbaar bij bovengemiddelde lonen. Een toename van de loonkost met 100 euro leidt hier tot een marginale belastingvoet van liefst 67,8% (extra personenbelasting en sociale bijdragen). Nergens anders komt de belastinghonger van de overheid in de buurt. Deze belasting zet een rem op doorgroei, bijscholing en zo ook op de groeikracht van onze economie.

Beleidsmakers kenden gerichte, voorwaardelijke lastenverlichtingen toe om hier talent in productie- en O&O-activiteiten te behouden. De jongste jaren worden dergelijke 'fiscale uitgaven' in vraag gesteld en afgebouwd. Recent was dat onder meer het geval bij het stelsel van de auteursrechten en de vrijstelling van doorstorting voor nacht- en ploegenarbeid. Zonder compenserende tariefverlaging voor de getroffen activiteiten leidt deze evolutie echter tot een sluipende, groeiverminderende belastingverhoging.

VOORSTEL: VERSTERK DE CONCURRENTIEKRACHT DOOR WERKGEVERSBIJDRAGEN TE PLAFONNEREN

De herinvoering van de plafonnering van de werkgeversbijdragen – zoals in heel wat andere landen – is aangewezen. Sinds de wet D'Hoore van 1981 zijn sociale bijdragen van werknemers niet langer geplafonneerd, terwijl het loonplafond aan uitkeringszijde wel behouden bleef. Dat ondermijnt het verzekeringskarakter van de sociale zekerheid.

Als structurele maatregel ging de deplafonnering bovendien gepaard met een fors oplopende lastendruk op arbeid, waardoor ook beleidsmatig gezocht werd naar complexe parafiscale uitwegen. De herinvoering van het plafond is dan ook een belangrijke structurele maatregel om ons land weer competitief te maken voor talent.

VOORSTEL: ZORG ERVOOR DAT WERKNEMERS MINDER SNEL IN HOGERE BELASTINGSCHALEN TERECHTKOMEN

Gemiddelde werknemerslonen worden in ons land zeer zwaar belast door de combinatie van elkaar snel opvolgende belastingschijven en een relatief hoog marginaal toptarief. De hoogste belastingschijf vangt al aan bij een benedengemiddeld maandinkomen. In quasi alle andere landen belandt de belastingplichtige pas in de hoogste schijf bij een bovenmodaal inkomen.

We vragen de Vlaamse regering om de bestaande belastingschalen verder te verbreden om zo de promotie- en opleidingsval voor wie werkt te verminderen.

VOORSTEL: RAAK NIET AAN BELASTINGVERMINDERINGEN MET AANTOONBARE TOEGEVOEGDE WAARDE

Het Planbureau toonde aan dat de gedeeltelijke vrijstelling van de bedrijfsvoorheffing voor O&O-medewerkers ondernemingen er net toe aanzet om zelf meer in O&O te investeren. De fiscale uitgave van deze maatregel nam de voorbije jaren dan ook toe, maar daar staat tegenover dat de O&O-intensiteit in Vlaanderen ook sterk steeg van 2,1% bbb in 2009 naar 3,7% bbb in 2021. Ondernemingen zijn daarbij goed voor 73% van de totale O&O-bestedingen. Deze maatregel mag dus niet worden gezien als oplopende kostenpost voor de overheid, maar veeleer als motor van toenemende meeropbrengst voor de hele samenleving.

Ook de gedeeltelijke vrijstelling van bedrijfsvoorheffing voor nacht- en ploegenarbeid blijft essentieel voor productieondernemingen om concurrentieel te blijven.

VOORSTEL: BIND WERKNEMERS VAN START- EN SCALE-UPS STERKER AAN DE ONDERNEMING

Aandelenopties vormen een belangrijke verloningsvorm in start- en scale-ups. Ze zetten talentvolle, mobiele medewerkers ertoe aan om zich volop te engageren en, in return, mee te delen in het ondernemingsrisico. Het bestaande fiscaal stelsel is voor hen echter niet altijd optimaal, omdat de fiscus al afrekent bij de aanvaarding van de opties. Werknemers in scale-ups kunnen zo een liquiditeitsprobleem ondervinden om de belasting te voldoen.

We stellen daarom een aantrekkelijkere keuzeregeling van het effectief heffingsmoment voor. Hierbij kunnen werknemers ook opteren voor een heffing op het moment waarop de bij uitoefening van het aandelenoptierecht verkregen aandelen verhandelbaar worden. Aangezien niet steeds bij toekenning van opties sprake is van een liquiditeitsgebrek, blijft ook de bestaande mogelijkheid (heffing bij aanvaarding) bestaan.

UITDAGING: RECHTSONZEKERHEID SPEELT ONDERNEMINGEN PARTEN

De kwaliteit van de fiscale regelgeving verbeterde de voorbije legislatuur niet, integendeel. Antwoorden op parlementaire vragen riepen soms meer problemen op dan dat ze oplossingen boden. Menige administratieve circulaire voerde voorwaarden toe aan de wet. Reparatiewetgeving bleef schering en inslag. Het absolute dieptepunt was het nieuwe regime voor auteursrechten, »

waarbij de interpretatie van de wetgeving doelbewust vaag bleef. Met rechtsonzekerheid tot gevolg. Belastingwetgeving werd de voorbije decennia ook steeds vaker instrumenteel ingezet in de uitbouw van de verzorgingsstaat. Dat leidde tot een substantiële toename van regels en een steeds complexer belastingstelsel.

VOORSTEL: MEET BIJ NIEUWE FISCALE INITIATIEVEN OP VOORHAND DE IMPACT VOOR BELASTINGPLICHTIGEN

Bij nieuwe fiscale initiatieven moet voortaan altijd voorafgaand een duidelijke meting gevoegd worden die ook de verwachte socio-economische impact voor de verschillende belastingplichtigen in kaart brengt. Daarin moet ook de nodige aandacht besteed worden aan de uitvoeringskosten voor zowel de belastingplichtige als de fiscus.

UITDAGING: ER ONTSTAAN TE VAAK CONFLICTEN TUSSEN BELASTINGPLICHTIGEN EN DE FISCUS

De meeste ambtenaren blijven weliswaar redelijk en begripvol, maar de fricties over het optreden van de fiscus waren de voorbije jaren talrijk. Zo werd het directe contact tussen fiscus en belastingplichtige ondermijnd, doordat belastingambtenaren voortaan niet meer rechtstreeks bereikbaar zijn.

Er wordt door ondernemingen regelmatig aan de alarmbel getrokken over overdreven formalisme bij fiscale controles (bijvoorbeeld bij de kortingen bedrijfsvoorheffing en auteursrechten). Uitgebreide vragenlijsten, binnen de maand te beantwoorden, zorgen voor aanzienlijke extra werkdruk.

Ook administraties die akkoorden van andere administraties niet aanvaarden, roepen onbegrip op. Met als resultaat dat het aantal bezwaren en (dure) geschillen voor de rechtbank sinds enige jaren weer in stijgende lijn evolueert.

Het louter achteraf controleren van aangiften en bestraffend optreden bij niet naleven van regels is niet kosteneffectief. Het gaat gepaard met toenemende toezichtslasten voor de fiscale administratie en belastingplichtigen. Bovendien gaat het eraan voorbij dat intrinsieke motieven, zoals persoonlijke en sociale

Groeibevorderende fiscaliteit: Samenvatting voorstellen

VLAAMS

- » **Verbreding van de belastingschalen in de personenbelasting.**

FEDERAAL

- » **Herinvoering van de plafonnering van de werkgeversbijdragen.**
- » **Behoud van de gedeeltelijke vrijstelling van doorstorting voor O&O-medewerkers en nacht- en ploegenarbeid.**
- » **Invoering van een effectief keuzestelsel wat het heffingsmoment van de belasting op aandelenopties betreft.**
- » **Uitbreiding van vrijwillig horizontaal toezicht en de afsluiting van convenanten (gedragcodes) tussen de fiscale administratie enerzijds en individuele ondernemingen/financiële dienstverleners (accountants en fiscalisten) anderzijds.**
- » **Een andere organisatie van douanecontroles door de implementatie van concepten als 'system based' controles.**

VLAAMS & FEDERAAL

- » **Bij elke fiscale wijziging voorafgaand een gedegen sociaal-economische impactanalyse uitvoeren. Hierbij worden ook verwachte uitvoeringskosten voor de fiscale overheid en de ondernemingen in rekening gebracht.**

normen, een belangrijkere rol spelen bij de naleving van fiscale regelgeving. Sinds de invoering van codes deugdelijk bestuur doet de ondernemingsleiding vaak jaarlijks uitspraak over de effectiviteit van haar interne beheerssystemen. De fiscale situatie is een expliciet aandachtspunt van heel wat raden van bestuur geworden.

Kortom, er is zowel een nood als een opportuniteit voor een fundamentele wijziging in het fiscale toezicht.

VOORSTEL: UITBREIDING VAN HET VRIJWILLIG HORIZONTAAL TOEZICHT

De relatie tussen de belastingplichtige en de fiscus moet evolueren van een conflict- naar een wederzijds samenwerkingsmodel. Dat kan door een uitbreiding van het vrijwillig horizontaal toezicht.

Hierbij creëert de belastingplichtige gerechtvaardigd vertrouwen dat hij/zij eigen verantwoordelijkheid neemt voor de naleving van fiscale regels. Een goed functionerend intern beheerssysteem is daarbij essentieel. Mits hieraan voldaan, engageert de fiscus er zich toe slechts klassiek verticaal toezicht uit te oefenen als noodzakelijk sluitstuk. Zijn focus ligt eerder op het systeemtoezicht.

Een dergelijke fundamentele aanpassing in het toezicht vergt voldoende wederzijds begrip en onderlinge transparantie. Concreet vragen we dat de fiscale administratie hiertoe actief convenanten of gedragscodes afsluit met grote individuele ondernemingen en met financiële dienstverleners (accountants en fiscalisten) actief in het kmo-weefsel. Daarin wordt wederzijds de gewenste houding en het gewenste fiscaal gedrag vastgelegd. Er worden ook afspraken in gemaakt over de wijze en intensiteit van het resterend toezicht. We verwijzen hierbij naar de ervaring die Nederland op dit vlak opbouwde sinds 2005.

In dezelfde zin verwachten ondernemingen van een moderne douaneorganisatie dat zij, naast de uitvoering van de haar toegekende controletaken, betrouwbare operatoren meer tastbare voordelen toekent. We vragen om douanecontroles op een andere manier te organiseren door concepten als 'system based' controles te implementeren. «

Versterkte internationalisering

Vlaanderen is sinds jaar en dag een inherent internationale regio, waar het belang van export en buitenlandse investeringen niet te onderschatten is. Vlaanderen is binnen België verantwoordelijk voor 82% van de export. Buitenlandse investeringen zorgen voor productiviteitsgroei en hoogwaardige jobs.

De internationale en Europese context is de laatste jaren ingrijpend veranderd. De duurzame en digitale transitie is zich volop aan het manifesteren en ook de EU zit niet stil met haar regelgevende agenda. Daarenboven gebeurt dit tegen een achtergrond van schijnbaar frequentere protectionistische tendensen. Vlaanderen en België moeten zich hier resoluut van afzetten en blijven inzetten op de inherente openheid die onze regio typeert en welvaart creëert.

UITDAGING: EEN COMPETITIEF INDUSTRIEEL BELEID WAAR VLAANDEREN ZIJN TROEVEN IN UITSPEELT

De afgelopen maanden is op Europees niveau de focus sterk komen te liggen op een Europees industrieel beleid. Dat was noodzakelijk, want naast regulering is een dergelijk toekomstgericht en performant industrieel beleid noodzakelijk om de switch naar klimaatneutraliteit tegen 2050 te bereiken en onze competitiviteit te bewaren.

Het regelgevend kader werd daarin geschapen door middel van de Europese Green Deal, maar er is nood aan een concreet Europees competitiviteitspact dat de bestaande en binnenkort uitgerolde duurzame regelgeving complementeert en er proactief voor zorgt dat er een businesscase bestaat voor een duurzame industrie én de verduurzaming van de bestaande industrie in Europa. Hiervoor bestaat geen silver bullet; dit competitiviteitspact moet bestaan uit een op competitiviteit gerichte beleidsmix, die we hier verder zullen toelichten.

Belang van de Vlaamse industrie

15%
van de toegevoegde waarde

51%
van de bedrijfsuitgaven voor O&O

> 55%
van de export

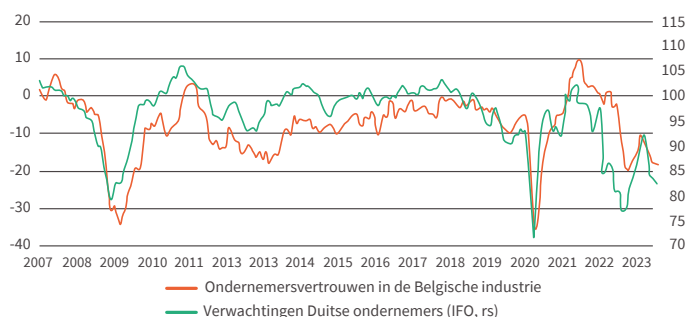

40%
productiever dan de rest van de economie

BRON: VOKA

Hapering in de industrie

Economische activiteit in België

VOORSTEL: MAAK WERK VAN EEN AMBITIEUS EN GEÏNTEGREERD EUROPEES INDUSTRIEEL BELEID

Overstijg het lidstatelijk hokjesdenken en geef de Europese Unie de hefboomen en bevoegdheden die ze nodig heeft om zich te kunnen meten op het geo-economisch wereldtoneel. Europees industrieel beleid bestaat op dit moment immers uit een lappendeken van EU- en nationale initiatieven. Om effectief naar een sterk en coherent industrieel beleid te kunnen gaan is een beleid nodig gebaseerd op een Europese logica.

Europese lidstaten zien industrieel beleid nu vaak nog als een zaak van nationale soevereiniteit en onderlinge concurrentie. Dat is de foute invalshoek. Op internationaal economisch vlak zijn niet Frankrijk of Duitsland onze grootste concurrenten, maar wel de Verenigde Staten en China. Geen enkele Europese lidstaat is groot genoeg om met de internationale concurrenten te wedijveren. Het Europese antwoord – verdeeld of verenigd – zal uitwijzen of Europa zichzelf kan heruitvinden. Indien niet zullen we onderling vechten om de overgebleven kruimels in de vorm van een subsidiewedloop tussen lidstaten.

Bedrijfsleiders, onderzoekers en burgers in de EU zijn klaar om de industriële transitie aan te gaan. Maar zonder de steun van de lidstaten voor een gemeenschappelijk industriebeleid is het onwaarschijnlijk dat de volgende Commissie haar rol ten volle kan spelen. Hiervoor is ook een sterke financiële architectuur noodzakelijk waar meer Europese middelen naar innovatie moeten gaan, op basis van excellentie. Daarnaast moeten de aanvraagprocedures voor Europese subsidies zo goed mogelijk worden ondersteund, zowel voor grote bedrijven als voor de kmo's.

VOORSTEL: NEEM HET VOORTOUW OM EUROPESE WETGEVING TE STROOMLIJNEN WANNEER DOELSTELLINGEN BOTSEN

Meer en meer wordt ook vastgesteld dat Europese regelgevingen rond milieu, energie en klimaat met elkaar botsen. We verwachten van Vlaanderen en Europa dat ze een geïntegreerde en regiospecifieke visie opmaakt. Hierbij moet rekening gehouden worden met economische, klimaat- en biodiversiteitsdoelstellingen, inclusief een helder afwegingskader als dwingende Europese doelstellingen toch met elkaar zouden conflicteren, om zo verdere economische ontwikkeling niet in de weg te staan.

VOORSTEL: MAAK VAN DE EUROPESE INTERNE MARKT OPNIEUW EEN PRIORITEIT

Dertig jaar na de start van die interne markt moet het verdiepen en bewaren ervan een absolute prioriteit zijn. Onderzoek en bevestigingen tonen aan dat de complexe administratieve procedures en de verscheidenheid aan nationale voorschriften voor goederen en diensten een aanzienlijke last voor het bedrijfsleven blijven betekenen. Deze belemmeringen leiden tot een verminderde toegang tot andere markten en beperkte schaalvoordelen. Daarom is het van cruciaal belang dat de lidstaten de belemmeringen wegnemen die rechtstreeks verband houden met een gebrek aan coördinatie en harmonisatie en die op hun beurt de goede werking van de interne markt belemmeren.

VOORSTEL: EEN EN DEZELFDE MINISTER BEVOEGD VOOR DE VLAAMSE INDUSTRIE, ECONOMIE EN ENERGIE

Vlaanderen heeft als industriële regio veel te bieden om zich maximaal te kunnen intekenen in het Europees industrieel beleid. Daarom moet de Vlaamse regering een overkoepelende en integrale beleidsstrategie uittekenen voor de industrie, gebruik makend van de bestaande troeven, zoals de industriële clusters en de logistieke inbedding met onze wereldvermaarde havens. Om die reden kan worden gepleit voor een Vlaamse minister van Industrie die eveneens verantwoordelijk is voor de bevoegdheden Economie en Energie.

VOORSTEL: WERK OP INTRA-BELGISCH NIVEAU EEN PERFORMANTE STRUCTUUR UIT VOOR HET OPVOLGEN VAN DE EUROPESE LEGISLATIEVE AGENDA

Hoewel de EU als beleidsniveau aan belang blijft winnen, loopt de standpuntbepaling tussen de verschillende beleidsniveaus in ons land vaker stroef dan vlot. Een update van de huidige institutionele context is in dat opzicht onontbeerlijk in een volgende beleidsperiode.

Naast de formele standpuntbepaling moet worden nagedacht over hoe het opvolgen van de Europese legislatieve agenda beter kan worden georganiseerd, waarbij ook zo maximaal en laagdrempelig mogelijk de belangen van stakeholders worden opgenomen.

Dat kan door middel van Vlaamse en Belgische sociaal-economische impactanalyses van EU-wetgeving en een verbeterde samenwerking tussen socio-economische actoren en de administratie.

UITDAGING: DE MOGELIJKHEDEN VOOR VLAAMSE EXPORTERENDE BEDRIJVEN VERGROTEN

VOORSTEL: WERK ACTIEF MEE AAN DE EUROPESE HANDELSAGENDA EN BLIJF INZETTEN OP ECONOMISCHE OPENHEID

Vlaanderen en België moeten de eerste voorvechters blijven van de Europese vrijhandel. Vrijhandelsakkoorden verlagen handelsbarrières en geven Vlaamse bedrijven toegang tot het buitenland. Maar het is ook een manier om onze strategische belangen – zoals rond kritische grondstoffen – veilig te stellen en onze standaarden te verspreiden.

De focus moet om die redenen liggen op alomvattende handelsakkoorden, zoals die met Australië en Mercosur, en op het zo snel mogelijk afronden daarvan op Europees niveau. Pleit ook voor het opsplitsen van handelsakkoorden in een handelsluik enerzijds en een investeringsluik anderzijds, zodat akkoorden sneller geratificeerd geraken.

Het gaat natuurlijk niet louter om vrijhandelsakkoorden. Economische openheid betekent ook de dialoog blijven aangaan en handelsrelaties op alle mogelijke manieren blijven versterken. Er kan bijvoorbeeld ingezet worden op een overkoepelende en economische Noordzeestrategie met het Verenigd Koninkrijk. Dit moet een prioriteit zijn, gezien de innige band die we hebben met deze historische handelspartner.

Maar ook met landen die politiek verder staan van onze normen en waarden, moeten de lijnen openblijven. Essentieel is ook dat buitenlandse spelers gecontroleerd worden in Europa op de regels die de EU oplegt aan de eigen bedrijven.

VOORSTEL: ROND BINNEN BELGIË HANGENDE AKKOORDEN AF

Om hier geloofwaardig over te komen moeten we dan natuurlijk ook op intra-Belgisch niveau ons huiswerk maken. Op dit moment zijn er acht hangende akkoorden – waaronder bijvoorbeeld de deal met Canada – die in ons eigen land nog niet geratificeerd en goedgekeurd zijn door alle bevoegde instanties.

Handelsakkoorden geratificeerd door Vlaanderen, maar niet door de andere parlementen

Handelsovereenkomst met Canada (CETA)

Tijdelijke economische partnerschapsovereenkomst met Ghana

Tijdelijke economische partnerschapsovereenkomst met Ivoorkust

Investeringsbeschermingsakkoord met Singapore

Economisch partnerschapsakkoord met de landen uit de ontwikkelingsgemeenschap van Zuidelijk Afrika

Handelsakkoord met de Andesgemeenschap

Associatieakkoord met Centraal-Amerika

Investeringsbeschermingsakkoord met Vietnam

Een volgende regering moet hier absoluut een prioriteit van maken, willen we onze credibiliteit op het internationale toneel niet verliezen, maar vooral ook om de barrières voor vrijhandel voor onze ondernemers te verlagen.

VOORSTEL: ZET IN OP HET BUITENLANDS NETWERK VAN FLANDERS INVESTMENT & TRADE

Op Vlaams niveau moet de focus van Flanders Investment & Trade (FIT) volop liggen op de uitbouw van een economisch netwerk in het buitenland en de uitbouw van Vlaanderen als een moderne handelsnatie. Dit netwerk moet uitgebouwd worden op basis van een regionale aanpak, gezien het belang van handelsregio's alleen maar zal toenemen.

Op die manier kan ook sterkere expertise uitgebouwd worden, zoals het voortzetten van de sectorale focus, bijvoorbeeld de Science & Technology Offices, met aandacht voor strategische sectoren (en grondstoffen) binnen de twin transition en de uitbouw van Vlaanderen als een moderne, digitale handelsnatie.

VOORSTEL: OPTIMALISEER DOUANEPROCESSEN OP FEDERAAL NIVEAU

Op federaal niveau kan de samenwerking tussen douane en het bedrijfsleven verder geoptimaliseerd worden. Specifieke aandachtspunten zijn de modernisering van het vervol- en sanctiebeleid, de verdere digitalisering van douaneprocessen en ten slotte de focus op een betere balans tussen controle en facilitering tussen de douanediensdiensten en de private sector.

UITDAGING: VLAANDEREN ALS REGIO AANTREKkelijk HOUDEN VOOR BUITENLANDSE INVESTERINGEN

Een tweede poot van economische openheid bestaat erin om ons land aantrekkelijk te houden voor buitenlandse investeringen. Als Vlaanderen staan we hier ook sterk, maar we moeten de inspanningen blijven volhouden en aanpassen aan de nieuwe geo-economische realiteit.

VOORSTEL: BOUW EEN UNIEK INVESTERINGSLOKET UIT

Het investeringsbeleid moet nog meer gestroomlijnd worden. Op dit moment zit dit verspreid tussen meerdere agentschappen en overheidsdiensten en er werd in de afgelopen legislatuur verplicht door Europa ook een screeningsmechanisme opgezet.

De uitbouw van een uniek investeringsloket waarbij alles samenkomt wat betreft verplichtingen en administratieve vereisten, maar ook wat betreft vergunningen, moet ervoor zorgen dat buitenlandse bedrijven nog makkelijker de weg naar Vlaanderen vinden.

VOORSTEL: NEEM DREMPELS VOOR BUITENLANDSE INVESTERINGEN WEG EN ZET IN OP STRATEGISCHE INVESTERINGEN

Hoewel het federaal niveau niet bevoegd is voor het aantrekken van buitenlandse investeringen, is het wel verantwoordelijk voor de faciliterende voorwaarden. De focus van een volgende federale regering moet dan ook liggen op het maximaal aantrekkelijk houden van België als investeringsland, via een focus op competitieve energie- en loonkosten en een stabiel en voorspelbaar fiscaal beleid. Ook de rechtsonzekerheid doet vele investeerders afhaken.

Daarnaast moet de focus van het aantrekken van buitenlandse investeringen ook meer en meer op kwaliteit eerder dan kwantiteit komen te liggen. Gezien de beperkte ruimte en de impact op het vergunningenbeleid moet strategisch worden ingezet op die investeringen die bijdragen aan ecosystemen en duurzame economische groei. «

Versterkte internationalisering: Samenvatting voorstellen

VLAAMS

- » **Maak werk van een ambitieus en geïntegreerd Europees industrieel beleid.**
- » **Neem het voortouw om Europese wetgeving te stroomlijnen wanneer doelstellingen botsen.**
- » **Maak van de Europese interne markt opnieuw een prioriteit.**
- » **Een en dezelfde minister bevoegd voor de Vlaamse industrie, economie en energie.**
- » **Werk op intra-Belgisch niveau een performante structuur uit voor het opvolgen van de Europese, legislatieve agenda.**
- » **Werk actief mee aan de Europese handelsagenda en blijf inzetten op economische openheid.**
- » **Zet in op het buitenlands netwerk van Flanders Investment & Trade.**
- » **Bouw een uniek investeringsloket uit en zet in op strategische investeringen.**

FEDERAAL

- » **Werk op intra-Belgisch niveau een performante structuur uit voor het opvolgen van de Europese legislatieve agenda.**
- » **Werk actief mee aan de Europese handelsagenda.**
- » **Rond binnen België hangende akkoorden af.**
- » **Blijf inzetten op economische openheid.**
- » **Optimaliseer douaneprocessen op federaal niveau.**
- » **Neem drempels voor buitenlandse investeringen weg.**

Deel 2.

Iedereen aan het werk

- 32** **Dynamische arbeidsmarkt**
- 40** **Opnieuw naar de Europese top
met ons onderwijs**
- 44** **Optimale zorgverstrekking**

mv!

werken voor morgen

Elk talent telt, maar veel talenten blijven vandaag helaas onontgonnen. In een brandende arbeidsmarkt, die steeds meer te maken krijgt met de toenemende vergrijzing, wordt het alsmaar crucialer om iedereen mee te krijgen in het productiviteitsverhaal. We mikken niet alleen op een werkzaamheidsgraad van 85%, maar ook op de blijvende ontwikkeling van die werkrachten. Een duurzame talentstrategie, waarbij we iedereen meewillen, en de focus op levenslang leren zorgt voor de juiste matches op lange termijn en verbindt mensen met hun passies. Maar om dit te

ondersteunen moet onze arbeidsmarkt beter transitie tussen jobs faciliteren, slim activeren en ons gedateerde arbeidsrecht aanpassen aan de huidige markt en tijd. En ook aan de basis mag stevig gemorrelt worden: met een hogere onderwijskwaliteit zetten we de dalende trend stop en herwinnen we onze plek aan de Europese top. Ten slotte moeten we inzetten op een efficiëntere zorgverstrekking, met meer focus op preventie, om werknemers beter te ondersteunen en de inactiviteitsgraad zo laag mogelijk te houden.

Dynamische arbeidsmarkt

De arbeidsmarkt staat in brand. Er heerst nu al een nijpend tekort, terwijl de bevolking in sneltempo verder vergrijsst. Tegen 2030 zal de Vlaamse arbeidsmarkt 440.000 bijkomende mensen nodig hebben. Elk beschikbaar talent moet aan het werk. Activeren wordt dé opdracht, maar volstaat niet. Mensen moeten zich ook blijvend kunnen ontwikkelen. Dit vraagt om een talentstrategie die ontwikkelt, een arbeidsmarkt die transitie faciliteert, een activerende sociale zekerheid en een eigentijds arbeidsrecht dat bijdraagt aan de noodzakelijke productiviteitsgroei.

UITDAGING: WERKZAAMHEIDSGRAAD TE LAAG EN ACTIVERING ONDERMAATS

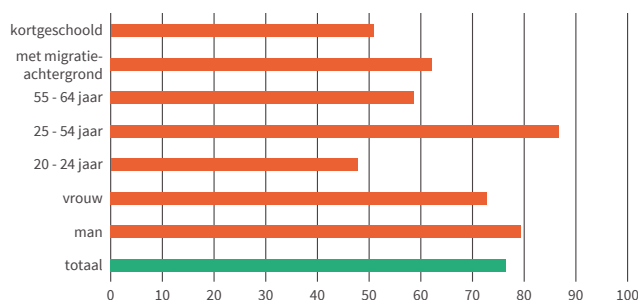
De werkzaamheidsgraad in Vlaanderen (76,6%) is middelmatig vergeleken met de best presterende landen. In Wallonië (64,3%) en Brussel (65,3%) ligt de werkzaamheidsgraad structureel veel te laag. De kloof met de toplanden geraakt niet gedicht. Dit is onhoudbaar in een arbeidsmarkt die gebukt gaat onder grote krapte. De arbeidsmarkt blijft opgedeeld in een kern van quasi voltijds hardwerkende mensen en verschillende groepen van niet-werkenden. In Vlaanderen zijn de niet-werkenden met iets meer dan 900.000, op Belgisch niveau gaat het om ruim 1,9 miljoen mensen. Om een ambitieuze werkzaamheidsgraad van 85% te bereiken in lijn met de Europese topregio's zullen er binnen de groep niet-werkenden sterke en doeltreffende activeringsmaatregelen nodig zijn. Die maatregelen bestaan vandaag vooral ten aanzien van werklozen, de rest blijft achter. Zo is de groep langdurig zieken en arbeidsongeschikten groter dan de werklozen: Vlaanderen telt 250.000 langdurig zieken en 100.000 werklozen.

Activering voert al jaren de toon in beleidsmiddens, maar een doortastende en dwingende aanpak ontbreekt. De werkloosheidsuitkering is ondanks haar vele hervormingen te complex en ondoorzichtig. Uitkeringen zijn onvoldoende degressief en de regionale controle op beschikbaarheid van werklozen heeft weinig tanden door de veelheid aan procedures.

De activering van niet-werkenden mag zich niet beperken tot Vlaanderen. Er is een aanzienlijke arbeidsreserve

Werkzaamheid ongelijk verdeeld

Werkzaamheidsgraad in Vlaanderen naar achtergrondkenmerken, 2022

BRON: STEUNPUNT WERK OP BASIS VAN STATBEL, EAK, EUROSTAT, LFS

over de taalgrens die in Vlaanderen aan de slag zou kunnen gaan, maar nu te weinig doet.

Bovendien blijft er een structurele nood aan economische migratie. Als dit stroef loopt en te lang duurt in combinatie met een laks activeringsbeleid, worden jobs niet ingevuld en mislopen we groei en toekomstige welvaart.

VOORSTEL: ACTIEVER WERKLOZEN EN NIET-WERKENDEN

De werkloosheidsuitkering eindigt na maximaal twee jaar. De uitkering daalt in die periode in twee forse stappen. Op die manier worden mensen sterker financieel geprikkeld om werk te zoeken. Daartegenover staat een performante en snelle arbeidsbemiddeling.

Breng de volledige arbeidsreserve van niet-werkenden efficiënt én effectief in kaart op een eenduidige en gecoördineerde manier via slimmere data en profiling kenmerken. Informatie over de behaalde kwalificatie, eventuele beroepservaring en mogelijks bestaande (medische) drempels bieden een eerste aanknopingspunt richting werk. Zonder deze minimale informatie varen we blind. Koppeling van data en data-uitwisseling tussen de diverse overheden is nodig om eerst en vooral zicht te krijgen op die arbeidsreserve, hen vervolgens te contacteren en tot slot effectief te kunnen activeren. Het is daarbij noodzakelijk om minder rigide te werken en afspraken te maken tussen de betrokken overheden die GDPR-compliance verzoenen met dataonderbouwde effectiviteit en efficiëntie.

Installeer 'workfare' of activeringslogica in alle vormen van uitkeringen en bijstand. Tegenover het ondersteund worden aan de hand van uitkeringen, bijstand of huisvesting staan minimale plichten. Zo mag men van iedereen op beroepsactieve leeftijd die financieel wordt ondersteund minimale inspanning verwachten, zoals ingaan op een uitnodiging van de bemiddelingsdienst, meewerken aan een screening, bepalen van mogelijke jobdoelwitten en het volgen van een traject naar opleiding, stage of (deeltijds) werk.

Maak van diversiteit en inclusie op elke werkvloer de norm. De weg die is ingeslagen van zelfregulering (door sectoren via sectorconvenanten) en ondersteuning van ondernemingen (door Voka met WELT) in hun inclusiebeleid, wordt verdergezet. Eigen verantwoordelijkheid van elkeen, plus de juiste ondersteuning, moet bijdragen tot een inclusieve samenleving en arbeidsmarkt voor alle kansen- en doelgroepen.

VOORSTEL: HERVORM VDAB

VDAB wordt hervormd zodat ze performanter wordt in de uitvoering van haar kerntaken. Daarin wordt

een duidelijker onderscheid en opdeling gemaakt tussen haar rol als regisseur en actor. De regisseur capteert behoeftes, wijst onafhankelijk opdrachten toe aan de beste partij én geeft aan waar regelgeving activering hindert die om een oplossing vraagt, hetzij door Vlaamse regelgeving, asymmetrisch beleid dan wel door bevoegdheidsoverdracht. Waar publieke actortaken overblijven, is er nood aan volledige transparantie over kostprijs, snelheid en effectiviteit. De overheid meet zich als best in class met de markt op het vlak van kostprijs, efficiëntie en effectiviteit. Wat de markt beter doet, daar treedt VDAB terug.

Hervorm en boost het werkplekleren en trek het aantal individuele beroepsopleidingen (IBO) op tot 20.000 per jaar. De beroepsopleidingen moeten meer modulair, op maat en in samenwerking met ondernemingen en sectoren georganiseerd worden. De IBO – jarenlang dé sterkhouders van VDAB en nu op de terugweg met nog slechts 10.000 cursisten per jaar – moet weer sterker gepromoot worden en hervormd waar nodig. Daarnaast moet het activeringsbeleid voorzien in een IBO na aanwerving. Meer en meer werven bedrijven door de aanhoudende krapte snel aan en zien ze zich na de aanwerving geconfronteerd met een opleidingsnood. Dat noodzaakt een nieuwe vorm van IBO met een klantgerichte en flexibele samenwerking van VDAB met de ondernemingen.

De arbeidsbemiddeling moet sneller en kortader, alsook de controle op beschikbaarheid. De versnelling doorgevoerd met het recente Werkgelegenheidsakkoord wordt gemonitord en effectief gerealiseerd. De versnelde arbeidsbemiddeling mag er niet toe leiden dat er minder ingezet wordt op de opleiding van werklozen. VDAB moet daarbij nog beter inzetten op het bemiddelen van vraag en aanbod via gerichte sollicitatieopdrachten en bijgevolg ook op controle en eventuele sanctionering waar nodig.

Gezien de cliënten van VDAB meer en meer uit de arbeidsreserve komen die géén werkloosheidsuitkering krijgt, betekent controle en opvolging dat ook andere overheden zoals de huisvestingsmaatschappijen, OCMW's, mutualiteiten en RIZIV, en Agentschappen voor Integratie en Inburgering hun 'activerende' en 'opvolgende' rol moeten opnemen ten aanzien van hun cliënten. Duidelijke werkafspraken met alle instanties verhinderen dat er hiaten zitten in het activeringsbeleid.

In navolging van de overeenkomst tussen VDAB en de Brusselse arbeidsbemiddelaar ACTIRIS moet er eenzelfde samenwerking komen tussen VDAB en FOREM. De taal- of regiogrens is geen reden om niet te activeren. Die overeenkomst bevat duidelijk meetbare doelstellingen met een groeipad naar een substantiële verhoging van interregionale mobiliteit. Voor Brussel betekent dit een groeipad bovenop de huidige 2.000 werklozen die jaarlijks aan de slag gaan in Vlaanderen. Ook voor Wallonië moet een ambitieus doel worden uitgezet.

VOORSTEL: BEGELEID LANGDURIG ZIEKEN SYSTEMATISCH, SNELLER EN SLUITEND TERUG NAAR WERK

Na vier weken afwezigheid moet elke zieke werknemer gescreend worden via een medische vragenlijst door de arbeidsarts. Na uiterlijk zes weken is er (waar mogelijk) een re-integratieplan klaar met concrete afspraken over hersteltijd, gedeeltelijke werkhervatting, aangepast werk, opleiding of heroriëntering. Cruciaal blijft natuurlijk het verhinderen dat mensen uitvallen. Hiertoe dragen alle schakels in de keten tussen werk en ziekte verantwoordelijkheid. In navolging van de responsabilisering van de ondernemingen worden ook mutualiteiten en artsen opgevolgd naar doorlooptijd en voorschrijfgedrag, zodat alle inspanningen samen bijdragen tot minder langdurig zieken.

Parallel met de nieuwe instroom in ziekte komt er een 'sluitende aanpak' voor wie al een ziekte-uitkering ontvangt. Systematisch wordt de hele groep gescreend door RIZIV in samenwerking met VDAB, met als doel jaarlijks minimaal 40.000 begeleidingstrajecten richting (ander) werk op te starten. Dat is een vertienvoudiging van de huidige aanpak. Wie beroep doet op een ziekte- of invaliditeitsuitkering (ZIV) is

bovendien verplicht tot een minimaal meewerken aan stappen richting (progressieve) tewerkstelling. Eenvoudige administratieve processen laten de ziekte-uitkering met het werkritme of opleiding mee-evolueren zonder activiteitsval.

VOORSTEL: TREK MEER INTERNATIONAAL TALENT AAN

Een single permit (arbeids- en verblijfsvergunning) verkrijgen moet sneller en eenvoudiger zoals in onze buurlanden, met een maximale doorlooptijd van drie weken. Voorzie in een snelwegprocedure voor trusted companies. Dat biedt onze internationale bedrijven een competitief voordeel. Het Working in Belgium-platform moet sterker inzetten op de achterliggende samenwerking tussen alle niveaus (Dienst Vreemdelingenzaken, gewesten, gemeenten, consulaten).

De tweejaarlijkse lijst voor eenvoudige economische migratie van derdelanders wordt hervormd. De methodologie moet beter, want de lijst dekt onvoldoende de behoeftes van de Vlaamse arbeidsmarkt. Zo is de lijst te selectief op een moment van ongeziene krapte en wordt deze te traag en te laat aangepast. De lijst moet actueler alsook minder selectief zijn om beter aan te sluiten op de vele openstaande vacatures. In de mate dat activering er niet in slaagt knelpunten in te vullen, moet de lijst open staan voor beroepen van alle scholingsniveaus. Creëer in elke provincie een onthaalcentrum waar buitenlandse talenten en ondernemingen aan één loket terecht kunnen voor alle mogelijke administratieve dienstverleningen en voor ondersteuning rond huisvesting, kinderopvang en het faciliteren van de integratie. Zorg voor een vlot en toegankelijk mechanisme voor erkenning van kwalificaties, rijbewijzen en diploma's. Los daarbij ook de huisvestingsproblematiek op door deze te versoepelen.

UITDAGING: ONZE LOOPBANEN ZIJN TE KORT

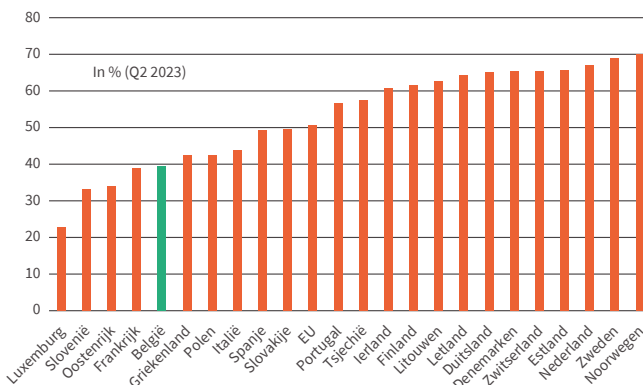
Mensen kennen gemiddeld steeds meer gezonde levensjaren en dus is het evident dat ook de loopbanen langer moeten duren. De effectief gewerkte loopbaan is in België te kort in vergelijking met andere landen; dat blijkt ook uit de werkzaamheidsgraad van de oudere beroepsbevolking.

VOORSTEL: PENSIOENOPBOUW STIMULEERT LANGERE LOOPBANEN MET WAARDERING VAN REËLE, GEWERKTE JAREN

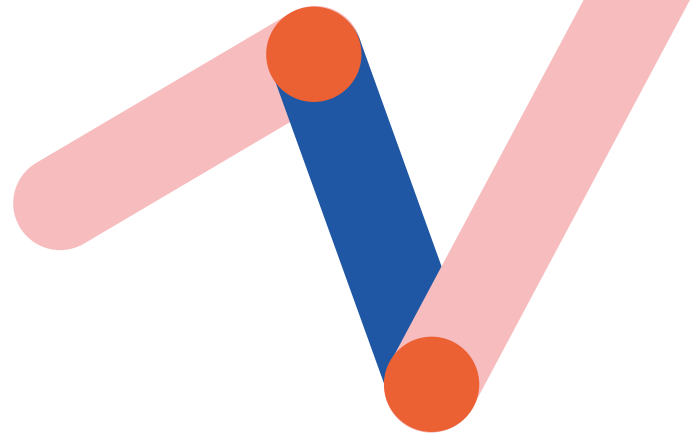
Minder gelijkstelling van allerlei niet-gewerkte periodes met arbeid voor de pensioenopbouw moet meer aanzetten tot werken. Iemand die bijvoorbeeld 45 jaar echt gewerkt heeft gelijkstellen met iemand met een loopbaan van 45 jaar waarvan een derde gelijkgesteld, is niet fair. Wie voortijdig met pensioen gaat, ontvangt een lager pensioenbedrag. Een jaar vroeger stoppen betekent immers een jaar minder bijdragen en een jaar extra uitgave. We laten ons inspireren door het Duitse voorbeeld: een punctie van 3,6% op het pensioenbedrag per jaar vervroegde opname. We laten bovendien de pensioenleeftijd meestijgen met de levensverwachting, naar Nederlands model. Tot slot doven eindeloopbaanstelsels zoals SWT en landingsbanen uit. We integreren ze in een meer responsabiliserende pensioenregeling, waarbij ook deeltijds pensioen mogelijk wordt. Een volwaardig pensioen biedt de beste garantie naar het behoud van de levensstandaard, maar dit vraagt

Weinig oudere werkenden

Werkzaamheidsgraad 60- tot 64-jarigen

BRON: EUROSTAT

om een gedifferentieerde aanpak via verschillende pijlers, zowel via repartitie als kapitalisatie zodat de risico's beter gespreid worden. In het bijzonder de opbouw van een 2de pijler die werken beloont, vraagt verdere aanmoediging via een rechtszeker en stabiel kader.

UITDAGING: WEGWERKEN VAN INACTIVITEITS- EN PROMOTIEVALLEN

Mensen zonder werk activeren heeft te vaak negatieve financiële gevolgen. Men beschikt over een (complexe) uitkering waarbij een beetje (meer) werken een verlies inhoudt van uitkering en rechten. Daardoor is men soms slechter af dan voorheen. Dikwijls worden uitkeringen nog aangevuld met een kluwen van sociale correcties zoals in tariefzetting voor energie, mobiliteit, kinderopvang, ... Het resultaat is een werkloosheids- of inactiviteitsval die pervers werkt.

Naast de financiële onduidelijkheid is er ook de vaststelling dat voor velen een voltijdse job niet meteen haalbaar is en men snel weer zonder werk valt. Deeltijds werk blijkt soms wel haalbaar, maar leidt zonder (voltijds) werkende partner en met kinderlast tot armoede. Een beetje meer werken leidt ook tot een promotieval. Deze situatie vraagt om een andere aanpak die én financiële zekerheid biedt én een graduele opbouw van werken mogelijk maakt.

VOORSTEL: VERGEMAKKELIJK DE STAP NAAR WERK EN MOEDIG WERKEN FINANCIËEL AAN

De door de Vlaamse regering ingevoerde jobbonus wordt verdergezet en versterkt. De jobbonus wordt op termijn gealigneerd op fiscale hervormingen die arbeid meer lonend en minder belastend willen maken. Bijkomend moet een helder kadaster van alle mogelijk correcties en aanvullingen transparantie geven om perverse effecten >>

te vermijden. Sociale correcties worden hervormd zodat ze werken ondersteunen. In de regel moet gelden dat een inkomensstijging leidt tot een gradueel kleinere vermindering van extra toelagen, waardoor werken en promotie nog altijd netto meer oplevert dan voorheen. Breng de arbeidsreserve met een uitkering waar mogelijk deeltijds aan het werk en combineer de uitkering met progressief werk en dus stijgende lonen. Deze combinatie, zoals ze bestaat in het RIZIV, is verdedigbaar in een eerste periode van activering. De combinatie moet toelaten dat deeltijds, gradueel oplopend werk beloond wordt om zo de brug te slaan tussen langdurige inactiviteit en volwaardige participatie op de arbeidsmarkt.

UITDAGING: VLAANDEREN KENT GEEN TALENTSTRATEGIE

Het ontbreekt in Vlaanderen aan een leercultuur van permanente vorming. Maar liefst acht op de tien Vlamingen geeft aan geen interesse te hebben in opleiding. Slechts 8% van de respondenten gaf aan de voorbije maand vorming te hebben gevolgd, ten opzichte van 30% in de Scandinavische landen. Opleidingsdeelname zit bovendien sterk geconcentreerd bij veelal midden- tot hogergeschoolden. Nochtans ontbreekt het niet aan instrumenten, maatregelen en fondsen. Opleiden en investeren in menselijk kapitaal wordt de belangrijkste pijler voor economische groei in het komende decennium. Vlaanderen kent een aanzienlijke kwalitatieve mismatch tussen vacatures en werkzoekenden die de toekomstige productiviteitsgroei aantast. Kennis en vaardigheden van medewerkers verouderen snel. Daarom is voortdurende en levenslange vorming een noodzaak.

Meer en meer bedrijven werven mensen aan die een sterke opleidingsnood hebben en dit gedurende verschillende fasen doorheen de loopbaan. In plaats van 'train then place' evolueren ondernemingen naar 'place then train', waarbij ondernemingen een steeds sterkere rol zullen spelen inzake opleiding en vorming, die steeds meer op digitale en hybride manieren zullen ingericht worden.

De logica van de arbeidstijdsregels wordt omgedraaid. Er wordt bepaald wie nog wel gevat wordt in een dwingende regeling; al de rest kan zelf afspraken rond arbeidstijdregelingen overeenkomen. In afwachting hiervan moeten ondernemingen minstens vlotte invoeringsprocedures hebben om de arbeidstijd op maat van hun noden en deze van hun medewerkers aan te passen, en dit zonder al te zware procedures, laat staan blokkerende veto's. Flexi-jobs worden toegestaan in alle sectoren. Mensen die willen bijverdienen door meer te werken, moeten dat kunnen.

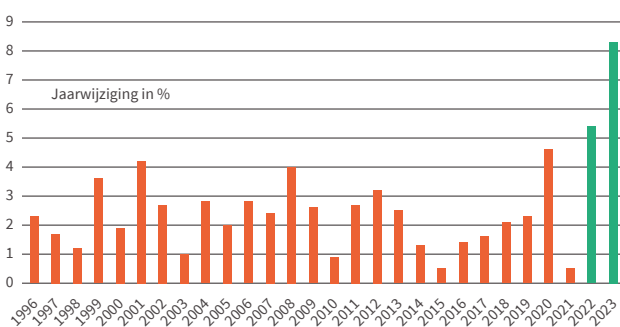
UITDAGING: ONHOUDBAAR LOONMODEL MAAKT ECONOMIE KWETSBAAR

De loonkostenhandicap tegenover onze buurlanden zet de concurrentiepositie van onze sterk exportgerichte Vlaamse economie onder druk en is nefast voor onze tewerkstelling. De automatische loonindexering stuwt daarin de loonkostenhandicap omhoog. Wat hier indexering heet, is in het buitenland opslag. Het gevolg is een gebrek aan maatschappelijke waardering en valorisatie van de index in sociaal overleg.

Ook baremieke verhogingen zijn een automatische loondrijver. Waar ze te lang doorlopen in de loopbaan, prijzen ze bepaalde werknemers uit de markt. Bovendien is het Belgisch loonoverleg te collectivistisch. Het laat weinig ruimte voor ondernemingen om te differentiëren gericht op goed presterende medewerkers. Een dergelijke centralistische aanpak smooit niet enkel differentiatie maar blokkeert ook de signaalfunctie van de lonen tussen bedrijven.

Spectaculaire loonstijgingen

Bruto-uurlonen in de private sector

BRON: EUROSTAT

VOORSTEL: ALL-IN LOONAKKOORDEN ZONDER AUTOMATISCHE INDEXERING

Ten laatste tegen het einde van de legislatuur wordt het automatisme van de loonindexering opgeheven. Tot we zover zijn, wordt de wet van 1996 strikt toegepast en indien vereist de loonindexering afgetopt om de loonkostenhandicap weg te werken. Wanneer dit alles gerealiseerd is, kan ook de loonnorm verdwijnen.

Nadien wordt met de inflatie als referentie de aanpassing van de lonen aan de levensduurte vrij onderhandeld in all-in sociale akkoorden over de koopkrachtcorrectie (indexering) en de reële loonstijgingen.

De automatische baremieke loonsverhogingen worden beperkt tot functievolvervolwassenheid en dus beperkt in de tijd.

VOORSTEL: MAAK LOONVORMING OP MAAT MOGELIJK

In het nieuw model van loonoverleg moeten de ondernemingen uiteindelijk de gewenste ruimte krijgen voor maatwerk. Dat gaat uit van een mature dialoog in vertrouwen tussen werkgevers en werknemers, die aldus echte partners zijn in het voortbestaan van de onderneming. Evident gevolg is dat ook de vakbondsafvaardiging zelf bedrijfsca'o's kan afsluiten met de onderneming. <<

Dynamische arbeidsmarkt: Samenvatting voorstellen

VLAAMS

- » Diversiteit en inclusie op de werkvloer worden de norm door zelfregulering en ondersteuning van ondernemingen.
- » VDAB: splits actor en regisseur en maak kerntaken performant en transparant.
- » Boost en hervorm werkplekcleren en IBO tot minimaal 20.000 per jaar. Voorzie IBO 'na' aanwerving.
- » Bemiddel kortdát en snel met gerichte sollicitatieopdrachten en controle door VDAB alsook door andere overheden die de inactieve arbeidsreserve ondersteunen.
- » Organiseer meer interregionale mobiliteit met ambitieuze doelstellingen.
- » Economische migratie moet sneller en eenvoudiger na maximaal 3 weken. Voorzie in een snelwegprocedure voor trusted companies.
- » Hervorm de methode om de lijst knelpuntberoepen op te stellen.
- » Voorzie in elke provincie een onthaalcentrum voor ondernemingen en buitenlands talent waar men terecht kan voor dienstverlening en administratie.
- » Een kwalificatie behalen is een recht maar ook een plicht en wordt een voorwaarde voor het verkrijgen van een uitkering bij aanvang of na verloop van tijd.
- » Het beleid levenslang leren wordt coherent samengevoegd in één regionale bevoegdheid.
- » Een Vlaamse leerrekening faciliteert de burger. De federale leerrekening wordt afgeschaft.
- » Ondernemingen worden aangemoedigd als vormingsverstrekker door een uitbreiding van het Vlaams opleidingsverlof en een verhoogde investeringsaftrek.

FEDERAAL

- » Beperk de werkloosheidsuitkering tot 2 jaar.
- » Breng de arbeidsreserve met gerichte data in kaart, ontsluit en activeer. Verzoen hierbij GDPR- en privacybeleid met effectief activeringsbeleid.
- » Installeer workfare of activeringslogica in alle vormen van uitkeringen en bijstand.
- » Na uiterlijk vier weken wordt een zieke werknemer gescreend en na zes weken is er een re-integratieplan klaar.
- » Benchmark alle actoren die een rol spelen in het terugdringen van het aantal langdurig zieken.
- » Voorzie in minstens 40.000 begeleidingstrajecten per jaar voor re-integratie van langdurig zieken.
- » Voer een structurele pensioenhervorming in met minder gelijkgestelde periodes en malus voor wie te vroeg stopt. De pensioenleeftijd stijgt met de levensverwachting. Het pensioen rust op verschillende pijlers van repartitie en kapitalisatie.
- » Start een traject op naar een nieuw wetboek van werk dat het arbeidsrecht bij de tijd brengt.
- » Draai de logica van arbeidstijdregels om.
- » Sta flexi-jobs toe in alle sectoren.
- » Schaf de automatische indexerings van lonen af. Loonstijgingen worden all-in onderhandeld en omvatten koopkrachtcorrectie en reële stijging. De loonnorm verdwijnt zodra de loonkosthandicap is weggewerkt.
- » Baremieke verhogingen worden in de tijd beperkt tot functievolverwantschap.

Opnieuw naar de Europese top met ons onderwijs

Het gaat niet goed met de kwaliteit van ons onderwijs. Internationale vergelijkingen tonen dit aan. We moeten de dalende trend keren en opnieuw bij de Europese top behoren.

UITDAGING: DE ONDERWIJSKWALITEIT DAALT

Goed onderwijs vormt de basis voor welzijn en welvaart. Het is de beste investering in de enige Vlaamse grondstof die we hebben: kennis en talentontwikkeling waaruit het vermogen volgt om te ondernemen, te innoveren, creatief te zijn. Goed onderwijs is het fundament voor een vlot werkende arbeidsmarkt en een productieve economie.

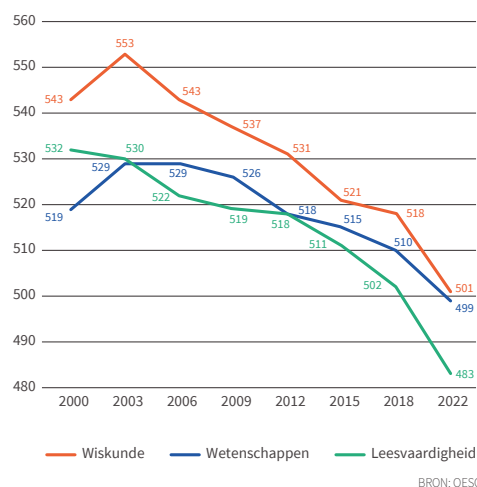
Maar het belangrijkste fundament in onze welvaartsstaat vertoont alarmerende barsten. De onderwijskwaliteit gaat achteruit en is structureel inzake lezen, wiskunde en wetenschappen in zowel lager als secundair onderwijs. Die dalende kwaliteit en leerachterstand wegen op onze welvaart: OESO-schattingen relateren leerverlies aan een daling van 2,2% van het bbp.

Het oplopend aantal leerlingen met schoolse vertraging is alarmerend. Een kwart van de 15-jarige leerlingen in Vlaanderen loopt minstens één jaar achterop. In het hoger onderwijs behaalt slechts een derde zijn diploma binnen de voorziene tijd.

VOORSTEL: ZET SCHOLEN TERUG OP HET SPOOR VAN EXCELLENTIE

Meet de kwaliteit van scholen en grijp in waar nodig. Net zoals we wensen dat leerlingen excelleren, willen we hetzelfde van scholen. Een geprofessionaliseerde inspectie gaat na of scholen de minimumdoelen behalen en de vooropgestelde leerwinst bereiken bij de jongeren. De pas ingevoerde Vlaamse toetsen houden de vinger aan de pols. We starten met Nederlands en wiskunde,

Evolutie leerprestaties in Vlaanderen tussen 2000 en 2022 (PISA)

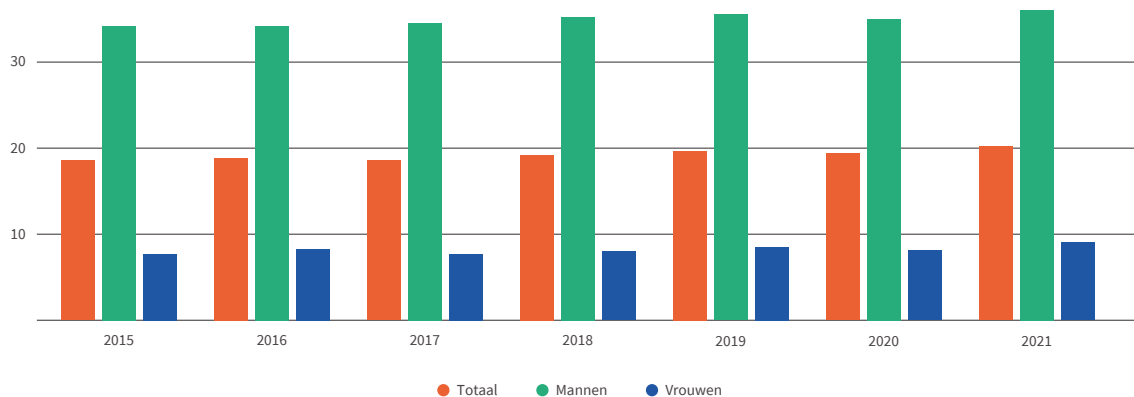

maar de toetsen moeten snel uitgebreid worden naar andere vakken. Indien een school goed presteert, wordt ze beloond met meer autonomie. In scholen die slecht presteren wordt een verplicht verbetertraject opgestart.

De eindtermen moeten maximaal door alle leerlingen behaald worden, de basisgeletterdheid breidt uit naar hogere graden en basisonderwijs. De eindtermen voor de tweede en derde graad werden pas herschreven. Dit zijn de minima waarvan we als democratische samenleving verlangen dat onze nieuwe generaties ze kennen en beheersen. Dit gemeenschappelijk curriculum moet voldoende concreet én ambitieus zijn. Dat geldt ook voor het basisonderwijs, waar de eindtermen dringend aan herziening toe zijn.

20% van uitgereikte diploma's hoger onderwijs zijn diploma's in wiskunde, wetenschappen en technologie

Diploma's wiskunde, wetenschappen en technologie in het hoger onderwijs Vlaamse Gemeenschap, 2015-2021, in %

BRON: VLAAMS MINISTERIE VAN ONDERWIJS EN FORMING

VOORSTEL: ZET DE LEERLINGEN OP HET JUISTE SPOOR

Verlaag de leerplicht – deeltijds – van 5 naar 3 jaar. Zo vergroten we de kansen van alle kinderen. In de steden waar de kleuterparticipatie lager is, zijn de resultaten op de Koala-screening opvallend slechter. Taalverwerving gebeurt best op school vanaf een zo jong mogelijke leeftijd. Een goede kennis van het Nederlands is onontbeerlijk voor een succesvolle schoolloopbaan.

In elke Vlaamse provincie komt een Talentcenter. Voka investeerde als innovator in een Talentcenter dat jongeren aan het begin van het secundair onderwijs een extra tool in handen geeft om met een wetenschappelijk onderbouwd talentenrapport een weloverwogen studiekeuze te maken. Wie goed kiest, voelt zich beter op school en behaalt betere resultaten. Talentcenters worden structureel uitgerold over heel Vlaanderen, zodat alle leerlingen aan het begin van het secundair onderwijs de kans krijgen om in een Talentcenter langs te gaan.

Maak een opt-out mogelijk op het huidige leerplichtmodel voor jongeren die vanaf 16 al voltijds willen gaan werken. Jongeren die schoolmoe zijn en geen boodschap meer hebben aan het schoolse en klassikale leren, krijgen de mogelijkheid om voltijds te werken als dit hen opnieuw motiveert. Werk kan een manier zijn om opnieuw maatschappelijke waardering te krijgen. Het blijft wel primordiaal om zoveel mogelijk jongeren een minimale kwalificatie te laten behalen via vorming en begeleiding (middenjury, leerjobs, ...). De opt-out is dus

enkel uitzonderlijk mogelijk als de jongere kan aantonen hoe en waar hij aan de slag zal gaan. Wie kiest voor de opt-out, krijgt begeleiding van een coach.

UITDAGING: MISMATCH TUSSEN ONDERWIJS EN ARBEIDSMARKT

Grote transformaties op het vlak van digitalisering, klimaat en energie zullen een nog sterkere inzet vragen van wetenschap en techniek. Toch is maar 20% van de uitgereikte diploma's in het hoger onderwijs STEM-gericht. In Duitsland zijn er 37% afgestudeerden in STEM-richtingen en dan nog wordt daar een tekort ervaren. Vele leerlingen vinden al lang de weg niet meer naar technologische richtingen niettegenstaande de enorme vraag van de arbeidsmarkt. Negen op de tien ondernemingen ondervinden vandaag problemen om geschikt personeel te vinden. Die mismatch fnuikt onze productiviteit en legt zodoende een hypotheek op toekomstige groei en welvaart.

VOORSTEL: MEER DUAAL LEREN

Laat duaal leren groeien van 4.500 leerlingen vandaag naar 30.000 leerlingen tegen 2030, zowel in de arbeidsmarktgerichte richtingen als die met dubbele finaliteit. Duaal leren is gebaat bij flexibiliteit en maatwerk. Zo zal het aantal uren op de werkvloer variëren van opleiding tot opleiding. Ook de definitie van wat als werkplek wordt beschouwd moet flexibeler, door bijvoorbeeld

ook opleidingscentra van sectoren in aanmerking te nemen. Sommige richtingen, vooral in de zevende jaren, zouden beter enkel nog duaal worden aangeboden. Ook in het hoger onderwijs moet duaal leren structureel worden ingevoerd. Een stagedatabank helpt jongeren en bedrijven elkaar makkelijker vinden.

VOORSTEL: MEER STEM IN HET ONDERWIJSAANBOD

Zowel in het basis-, secundair als hoger onderwijs moet het aanbieden en promoten van STEM-opleidingen financieel beloond worden. In het hoger onderwijs moet voldoende autonomie ervoor zorgen dat middelen kunnen ingezet worden waar ze nodig zijn. In het secundair onderwijs moeten grotere incentives toegekend worden aan scholen die inzetten op knelpuntstudierichtingen. Het onderwijsaanbod moet beter afgestemd worden op de noden van de arbeidsmarkt. Een aangepaste financiering kan hiervoor een katalysator zijn. Verder moet de invoering van het EU STEM School Label scholen ondersteunen en begeleiden om state-of-the-art STEM-onderwijs aan te bieden. Ook komt er een centrum om STEM-leerkrachten en leerkrachten uit technische en beroepsgerichte opleidingen te professionaliseren in functie van de meest innovatieve technologieën.

VOORSTEL: HERVORM DE TAALREGELING IN HET HOGER ONDERWIJS ALS WAPEN IN DE STRIJD OM INTERNATIONAAL TALENT

Vlaanderen als open regio zet in op een sterk meertalig hoger onderwijs en voldoende flexibele vereisten voor

buitenlands academisch personeel. In de internationale strijd om talent speelt ook de aantrekkelijkheid van het hoger onderwijs een grote rol. De regels moeten hiervoor aangepast worden op maat van de opleidingen. Bepaalde masters moeten uitsluitend in het Engels aangeboden worden, bijvoorbeeld in de ingenieurswetenschappen.

UITDAGING: WE ZETTEN DE ONDERWIJSMIDDELEN NIET EFFICIËNT IN

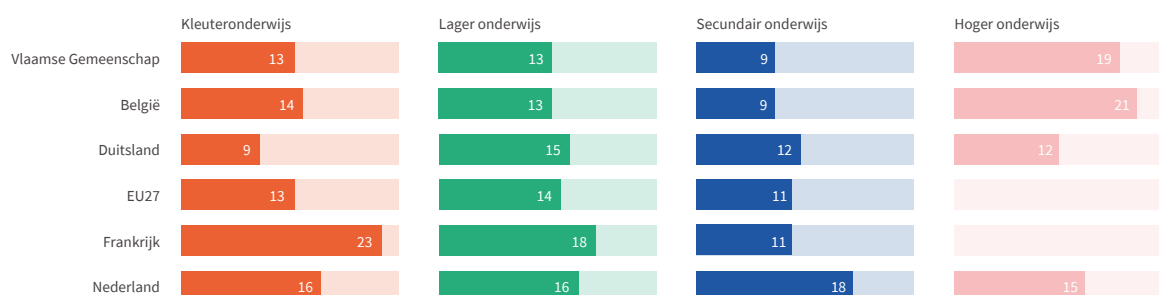
Een derde van de Vlaamse begroting gaat naar onderwijs. Internationaal vergeleken spendeert Vlaanderen in het leerplichtonderwijs meer dan de ons omringende Europese landen. Toch is ons onderwijs te versnipperd, door de manier waarop de vrijheid van onderwijs wordt ingevuld. Onnodige concurrentie leidt tot te veel dezelfde richtingen op te kleine schaal met te kleine klassen. Onze leerkrachten staan bovendien gemiddeld minder uren voor de klas dan in onze buurlanden en kampen toch met een hoge werkdruk door onnodige administratieve belasting.

VOORSTEL: RATIONALISEER EN SCHRAP IN HET ONDERWIJSAANBOD

Maak keuzes in het onderwijsaanbod en schrap in de veelheid aan soms kleine studierichtingen die naast elkaar worden ingericht. Scholen krijgen middelen om studierichtingen aan te bieden die eigenlijk niet levensvatbaar zijn. De financiering van het secundair onder-

Vlaanderen en België: te veel dezelfde richtingen op te kleine schaal met te kleine klassen

Vlaamse Gemeenschap en buurlanden, schooljaar 2019-2020, aantal leerlingen per bezoldigd onderwijzend personeelslid

wijs moet eenvoudiger en transparanter. Naast input moet voortaan ook output meetellen. Verplicht scholen om netoverstijgend samen te werken in functie van een rationeel én voldoende gevarieerd onderwijslandschap. Diezelfde rationalisering in het aanbod verwachten we ook in het hoger onderwijs. Er wordt nog meer ingezet op het delen van infrastructuur.

Voer een democratisch debat over de betekenis van onderwijsvrijheid in de 21ste eeuw en pas dit grondwettelijk recht of de toepassing ervan aan waar nodig. Hoe kan die vrijheid verzoend worden met meer aandacht voor kwaliteit en efficiëntie? De vrijheid van onderwijs mag geen excuus zijn om noodzakelijke hervormingen zoals rationalisering en efficiëntieverbetering op de lange baan te schuiven.

VOORSTEL: MAAK LEERKRACHTENLOOPBANEN FLEXIBEL

Geef elke leerkracht eenzelfde urenpakket. Binnen dit pakket kunnen leerkrachten ingezet worden waar ze het beste renderen en excelleren. Geef leerkrachten meer zeggenschap over hun eigen loopbaan en stimuleer de beste onder hen om voor de moeilijkste klassen te staan. Dring het aantal administratieve taken verder terug en laat hen maximaal lesgeven.

Geef schooldirecties de ruimte voor een modern en flexibel HR-beleid, waarbij professionaliteit en prestaties veel meer gevaloriseerd worden dan enkel anciënniteit. Voorzie ook in hybride carrières waardoor schooldirecties mensen uit het bedrijfsleven kunnen aantrekken. Een professionele net- en koepelonafhankelijke opleiding voor directeurs in samenwerking met managementscholen is een must. «

Opnieuw naar de Europese top met ons onderwijs: Samenvatting voorstellen

VLAAMS

- » **Meet de kwaliteit van scholen met een geprofessionaliseerde inspectie. Wie het goed doet krijgt meer autonomie.**
- » **Eindtermen moeten maximaal door alle leerlingen worden behaald, basisgeletterdheid breidt uit naar hogere graden en eindtermen basisonderwijs worden ook aangepakt.**
- » **Verlaag de leerplicht van 5 naar 3 jaar.**
- » **In elke Vlaamse provincie komt een Talentcenter voor elke leerling.**
- » **Voorzie in een opt-out op de leerplicht vanaf 16 jaar bij voltijds werk en ondersteun blijvend in functie van behalen kwalificatie.**
- » **Laat duaal leren groeien tot 30.000 leerlingen tegen 2030.**
- » **Stimuleer en beloon financieel STEM-opleidingen in het basis, secundair en hoger onderwijs.**
- » **Vlaanderen als open regio voorziet in meertalig hoger onderwijs.**
- » **Rationaliseer het onderwijsaanbod en schrap te kleine studierichtingen naast elkaar.**
- » **Voer een democratisch debat over de betekenis en toepassing van 'vrijheid van onderwijs'.**
- » **Geef elke voltijdse leerkracht eenzelfde urenpakket.**
- » **Geef scholendirecties ruimte voor een modern en flexibel HR-beleid en pas het lerarenstatuut aan.**

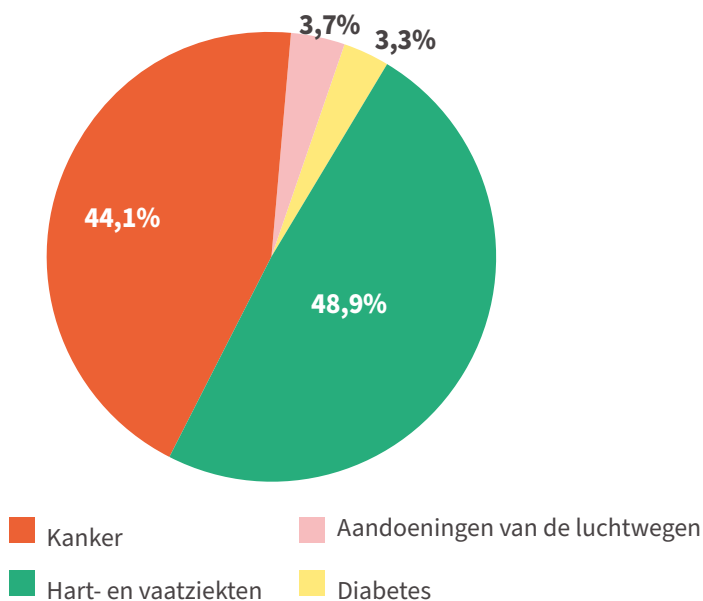
Optimale zorgverstreking

Excellente zorg- en dienstverlening moet een onbetwiste garantie zijn in een vergrijzend Vlaanderen. Een sterke stijging van chronische aandoeningen stelt ons gezondheidszorgsysteem danig op de proef: de zorgvraag stijgt en wordt steeds complexer. Dat is niet enkel een zaak van ouderen. Ook het aantal zieke medewerkers stijgt sterk, wat dan weer gevolgen heeft voor de ondernemingen.

UITDAGING: WIJZIGENDE ZORGVRAAG VERGT NIEUWE ZORGMODELLEN

Vier chronische aandoeningen (hart- en vaatziekten, kanker, longlijden en diabetes) veroorzaken 90% van de sterfgevallen en 85% van de jaren in minder goede gezondheid in België. Deze grote vier kosten 24 miljard euro aan gezondheidsuitgaven, 8 miljard euro aan ziekte-uitkeringen en betekenen 11,5 miljard euro aan economisch verlies door afwezige medewerkers. Strategisch inzetten op preventie kan de kosten door ziekte met 20% beperken.

Vroegtijdige sterfte in België in 2018

BRON: DEPARTEMENT ZORG

VOORSTEL: INVESTEER FORS MEER IN PREVENTIE

Spendeer 5% van het gezondheidsbudget aan preventie. Vandaag spenderen alle overheden samen slechts 750 miljoen euro (1,6% van het gezondheidsbudget) aan preventie: ver beneden het EU-gemiddelde (2,9%) en de WHO-doelstelling (5%). We verhogen het preventie-budget per inwoner van 105 euro naar 330 euro per jaar. De verschuiving van middelen naar preventie wordt terugverdiend in de Vlaamse en federale zorgbegroting en leidt tot meer productiviteit in de bedrijven. Tegen 2030 gaat jaarlijks 1 miljard euro extra naar preventie.

Voorzie voor ondernemingen een verdienmodel waarbij het terugdringen van werkverlet, verzuim en ongevallen economisch rendeert en wordt beloond. Heel wat ziekte en uitval kan voorkomen worden door actief in te zetten op 'gezond en werkbaar werken'. Inzetten op gevalideerde methodieken is essentieel en vergt goed onderbouwde informatie en ondersteuning voor ondernemingen. Arbeidsartsen ondersteunen ondernemingen in een strategisch gezondheidsbeleid met focus op kansen en opleidingsmogelijkheden van zieke medewerkers.

VOORSTEL: STIMULEER SAMENWERKING IN ZORGHUBS

Stimuleer publiek-private samenwerkingen in zorg hubs. Een zorg hub verzamelt spelers uit verschillende zorglijnen in één zakelijk model waarin samenwerking de norm is. Zorg hubs brengen investeringen, technologie en personeel eenvoudig samen. Geef ruimte aan nieuwe zorgmodellen via regelluwtte en experimenteerruimte.

Versterk de samenwerking tussen zorgprofessionals en zorgondernemingen. Onze gezondheidszorg werkt te gefragmenteerd in professionele silo's en sectoren om de uitdagingen van chronische zorgen aan te pakken. Het leidt tot dure residentiële zorg (ziekenhuizen in plaats van thuiszorg), gaten in het zorgaanbod (wachtljijsten

voor geestelijke gezondheidszorg en kinderopvang) en inefficiënte organisatie (thuisverpleging wordt ingezet voor basishygiëne). Overstijg verschillen in erkenning, normen en financiering tussen zorgaanbieders zodat patiënten en zorgprofessionals vlot doorheen alle domeinen van welzijn en zorg kunnen bewegen.

VOORSTEL: ZET IN OP MEETBARE EN EXCELLENTE ZORG

Maak kwaliteit transparant via internationale benchmarks. Ondanks een goede perceptie tonen de weinige cijfers dat we niet de kwaliteit krijgen die je mag verwachten. Heel wat burgers ontvangen zorg met onvoldoende meerwaarde: te veel medische beeldvorming, onnodige hospitalisaties, ongepast gebruik van spoedgevallen, ... Neem het patiëntenperspectief als referentie om de kwaliteitsresultaten van zorgprofessionals en zorginstellingen transparant te maken. Focus bij de kwaliteitsmeting op preventie (screening, vaccinatie), het opvolgen van chronische zorg (eerder ambulante dan in het ziekenhuis), verhogen van welzijn (bijvoorbeeld geestelijke zorg) en verantwoorde financiering.

UITDAGING: FINANCIERING EN BETALINGSMODELLEN STAAN ONDER DRUK

Meer ouderen en chronische aandoeningen zorgen voor meer én meer complexe zorg. Bovendien moet die zorg gefinancierd worden door een steeds kleinere groep actieve mensen. De inschattingen van de vergrijzingscommissie over de stijgende uitgaven zijn veel te voorzichtig, omdat ze geen rekening houden met uitkeringen en gedaalde productiviteit van zieke medewerkers. De stijgende zorgvraag en dalende inkomsten zetten de financiering van onze gezondheidszorg onder druk. Bovendien worden de begrotingen en boekhoudingen rond welzijn en zorg onvoldoende als beheersinstrument gebruikt.

VOORSTEL: HOU DE UITGAVEN ONDER CONTROLE

Er wordt voortaan een meerjarenbegroting gehanteerd voor alle zorguitgaven (ouderenzorg, RIZIV, ziekenhuizen), waarbij projecties op basis van demografie en zorgvraag de leidraad vormen. De boekhouding toetst transparant de begrotingen aan de reële uitgaven.

De gezondheidsuitgaven zijn vandaag veelal open en zonder responsabilisering voor patiënten, zorgprofes-

sionals of instellingen. Door in de uitgaven rekening te houden met verwachte uitgaven – bijvoorbeeld via leeftijd, geslacht, chronische aandoeningen en sociaaleconomische status – kunnen deze actoren financieel geresponsabiliseerd worden. Het mechanisme bestaat al voor ziekenfondsen én werkt.

VOORSTEL: ZET EEN NIEUW BETALINGSMODEL OP POTEN

Het nieuwe betalingsmodel laat toe om partnerschappen en netwerken te financieren wanneer die de verantwoordelijkheid voor de uitkomsten van de zorg (financieel) delen. Voorzie een roadmap voor een betalingsmodel dat focust op ambulante en chronische zorg. Het huidige betalingsmodel beperkt innovatie, samenwerking en kwaliteit. Transparante doelstellingen in de roadmap bieden financiële experimenteerruimte voor een verschuiving van curatieve zorg naar preventie en ambulante opvolging.

UITDAGING: MEER KWALITEITSVOLLE EN FLEXIBELE KINDEROPVANG

De beste garantie op een toekomst voor kinderen is opgroeien in een gezin met inkomsten uit werk. Het groeipakket kan hierin faciliteren door alvast geen onnodige drempels naar werk op te bouwen. Gelijkaardig is een flexibele, toegankelijke en betaalbare kinderopvang een essentiële hefboom naar werk.

VOORSTEL: LAAT ONDERNEMINGEN EXTRA PLAATSEN FINANCIEREN IN BESTAANDE OPVANGINITIATIEVEN

We werken het tekort aan plaatsen weg en remediëren ook de huidige ondermaatse kwaliteit van opvang. Dat vraagt om een meerjareninvesteringsplan dat deels kan gefinancierd worden door middelen over te hevelen van het groeipakket (in cash) naar goede dienstverlening (in kind).

We voorzien bijkomend 15.000 extra plaatsen in kinderopvang via bedrijfsopvang. Voor 15.238 kinderen, ofwel 37%, was er in 2022 géén kwalitatieve opvang voor de kinderen van medewerkers in bedrijven. Wekelijks melden bedrijven dat medewerkers omwille van een gebrek aan kinderopvang niet aan de slag kunnen. Medewerkers gebruiken vandaag oneigenlijke stelsels om deze periode te overbruggen.

Door bijkomende plaatsen in de kinderopvang te voorzien, zullen mensen die vandaag noodgedwongen thuisblijven om voor kleine kinderen te zorgen makkelijker de stap kunnen zetten naar de arbeidsmarkt. Door kinderopvang te garanderen aan toekomstige medewerkers bieden bedrijven een bijkomend voordeel aan medewerkers. De extra plaatsen gefinancierd door bedrijven zouden zorgen voor bijkomende capaciteit en op die manier de grote druk op de kinderopvang wat verlichten. De inbreng van bedrijven wordt gecombineerd met basissubsidie, fiscale aftrek en een cafetariaplan.

UITDAGING: VASTGEROESTE ARBEIDSMARKT KAMPT MET TEKORTEN

De vergrijzing treft de zorgsector ook via de arbeidsmarkt. De vervanging van uitstromende zorgprofessionals is niet in balans met de nieuw instromende

zorgprofessionals. Daarbovenop komen de stijgende zorgvraag en wijzigende verwachtingen op het vlak van work-lifebalance van de zorgverleners. Tegen 2030 hebben we nood aan 100.000 extra zorgverleners via instroom én doorstroom én uitstroom. Paradoxaal telt ons land 30% meer actieve verpleegkundigen dan het OESO-gemiddelde. Andere landen zetten sterk in op zorgondersteuners.

VOORSTEL: FLEXIBILISEER DE ZORGBEROEPEN

Via de invoering van zorgondersteuners voor administratie, logistiek en huishoudelijke taken kunnen zorgprofessionals focussen op hun kerncompetenties. Niet elke zorgtaak vraagt om een erkend beroep. Een meer efficiënte inzet van zorgberoepen en verregaande flexibilisering naar andere beroepen zijn nodig. Ook de normering is te vaak eenheidsworst. Alsof zorgen in een lokaal gemeenschapsziekenhuis dezelfde competentiemix vraagt als in een expertisecentrum. Beter is om de competentiemix binnen de zorgequipe af te stemmen op een specifieke zorgnood.

Laat zorgverleners zich levenslang bijscholen. Eens je vandaag bevoegd zorgprofessional bent, blijf je tot het einde van de loopbaan bekwaam. Dat botst op de vele en snelle veranderingen in kennis en technologie. Draai dat principe om door via korte, modulaire opleidingen de zorgprofessional bekwaam en bevoegd te maken en te houden.

De loonvorming in de zorgsector is vastgeroest: paritaire comités, barema's en anciënniteit bepalen de verloning, niet de individuele inzet of de resultaten van het team. Een loonvork stimuleert levenslang en duaal leren in zorg.

VOORSTEL: MEER INTERDISCIPLINAIR TEAMWERK EN FLEXI-JOBS IN DE ZORG

Medewerkers delen over en tussen zorginstellingen, -sectoren en -statuten moet eenvoudig en zonder financiële lasten. Flexibele carrièrepaden en hybride jobs voorzien variatie en leggen bruggen tussen zorgsectoren. Doorgedreven interdisciplinair teamwerk wordt essentieel om de taak- en rolverdeling rondom een patiënt of cliënt te organiseren.

Maak flexibel en bijkomend werken mogelijk via flexi-jobs in welzijn en zorg. De grenzen van zorglijnen

en sectoren vervagen omdat toenemende specialisatie én technologie doorheen de muren van zorgondernemingen opereren.

UITDAGING: TRAGE DIGITALISERING EN BEPERKTE INNOVATIE

Data zijn het smeermiddel voor meer preventie, samenwerking en kwaliteitsvolle zorgorganisatie. We hebben state-of-the-art technologie, maar er gaapt een implementatiekloof: het duurt te lang om nieuwe technologie te implementeren en vele implementaties zijn niet succesvol. Een digitale transformatie helpt een antwoord bieden op de uitdagingen in onze gezondheidszorg.

VOORSTEL: MAAK PATIËNTENDATA DEELBAAR TUSSEN ZORGPROFESSIONALS

Maak het mogelijk om medische data veilig én ethisch correct te doneren, zoals orgaandonatie. Een vlotte data-uitwisseling tussen alle geledingen van welzijns- en gezondheidszorg ondersteunt zorgverleners en automatiseert registratie- en administratielast. Vandaag kunnen zorgverleners wel gezondheidsinformatie over patiënten raadplegen, maar niet uitwisselen. Kortom: er wordt gezocht, geprint en opnieuw ingegeven. Door data fair te maken worden gegevens vindbaar, toegankelijk, uitwisselbaar en herbruikbaar tussen zorgprofessionals.

VOORSTEL: VOORZIE 1 MILJARD VOOR ZORGINNOVATIE

Zorginnovatie krijgt een boost door minstens 1 miljard euro RIZIV-middelen en 500 miljoen euro Vlaamse zorgfinanciering voor innovatie te voorzien (conform de 3%-norm). Deze middelen ondersteunen zorginnovaties en digitalisering die zorgverleners helpen om slimmer, sneller, beter en meer kosteneffectief te werken.

Versterk de digitale competenties. We maken zorgvragers én zorgprofessionals klaar om innovatie en digitale oplossingen in welzijn en zorg dagelijks te gebruiken. Voorzie terugbetaling voor digitale medische toepassingen (software, apps, websites, wearables) via snelle en duidelijke procedures en checklists zoals aangeraden in de KCE-studie. «

Optimale zorgverstrekking: Samenvatting voorstellen

VLAAMS & FEDERAAL

- » **Spendeer 5% van het gezondheidsbudget aan preventie.**
- » **Voorzie voor ondernemingen een verdienmodel waarbij het terugdringen van werkverlet, verzuim en ongevallen economisch rendeert en wordt beloofd.**
- » **Stimuleer publiek-private samenwerkingen in zorg hubs.**
- » **Versterk de samenwerking tussen zorgprofessionals en zorgondernemingen.**
- » **Maak kwaliteit transparant via internationale benchmarks.**
- » **Stel een meerjarenbegroting op voor alle zorguitgaven.**
- » **Zet een nieuw betalingsmodel op poten.**
- » **Voorzie bijkomend 15.000 extra plaatsen in kinderopvang via bedrijfsopvang.**
- » **Een loonvork stimuleert levenslang en duaal leren in de zorg.**
- » **Meer interdisciplinair teamwerk en flexi-jobs in de zorg.**
- » **Maak het mogelijk om medische data veilig én ethisch correct te doneren.**
- » **Voorzie 1 miljard voor zorginnovatie.**
- » **Voorzie terugbetaling voor digitale medische toepassingen.**

Deel 3.

Duurzame transitie

- 50** **Minimumvereisten voor een effectief duurzaamheidsbeleid**
- 52** **Rechtszeker omgevingsbeleid**
- 56** **Doelgericht milieubeleid**
- 60** **Coherent energie- en klimaatbeleid**
- 64** **Futureproof mobiliteits- en logistiek beleid**

transformeren voor morgen

We kunnen er niet omheen: de energie- en klimaattransitie eist grote investeringen van zowel de samenleving als ondernemingen. En niet alleen de financiële kwestie bemoeilijkt de situatie. Het sterk verstedelijkte en geïndustrialiseerde Vlaanderen heeft het doorgaans moeilijker dan andere Europese lidstaten om aan de milieudoelstellingen te voldoen. Bovendien worden we op Europees niveau geconfronteerd met botsende doelstellingen waardoor investeringen in de duurzame transitie vertragen of niet kunnen

doorgaan. Een rechtszeker omgevingsbeleid is van essentieel belang om ondernemingen toe te staan in hun duurzame aanpak te investeren. Gelukkig is er ook goed nieuws: de klimaattransitie stelt vooruitziende ondernemers in staat om een voortrekkersrol op te nemen en biedt zo heel wat competitieve kansen. Hiervoor zal het cruciaal zijn dat de overheid een coherent energie- en klimaatbeleid opstelt en ook inzet op vergroening in mobiliteit en logistiek, zodat ondernemingen een sleutelrol kunnen innemen in de duurzame industriële transitie.

Minimumvereisten voor een effectief duurzaamheidsbeleid

Voor we dieper ingaan op onze voorstellen die de spelregels moeten bepalen over hoe we met onze omgeving omgaan, staan we stil bij enkele toetsingscriteria die bij elk omgevingsdossier belangrijk zijn. Ze moeten zorgen voor een gedragen, efficiënt en effectief omgevingsbeleid met een juist evenwicht tussen ecologische en socio-economische ambities.

UITDAGING: ONZE VERSTEDELIJKTE REGIO HEEFT HET MOEILIK OM AAN EUROPESE MILIEU- EN NATUURDOELEN TE VOLDOEN

Vlaanderen is een sterk verstedelijkte en geïndustrialiseerde regio. Ons buitengebied wordt gekenmerkt door intensieve landbouw en veeteelt, en onze centrale ligging, dicht infrastructuurnetwerk en internationale havens maken Vlaanderen een aantrekkelijke regio voor logistieke activiteiten.

Naast welvaartscreatie zorgen deze factoren er ook voor dat Vlaanderen het moeilijker heeft dan andere EU-lidstaten om aan de Europese milieu- en natuurdoelstellingen te voldoen. Denk aan de verplichtingen die voortvloeien uit de Habitatrictlijn (en stikstof), de Kaderrichtlijn Water of de Nitratenrichtlijn.

VEREISTE: ALS EUROPESE REGELS TOT STAND KOMEN, MOET VLAANDEREN STERKER WEGEN OP HET BESLISSINGSPROCES

Er moet een duidelijke werkwijze komen over hoe Vlaamse standpunten in het Europese besluitvormingsproces worden gevormd met betrokkenheid van de relevante sectoren. Vandaag wordt participatie te vaak ad hoc georganiseerd en vertegenwoordigers van Vlaamse administraties lijken zonder duidelijk mandaat deel te nemen aan het voorbereidingsproces. Dat moet transparanter georganiseerd worden. Voor alle strategische dossiers moet Vlaanderen een impactanalyse opmaken en voldoende input vragen aan de betrokken stakeholders om een doordacht standpunt in te nemen. Een goed voorbeeld is het Vlaamse standpunt na socio-economische analyse over het voorstel van de natuurherstelwet.

Bovendien hebben we te kampen met een 'systeemfout' in ons staatsbestel: door de regionale bevoegdheidsverdeling zijn er vaak verschillende behoeftes in de regio's, waardoor een gezamenlijk Vlaams standpunt moeilijk is. Daarom is het des te belangrijker dat Vlaanderen één standpunt inneemt voorafgaand aan de besprekingen op Belgisch niveau.

Door sterker te wegen op de totstandkoming van Europese regels kan Vlaanderen waar nodig pleiten voor meer flexibiliteit en een gedifferentieerde aanpak vanwege de specifieke Vlaamse eigenschappen. Er moet actiever worden ingezet op samenwerking en gezamenlijke standpuntbepaling met andere regio's en landen die met dezelfde problemen kampen als Vlaanderen.

De vier minimumvereisten op een rijtje

- » **Als Europese regels tot stand komen, moet Vlaanderen sterker wegen op het beslissingsproces.**
- » **Juist omwille van de specifieke Vlaamse eigenschappen moeten we optimaal gebruik maken van de rek en ruimte die Europese richtlijnen ons bieden: no gold-plating dus.**
- » **Om de milieu- en klimaatdoelen op een kostenefficiënte manier te behalen, is een integrale aanpak nodig.**
- » **Bewaak de proportionaliteit tussen de rechten en plichten, de baten en lasten van ondernemerschap.**

VEREISTE: JUIST OMWILLE VAN DE SPECIFIEKE VLAAMSE EIGENSCHAPPEN MOETEN WE OPTIMAAL GEBRUIK MAKEN VAN DE REK EN RUIMTE DIE EUROPESE RICHTLIJNEN ONS BIEDEN: NO GOLD-PLATING DUS

Bij de omzetting van Europese richtlijnen naar Vlaamse of federale regels of van Vlaamse naar lokale regels moet er steeds een 'no gold-plating-toets' gebeuren. Het Europese beleid is met de Green Deal ambitieuzer geworden. Daarbovenop creëert Vlaanderen extra milieuregels. Onnodig strenge implementatie levert onze bedrijven een concurrentieel nadeel op ten aanzien van hun concurrenten in andere gewesten of het buitenland. Gold-plating kan verschillende vormen aannemen, zoals een vroegtijdige implementatie, een strengere norm boven de minimumharmonisatie, geen gebruik maken van uitzonderingsmogelijkheden, een breder toepassingsbereik, ... Gold-plating leidt in de meeste gevallen bovendien tot vermijdbare extra administratieve kosten en lasten.

UITDAGING: EEN INTEGRALE EN KOSTENEFFICIËNTE AANPAK VAN MILIEUPROBLEMEN ONTBREEKT

VEREISTE: OM DE MILIEU- EN KLIMAATDOELEN OP EEN KOSTENEFFICIËNTE MANIER TE BEHALEN, IS EEN INTEGRALE AANPAK NODIG

Breng in kaart voor welke parameters in Vlaanderen effectief een milieuprobleem heerst, om van daaruit risico-gebaseerd de milieuprioriteiten te bepalen. Met aandacht voor alle bronnen, cross-media effecten en eerder geleverde inspanningen. Om aan de Europese normen te voldoen is het voor overheden vandaag vaak gemakkelijker de vergunning van een bedrijf te viseren dan te focussen op activiteiten die niet vergunningsplichtig zijn, zoals huishoudens of diffuse verontreiniging. Nochtans liggen de meest kostenefficiënte maatregelen vaak bij deze laatste categorie.

We hebben nood aan een geïntegreerde en holistische langetermijnvisie waarbij taken en verantwoordelijkheden duidelijk gestroomlijnd en gecoördineerd worden tussen de bevoegde instanties. Niet alleen Vlaanderen, maar ook Europa heeft op dat vlak nog veel werk. Onze moeizame vergunningsverlening bewijst dat de Europese regels inzake klimaat, biodiversiteit en energietransitie steeds meer botsen en innovatie in de weg staan.

UITDAGING: ONZE BEDRIJVEN GAAN GEBUKT ONDER ADMINISTRatieve LASTEN EN KOSTEN

VEREISTE: BEWAAK DE PROPORTIONALITEIT TUSSEN DE RECHTEN EN PLICHTEN, DE BATEN EN LASTEN VAN ONDERNEMERSCHAP

Een verlaging van de administratieve kosten en lasten moet de ambitie zijn. Ondernemers ervaren de bestaande regeldruk en bijhorende administratieve lasten als een rem op innovatie en ondernemerschap. Bureaucratische rompslomp moet vermeden worden.

We moeten inzetten op regelluwte en futureproof regelgeving. Dat kan met robuuste en minder gedetailleerde rechtsregels die technologie-neutraal zijn geformuleerd, waardoor doelen en innovatieve oplossingen makkelijker bereikt worden. We moeten voor regelgeving systematisch de 'right to challenge' voorzien, waarmee een vrijstelling op de normale regels bekomen kan worden, op voorwaarde dat de aanvrager aantoonbaar dat het beoogde resultaat wordt bereikt. Digitalisering met volledige invoering van het 'only-once'-principe, zoals de koppeling van databanken, het hergebruik van gegevens en de introductie van BIM-modellen, draagt bij tot de verlaging van de administratieve lasten en kosten. <<

Rechtszeker omgevingsbeleid

Om een antwoord te bieden aan onze klimaatuitdagingen, moeten veel nieuwe projecten worden opgestart. Maar grote projecten raken in Vlaanderen amper nog vergund. Dat moet anders en beter. Tegelijk moeten we verzekeren dat we in de toekomst geen structureel tekort aan bedrijventerreinen oplopen. Dat is een strop rond de nek van (nieuwe) ondernemers.

UITDAGING: RUIMTE VOOR ONDERNEMEN IN VLAANDEREN

In Vlaanderen is er een urgent tekort aan ruimte om te ondernemen. Veel bedrijven kunnen zich niet vestigen in dorps- of stadscentra vanwege de behoefte aan grote percelen of omdat ze hinder kunnen veroorzaken. Deze vaststelling staat haaks op de cijfers van onbenutte bedrijventerreinen in Vlaanderen. Drie jaar geleden werd nog gesteld dat 10.000 ha aan bedrijventerreinen in Vlaanderen onbenut werd. Vandaag is dat iets meer dan 7.000 ha.

Het merendeel van die onbenutte oppervlakte is te wijten aan een scheefgroei tussen vraag en aanbod en een reeks (juridische) belemmeringen. Veelzeggend is dat er in Vlaanderen vandaag slechts 590 ha bedrijfsoppervlakte actief wordt aangeboden.

Er is dringend actie nodig: tegen 2040 moet het nieuw ruimtebeslag zijn teruggedrongen tot nul. Dat staat in het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen, waarin de Vlaamse regering de basis heeft gelegd voor een nieuw ruimtelijk beleid.

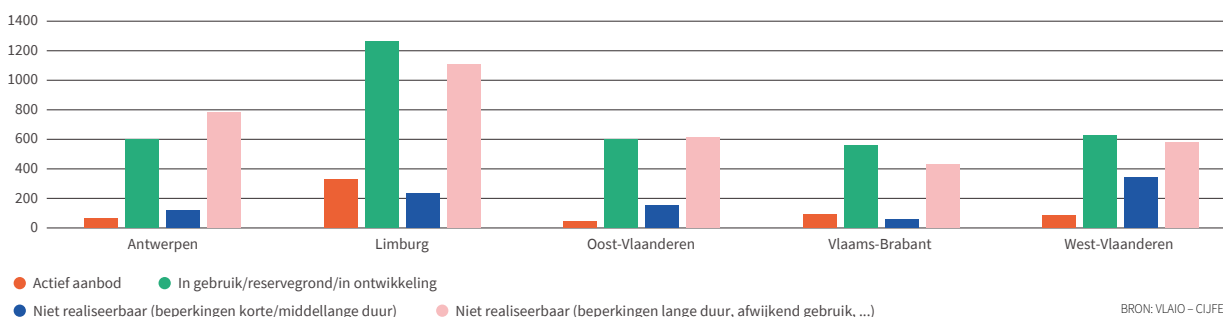
Vlaanderen moet opletten dat het zichzelf niet buitenspel zet voor toekomstige investeringen. De vrees voor een structureel tekort aan bedrijventerreinen wordt versterkt nu Vlaanderen van plan is om af te stappen van een afzonderlijke ruimteboekhouding voor 'harde' bestemmingen per sector (wonen, werken, recreatie, ...), waardoor andere bestemmingen de noodzakelijke bedrijfsoppervlakte kunnen inpalmen.

VOORSTEL: WERK AAN EEN DOORTASTEND ACTIVERINGS- EN AANBODBELEID VOOR BEDRIJVENTERREINEN

Het is cruciaal dat Vlaanderen vooruitdenkt en voldoende voorraad reserveert voor industrie met niet-verweefbare activiteiten. Gezien de beoogde bouwshift zal het na 2040 bijzonder moeilijk worden om nog bedrijfsruimte te voorzien of opnieuw te reserveren. We moeten niet alleen rekening houden met de ruimtevrage tot 2040, maar ook voor de komende decennia.

Vlaanderen moet deze voorraad niet alleen verruimen maar ook op punt zetten. Werk een aangepast aanbod uit. En als slecht gelegen, niet-ontwikkeld industriegebied zou verdwijnen, moet dat één op één gecompenseerd worden op beter gelegen locaties. Verweefbare

Juridische tekorten aan bedrijventerreinen

bedrijvigheid die vandaag gevestigd is op industriegebied maar kan integreren met andere functies, kan best worden gelokt naar de stads- en woonkernen. Besturen moeten in deze kernen betaalbare en goedgelegen bedrijfsruimtes creëren.

**UITDAGING: SNELLERE EN BETERE PROCEDURES
MET OOG VOOR RECHTSZEKERHEID**

Grotere projecten geraken in Vlaanderen niet meer vergund. Plan- en projectprocessen doorlopen vele rondes om ieders mening te horen, zonder oplossing. Aan het einde van de rit zijn er altijd mensen die zich niet kunnen verzoenen met het gekozen compromis, waardoor ze alsnog in beroep gaan. Deze procedures nemen vele jaren in beslag en het eindresultaat blijft onzeker.

Europa roept haar lidstaten op om vergunningsprocedures te versnellen en te versoepelen. Om de energietransitie te realiseren, hebben we veel duurzame en kritieke infrastructuur nodig.

Tegelijk verzuimt Europa om harde keuzes te maken in haar doelen op het gebied van energie, milieu, natuur of zelfs inspraak. Deze doelen botsen steeds meer, zoals blijkt uit het stilleggen van windturbines tijdens een energiecrisis omdat er één dode vogel van een beschermde soort onder de wieken werd gevonden.

Naast stroeve vergunningsregels kampen verschillende overheden met capaciteitsproblemen, waardoor ze niet snel of vakkundig kunnen schakelen of soms fouten maken.

Tezelfdertijd zien we ook dat de rechtszekerheid bij afgeleverde vergunningen wordt ondermijnd. Om de rechtszekerheid te vrijwaren, moeten we betere lange-termijnvisies ontwikkelen en de regels aanpassen om het algemeen belang te vrijwaren. Eenmaal een algemeen belang vaststaat en uitvoerig werd gemotiveerd, kan het niet zijn dat louter particuliere belangen maatschappelijk belangrijke dossiers buitenproportioneel lang tegenhouden. Vandaar het belang van een duidelijk kader, dat ook juridisch hard gemaakt kan worden, waar niet te pas en te onpas van wordt afgeweken.

**VOORSTEL: SCHERP ONZE REGELS AAN ZONDER HET
BELANG VAN OVERLEG EN DRAAGVLAKVORMING UIT HET
OOG TE VERLIEZEN**

We moeten de huidige praktijk van openbare onderzoeken herdenken en regels vastleggen om burgers op een positieve manier te activeren, maar hen tegelijkertijd dwingen hun rol en verantwoordelijkheid op te nemen zodra ze die kans krijgen. We moeten een juridische bindende manier vinden om burgers te dwingen direct hun standpunt kenbaar te maken. We moeten ook strengere regels opleggen om toegang tot de rechter te krijgen als burgers opzettelijk niet deelnemen aan een openbare raadpleging. Eerdere pogingen zijn gestrand bij het Grondwettelijk Hof.

Nederland kent zo'n regeling wel, met het verschil dat onze noorderburen een (politiek gevalideerd) ontwerp van beslissing openbaar maken tijdens het openbaar onderzoek, zodat burgers meteen zien hoe de vergunningverlener de aanvraag en de verleende adviezen beoordeelt. Deze werkwijze biedt het voordeel dat zowel de aanvrager als omwonenden direct zien hoe de vergunning eruit zal zien en meteen hun visie kunnen >>

geven. Als omwonenden dat niet doen, kan worden geconcludeerd dat zij afzien van hun recht om verder te procederen. De vergunningverlener kan ook direct reageren op de ingediende reacties bij de finale beslissing, wat maakt dat de beslissing beter gemotiveerd zal zijn.

Bij het openbaar onderzoek moeten er grenzen worden gesteld op basis van de expertise van de aangestelde, erkende deskundigen en de administratie. Het studiewerk en de gunstige conclusies van erkende deskundigen of adviesinstanties moeten zwaarder doorwegen in de vergunningverlening, zonder dat de geloofwaardigheid ervan keer op keer wordt aangevallen. In dezelfde zin is het van belang het marginale toetsingsrecht van de bestuursrechter opnieuw af te bakenen.

VOORSTEL: VOORKOM DAT MAATSCHAPPELIJK BELANGRIJKE DOSSIERS LANG WORDEN TEGENGEHOUDEN

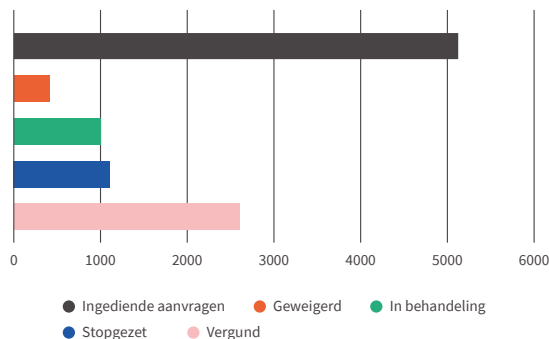
Beroepen bij de Raad voor Vergunningsbetwistingen tegen bestemmingsplannen of vergunningen die nodig zijn voor duurzame infrastructuur moeten verplicht binnen een periode van maximaal zes maanden worden afgehandeld.

Om ondoordachte beroepen te ontraden, moet het bedrag van de rechtsplegingsvergoeding substantieel omhoog. Het aanspannen van procedures in Vlaanderen is te goedkoop in vergelijking met de economische schade die deze procedures veroorzaken. Het is moeilijk te verklaren dat de rechtsplegingsvergoeding bij burgerlijke rechtbanken kan oplopen tot 45.000 euro, terwijl deze bij de Raad voor Vergunningsbetwistingen maximaal 1.540 euro kan bedragen.

VOORSTEL: OPTIMALISEER DE OMGEVINGSVERGUNNING EN HERVORM HET DECREET COMPLEXE PROJECTEN

De eerder goedgekeurde punten over de optimalisatie van het omgevingsvergunningsdecreet moeten worden uitgevoerd. Uit de figuur hierboven blijkt dat bijna 30% van de vergunningsaanvragen wordt geweigerd of stopgezet, wat een stijging is ten opzichte van de vorige jaren. Deze cijfers bevestigen dat aanvragen moeilijker volledig worden verklaard en bewijzen dat de eisen van de dossiersamenstelling te streng worden toegepast. In de conceptnota van 2022 worden oplossingen voorge-

30% van de aanvragen met functie 'industrie en bedrijvigheid' wordt stopgezet of geweigerd

BRON: DEPARTEMENT OMGEVING – CIJFERS NOVEMBER 2023

steld, zoals het vereenvoudigen van de normenboeken en het maken van een onderscheid tussen essentiële en niet-essentiële gegevens in de aanvraag.

Verhoog de rechtszekerheid door niet te tornen aan het principe dat omgevingsvergunningen van onbepaalde duur zijn. Indien nodig bestaan er vandaag al voldoende instrumenten om in te grijpen op afgeleverde vergunningen (zoals monitoring en tussentijdse evaluaties).

VOORSTEL: ZORG DAT CRUCIALE DIENSTEN IN HET VERGUNNINGSPROCES OPTIMAAL KUNNEN WERKEN

Door te schuiven met mensen en middelen verzekeren we dat cruciale diensten in het vergunningsproces voldoende capaciteit hebben. Daarvoor moeten we de personeelsbezetting en de effectiviteit van departementen en agentschappen grondig evalueren.

Stel een ambtelijk omgevingsmanager aan als duidelijk aanspreekpunt bij de overheid. Naar Nederlands voorbeeld moeten overheden onafhankelijke omgevingsmanagers inzetten om de relatie met de omgeving, administraties en stakeholders gedurende het project in balans te houden.

VOORSTEL: VOLDOE AAN DE VRAAG VAN EUROPA OM SNEL ZONES AAN TE WIJZEN DIE GESCHIKT ZIJN VOOR DE REALISATIE VAN HERNIEUWBARE ENERGIEPROJECTEN ('RENEWABLES GO-TO AREAS')

Naast een planmatige aanpak moet Vlaanderen bestemmingsneutraliteit voor hernieuwbare energie invoeren, zodat de bestemming geen hindernis vormt. Dat is nodig omdat planprocessen vele jaren in beslag nemen, wat in schril contrast staat met technologische ontwikkelingen en de nood om de Europese klimaat- en energiedoelen te bereiken. «

Rechtszeker omgevingsbeleid: Samenvatting voorstellen

VLAAMS

- » Maak werk van een doorgedreven activerings- en aanbodbeleid voor onbenutte of onderbenutte bedrijventerreinen, waarbij verweefbare bedrijvigheid wordt gelokt naar dorps- en stadskernen.
- » Voorzie in een strategische reserve aan bedrijventerreinen met het oog op de bouwshift van 2040, specifiek voor bedrijven met niet-verweefbare activiteiten.
- » Zet het bestaande aanbod aan bedrijventerreinen op punt en maak telkens werk van een planologische compensatie op beter gelegen plaatsen.

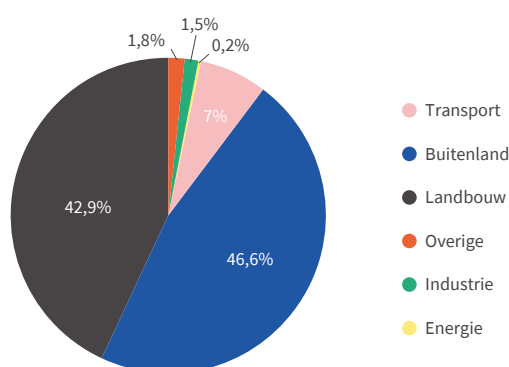

- » Herdenk de openbare onderzoeken en activeer burgers op een positieve manier om hun rol en verantwoordelijkheid op te nemen van zodra ze hiertoe de kans krijgen.
- » Keer de vergunningsprocedure om, geïnspireerd op de praktijk in Nederland, en maak tijdens het openbaar onderzoek een politiek gevalideerde ontwerpbeslissing openbaar.
- » Laat het studiewerk en de conclusies van erkende deskundigen en adviesinstanties zwaarder doorwegen bij de beoordeling van omgevingsvergunningsaanvragen en planinitiatieven.
- » Voorzie in een verplichte afhandeling van beroepen bij de Raad voor Vergunningsbetwistingen tegen vergunningen voor duurzame infrastructuur binnen een periode van maximaal zes maanden.
- » Schakel de rechtsplegingsvergoedingen bij de Raad voor Vergunningsbetwistingen gelijk met deze bij de gewone rechtbanken om ondoordachte beroepen te ontmoedigen.
- » Voer de (resterende) acties van de conceptnota van 2022 uit, waaronder een vereenvoudiging van normenboeken en het introduceren van een onderscheid tussen essentiële en niet-essentiële gegevens bij vergunningsaanvragen.
- » Behoud de rechtszekerheid door niet te tornen aan het principe dat een omgevingsvergunning geldt voor onbepaalde duur. Uitzonderingen kunnen slechts sporadisch en mits een grondige motivering.
- » Maak werk van performante en efficiënte administraties, aan de hand van een grondige evaluatie van de bestaande personeelsbezetting en effectiviteit van departementen en agentschappen.

Doelgericht milieubeleid

Bedrijven moeten steeds meer rekening houden met regelgeving in verband met milieu en klimaat. Duurzaamheid staat hoog in het vaandel bij ondernemingen. Zij doen al heel wat inspanningen. Wel is het noodzakelijk dat de regelgeving eenvoudig en efficiënt is en dat er een gelijk speelveld is tussen lidstaten.

Gedifferentieerde aanpak voor D-PAS verantwoord door verschil in verantwoordelijkheid

BRON: VMM

UITDAGING: NIEUW UITSTEL VAN BESLISSING IN HET STIKSTOFDOSSIER ZAL MILJARDEN KOSTEN

Op 14 november 2023 keurde de Vlaamse regering een nieuw Stikstofakkoord goed. Dat akkoord mikt op een snelle goedkeuring van een decretale stikstofoplossing. Het nieuwe stikstofkader zal echter uitdoven op 31 december 2030. Het is dus van belang om nu al werk te maken van een nieuwe stikstofaanpak voor na 2030. Zet hierbij in op het verkrijgen van meer flexibiliteit op het niveau van de Europese Unie.

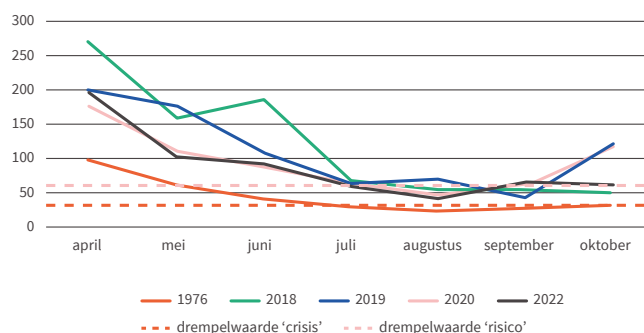
VOORSTEL: MAAK WERK VAN EEN NIEUWE, WERKBARE STIKSTOFAANPAK VOOR NA 2030. DRING BIJ DE EUROPESE UNIE AAN OP MEER FLEXIBILITEIT VOOR VLAANDEREN.

UITDAGING: SLIM EN EFFICIËNT OMGAAN MET WATER IS EEN NOODZAAK

Waterbevoorradingzekerheid is voor onze economie cruciaal. De waterintensieve sector draagt voor 12% bij aan de bruto toegevoegde waarde van de Vlaamse economie (bron: VLAKWA – socio-economische studie 2022). Bedrijven hebben daarom al heel wat geïnvesteerd. Zo is het aandeel ‘ander water’ (zoals onder meer hergebruik van afvalwater) verviervoudigd (bron: VMM). De Voka-enquête van 2021 toont aan dat acht op de tien bedrijven blijvend willen investeren in duurzaam watergebruik.

Vier van de zeven laatste zomers waren droog. Door de klimaatverandering zal het aantal droge zomers alleen maar toenemen. Tijdens deze zomers staan de waterpeilen op verschillende kanalen zeer laag. Deze kanalen zijn belangrijke levensaders voor onze economie. De beschikbaarheid van onze waterbronnen staat onder druk. We moeten dus slim en efficiënt omspringen met onze waterbronnen.

Langdurige droogte zorgt voor kritische waterstanden in de Maas

Het Maasbekken is de belangrijkste toevoer voor het Albertkanaal. Tijdens de zomermaanden hebben we verschillende keren geflirt met de drempelwaarde 30 m³/s. Onder deze drempelwaarde is er met Nederland afgesproken dat er maar 10 m³/s naar het Albertkanaal mag vloeien.

BRON: WATERINFO.BE

VOORSTEL: ER VALT NOG VEEL WINST TE HALEN UIT MEER SAMENWERKING

Door onderling samen te werken kunnen we heel wat (drink)water besparen. Omzichtigheid is de sleutel. Hiermee gaan immers enorme investeringen gepaard. Denk aan de aanleg en het onderhoud van een waterzuiveringsinstallatie. Nader studiewerk is nodig om te evalueren welke locaties (bedrijventerreinen, -clusters of havengebied) hiervoor geschikt zijn.

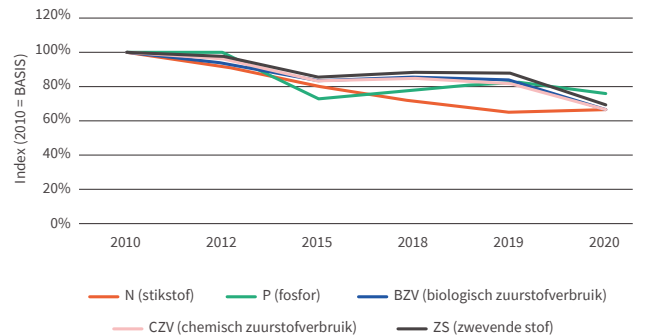
Vervolgens is een faciliterend kader nodig. Bedrijven kunnen dit niet alleen. Overleg met verschillende stakeholders en op verschillende beslissingsniveaus is dagelijkse kost. Er zijn zoveel partijen dat bedrijven er niet meer wijs uit geraken. Zorg ervoor dat alle nodige aspecten hierin vervat zitten: coördinatie van projecten, samenwerking op verschillende niveaus, beschikbaar maken van middelen om te investeren vanuit het maatschappelijk belang en aanduiden van verantwoordelijkheden voor bijvoorbeeld het onderhoud van infrastructuur.

Verschiedende waterbronnen zijn droogtegevoelig. Zo ook het Albertkanaal, dat eveneens van strategisch belang is voor onze drinkwaterbevoorrading. 40% van het drinkwater is hiervan afkomstig. We hebben er alle baat bij om drinkwater zo efficiënt mogelijk te produceren. Versterk daarom de gezamenlijke regie tussen de drinkwaterbedrijven om te komen tot een optimale benutting en efficiënt beheer en gebruik van onze waterbronnen in functie van ruwwaterbeschikbaarheid, locatie en risicospreiding. Alle pistes moeten hierbij onderzocht worden. Ook in dit kader moet er onderzocht worden hoe we het teveel aan neerslag in de winter kunnen opslaan om te gebruiken in de zomer.

**UITDAGING: WE MOETEN EEN VERGUNNINGENSTOP
VERMIJDEN VOOR ALLE BEDRIJVEN
DIE AFVALWATER LOZEN**

De Europese doelstelling om tegen 2027 een goede toestand te halen van onze waterlopen, gaan we niet halen. Dat blijkt uit de zesjaarlijkse evaluatie van de waterkwaliteit in het kader van de Stroomgebiedbeheerplannen. De toestand van onze waterlopen is wel verbeterd, vooral door inspanningen van de industrie en

25 tot 35% daling industriële lozing in afvalwater

BRON: VMM

collectieve waterzuivering, maar verre van voldoende. Het Wezer-arrest, uitgesproken door het Europese Hof van Justitie, laat bovendien geen verdere achteruitgang toe. Zonder actie kijken we ook hier tegen een vergunningenstop aan.

De aandacht voor gevaarlijke stoffen wordt terecht groter, maar vergunningen van bedrijven worden systematisch aangeschroefd zonder naar de totaalaanpak te kijken. Hoewel bedrijven veel investeren in de zuivering van water, komen er uit andere diffuse bronnen nog heel wat gevaarlijke stoffen in de omgeving vrij. Denk maar aan transport, landbouw, via de waterbodem of via collectieve waterzuiveringsinstallaties die niet voorzien zijn om dergelijke gevaarlijke stoffen te verwijderen. Zolang er geen integrale aanpak komt, blijft het dweilen met de kraan open.

VOORSTEL: GA VOOR EEN INTEGRALE AANPAK, ZOWEL HIER ALS OP EUROPEES VLAK

Vlaanderen maar ook andere lidstaten gaan afwijkingen nodig hebben voor alle waterlichamen waarvoor we de goede toestand niet halen. Start daarom nu al het voorbereidend juridisch werk op zodat we afwijkingen tijdig kunnen aanvragen.

De afwijkingen zullen onvoldoende zijn. Om een totale vergunningenstop te vermijden, is het nodig te pleiten bij Europa voor een aanpak die rekening houdt met de sterk verstedelijkte context. Voldoende ambitie kan getoond worden door net zoals voor stikstof een programmatische aanpak uit te werken. Een integrale aanpak, waar ook diffuse bronnen in kaart gebracht worden en de meest kostenefficiënte maatregelen worden meegenomen.

Verder moet ook de bron van gevaarlijke stoffen aangepakt worden via een productbeleid op Europees

niveau. Zolang ze op de markt mogen gebracht worden, is een nultolerantie vruchteloos. Bron (Europees beleid) en 'end-of-pipe' moeten meer op elkaar zijn afgestemd. Het gebruik van Best Beschikbare Technieken (BBT) blijft daarbij het uitgangspunt.

Toets de uitgangspunten van het voorzorgbeginsel. Een belangrijk beginsel, maar een dat niet mag leiden tot willekeur. Onze competitiviteit komt hierdoor in het gedrang. Toets lozingsvoorwaarden aan verschillende uitgangspunten zoals proportionaliteit, niet-discriminatoire, samenhang, socio-economische impact en voortschrijdend wetenschappelijk inzicht. Het moet ook duidelijk zijn wie de taak heeft om wetenschappelijk bewijs te geven.

UITDAGING: RISICO-GEBASEERDE AANPAK NODIG OM BODEMVERONTREINIGING AAN TE PAKKEN

In het Bodemdecreet, van toepassing sinds 1995, wordt een onderscheid gemaakt tussen historische verontreiniging veroorzaakt voor 1995 en nieuwe verontreiniging veroorzaakt na 1995. Een verontreiniging van voor 1995 moet risico-gebaseerd aangepakt worden. Het richtdoel van de sanering zal afhangen van de blootstellingsrisico's en de mogelijkheden die er zijn dankzij BBT. Bij een nieuwe verontreiniging moet er onverwijld gesaneerd worden tot de richtwaarde behaald wordt.

Deze gedifferentieerde aanpak was logisch, maar loopt nu tegen zijn limieten aan. Ondertussen zijn we bijna dertig jaar verder en hebben we meer inzicht gekregen in de schadelijkheid van stoffen die nog ongekend waren in 1995.

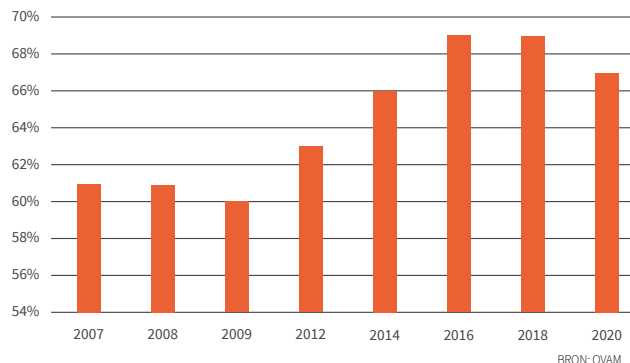
VOORSTEL: VOORTSCHRIJDEND INZICHT BEPAALT MEE WANNEER VERONTREINIGING ALS 'NIEUW' WORDT AANZIEN

Eerder dan vast te houden aan de kunstmatige verdeling en rigide datum '1995', richt men zich beter op het voortschrijdende inzicht. Wetenschappelijke inzichten en blootstellingsrisico's bepalen de normen. De datum van de verankering van de norm bepaalt of de verontreiniging historisch of nieuw is.

UITDAGING: ZORG VOOR COHERENTIE TUSSEN AFVAL EN DE CIRCULAIRE ECONOMIE

Gebruik secundaire grondstoffen lijkt te stagneren

Bedrijfsafval en secundaire grondstoffen productiejaar 2004-2020

In Vlaanderen leveren we al mooie resultaten af op het vlak van circulaire economie: 78% van het bedrijfsafval kreeg in 2020 een tweede leven (via hergebruik, recyclage, compostering of als gebruik van secundaire grondstof). Circulaire economie is dan ook een belangrijk middel om gezonde groei te bekomen.

Het afvalbeleid is helaas nog te weinig gericht op het weer inzetten van afval als grondstof. Een stagnatie van secundaire grondstof dreigt. Enkele gedetecteerde hinderpalen:

- » Door de complexe procedure voor de aanvraag van een 'grondstofverklaring' missen we heel wat einde-afvalstoffen, die anders als secundaire grondstof ingezet zouden kunnen worden. Bovendien zijn de spelregels anders voor primaire en secundaire grondstoffen.
- » Elke lidstaat en gewest heeft zijn eigen spelregels om einde-afvalstoffen te transporteren, waardoor schaalgrootte gemist wordt.
- » Er wordt nog te weinig ingezet op valorisatie door gebrek aan experimenteerwetgeving.

VOORSTEL: EEN GRONDIGE EVALUATIE VAN DE GRONDSTOFVERKLARING IS AAN DE ORDE

Werk de hinderpalen weg. Procedures die enkel dienen om in schuif te liggen, moeten vereenvoudigd worden. Bewaak het level playing field tussen primaire en secundaire grondstoffen. Reik bedrijven hulpmiddelen aan om een kwalitatieve grondstofverklaring aan te vragen. Harmoniseer de criteria die gehanteerd worden in alle gewesten en buurlanden zodat we kunnen overschakelen op een wederzijdse erkenning van einde-afvalstofstatuten zoals dit al bestaat voor de erkenning als vervoerder afvalstoffen. Stimuleer innovatie door gebruik te maken van technologie-neutrale criteria en van experimenteerwetgeving. «

Doelgericht milieubeleid: Samenvatting voorstellen

VLAAMS

- » Maak werk van een nieuwe, werkbare stikstofaanpak voor na 2030. Dring bij de Europese Unie aan op meer flexibiliteit voor Vlaanderen.
- » Maak werk van onderzoek om uit te maken waar samenwerkingsprojecten uitgevoerd kunnen worden. Bedrijven kunnen de projecten niet alleen uitvoeren. Stel daarom hiervoor een nieuw faciliterend kader op waarin onder meer coördinatie en concrete investeringsmiddelen vanuit maatschappelijk belang worden ondergebracht.
- » We moeten zo efficiënt mogelijk met onze watervoorraad omgaan, ook voor drinkwaterproductie. Een versterkte regie is nodig tussen de drinkwaterbedrijven om de bevoorradingszekerheid, kwaliteit en betaalbaarheid te garanderen. Hierbij moeten alle pistes onderzocht worden.
- » Onderzoek mogelijkheden om het teveel aan neerslag in de winter bij te houden en te gebruiken in de zomer.
- » Maak werk van een programmatische aanpak (zoals voor stikstof) voor het halen van de goede toestand van de waterlichamen.
- » Bereid voor de waterlichamen waarvoor nu blijkt dat de goede toestand in 2027 onrealistisch is, de afwijkmogelijkheden juridisch voor en zorg dat er rekening kan gehouden worden met onze sterk verstedelijkte context.
- » Toets in de aanpak van gevaarlijke stoffen af met de zes uitgangspunten van het voorzorgsbeginsel. Wanneer voorwaarden voor lozing worden opgelegd, moeten die hieraan getoetst worden.
- » Het gebruik van Best Beschikbare Technieken (BBT) moet het uitgangspunt blijven. Zorg voor een betere afstemming op Europees niveau tussen bron (product) en 'end-of-pipe' (afval) maatregelen.
- » Hervorm het Bodemdecreet en stap af van de rigide datum '1995' om te beslissen of een sanering risico-gebaseerd al dan niet onverwijld moet gesaneerd worden. Voortschrijdend inzicht, blootstellingsrisico's en de datum van de verankering van een wetenschappelijk onderbouwde norm bepalen of de verontreiniging historisch of nieuw is.
- » Stem het afvalbeleid af op de economie. Werk de hinderpalen weg door procedures te vereenvoudigen. Bewaak het level playing field tussen primaire en secundaire grondstoffen. Zorg voor hulpmiddelen om een kwalitatieve grondstofverklaring aan te vragen. Harmoniseer de criteria die gehanteerd worden in alle gewesten en buurlanden, zodat we kunnen overschakelen op een wederzijdse erkenning van einde-afvalstof-statuten. Laat innovatie op pilotschaal toe via experimenteerwetgeving.

Coherent energie- en klimaatbeleid

Ondernemingen staan voor grote uitdagingen op het vlak van energie en klimaat. De hoge Europese doelstellingen en de energiecrisis hebben die uitdagingen alleen maar vergroot. In het licht van deze context staan we daarnaast aan de vooravond van een heuse industriële transitie.

Met de Green Deal wil de Europese Unie de Europese netto-broeikasgasuitstoot terugbrengen tot nul tegen 2050. Tegen 2030 ligt de ambitie op 55% minder broeikasgassen. Dat is zeer ingrijpend en maakt dat bedrijven hun investeringsplannen hier volop op moeten afstemmen. Daarnaast kan niet ontkend worden dat de energiecrisis, zowel op het vlak van bevoorrading als prijzen, ondernemingen voor moeilijke keuzes heeft geplaatst.

Om onze ondernemingen competitief te houden, moet energie betaalbaar, beschikbaar en duurzaam zijn.

UITDAGING: WE HEBBEN NOOD AAN BETAALBARE ENERGIE

Het huidige prijsniveau van energie ligt nog steeds ruim boven het pre-crisis niveau en verwacht wordt dat dit prijsniveau op langere termijn zal aanhouden. Dat zorgt voor een (extra) kostenhandicap voor onze ondernemingen.

Bovendien zien we deze hoge prijzen voornamelijk in Europa. Met name de Verenigde Staten werden niet geconfronteerd met dergelijke prijsstijgingen, wat geen goede zaak is voor het wereldwijde gelijk speelveld. Onze overheden hebben slechts beperkt vat op de energieprijzen. De afgelopen jaren werden goede stappen vooruit gezet om het aandeel van de beleidskosten in de factuur te doen dalen. Toch moet ook het aandeel 'beleid' tijdens de volgende regeerperiode omlaag in de energiefactuur.

VOORSTEL: DRING HET AANDEEL 'BELEID' IN DE ENERGIEFACTUUR TERUG

Dat kan in de eerste plaats door beleidskosten te doen

afnemen, anderzijds ook door keuzes te maken in de doorrekening ervan.

Een verdere inperking en bijsturing van (Vlaamse) openbaredienstverplichtingen (ODV's) en (federale) heffingen zoals accijnzen is aan de orde om de competitiviteit van ondernemingen te vrijwaren. Bij de ODV's streven we naar voldoende evenwicht in de certificatenmarkt tussen vraag en aanbod en vermijden we het onnodig opkopen van certificaten.

Geen nieuwe beleidskosten mogen opgenomen worden in de energiefactuur. Dat geldt ook op lokaal niveau, bijvoorbeeld in de vorm van heffingen op masten en sleuven.

VOORSTEL: ZORG VOOR EEN LEVEL PLAYING FIELD

In 2021 werd de energienorm ingevoerd, waarbij de federale meerkosten in de energiefactuur naar één enkele federale accijns werden hervormd. Dat is nodig zodat onze ondernemingen geen bijkomende concurrentiehandicap oplopen. Het is nu tijd om de energienorm verder handen en voeten te geven door hier concrete maatregelen aan te koppelen. De energienorm moet ook toegepast worden op het gewestelijk niveau.

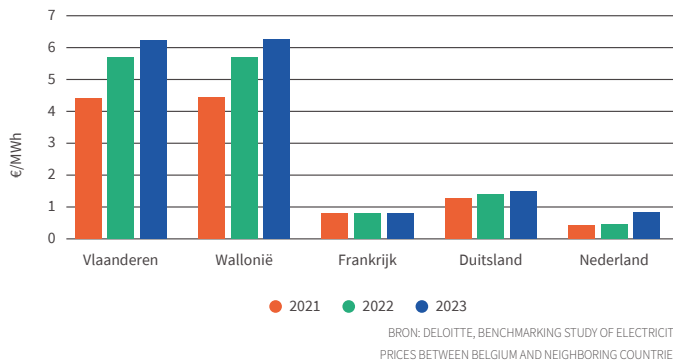
Zo moeten we werk maken van een korting op de transmissietarieven voor energie-intensieve bedrijven die vandaag een concurrentiehandicap met het buitenland ervaren. In de buurlanden loopt deze korting op tot 90%.

UITDAGING: BESCHIKBARE EN DUURZAME ENERGIE NODIG

Om de klimaatdoelstellingen in 2050 te halen, zal het gros van de benodigde energie CO₂-neutraal moeten zijn.

Bijzonder hoge transmissienettarieven

Netwerkkosten voor baseload profielen (1000 GWh)

Het is belangrijk om daarbij te vertrekken vanuit het perspectief van technologieneutraliteit.

VOORSTEL: EEN HOLISTISCH BELEID ROND BEVOORADINGSZEKERHEID

Er is nood aan een globale langetermijnvisie op ons energiesysteem met focus op synergie en systeemintegratie om de bevoorrading te verzekeren.

De kernuitstap legt druk op de beschikbare energie. De jongste centrales zouden minimaal 20 jaar verlengd moeten worden. Daarnaast moet ook bekeken worden welke andere centrales op een veilige en economisch rendabele manier uitgebaat kunnen worden. De eerste stap is het schrappen van wetgeving die geen nieuwe kernenergie toelaat.

Valoriseer de nucleaire knowhow en neem een leidende rol op in internationaal onderzoek met het oog op de realisatie van de nieuwe generatie kleine, modulaire kernreactoren (Small Modular Reactors – SMR's) in België.

Tegelijk moet er voldoende aandacht zijn voor de robuustheid van ons (bestaand) elektriciteits- en pijpleidingennet. De uitbouw van bijkomende (interconnectie) capaciteit voor de aanvoer van koolstofarme elektriciteit en moleculen moet verder uitgerold worden in lijn met de plannen van distributienet- en transportnetbeheerders, mits aandacht voor een evenwichtige doorrekening van de investeringskosten in de factuur.

Voor koolstofarme moleculen kijken we naar beperkte productie in eigen land voor groene waterstof, aangevuld met grote importvolumes. Lokaal geproduceerde low carbon hydrogen zal echter belangrijk zijn om zowel de waterstof- als de CO₂-waardeketsen op te starten.

Vlaanderen moet een draaischijf worden op het vlak van productie, import, afname en doorvoer van waterstof en afgeleiden in de eerste plaats als grondstof en in een latere fase ook voor energetische doeleinden. Een interfederale strategische visie dringt zich op, waarbij eerst de bevoegdheidsdiscussie kortgesloten moet worden.

VOORSTEL: TECHNOLOGIENEUTRALITEIT IN DE ENERGIEMIX

Een evenwichtige combinatie van alle beschikbare technologieën moet bijdragen tot een duurzame energiemix. Kernenergie is het best geplaatst voor basislast productie, maar ook gascentrales kunnen een rol spelen als transitietechnologie.

We zetten volop in op de verdere uitrol van hernieuwbare energie in lijn met de bestaande actieplannen rond zon en wind.

De uitrol van hernieuwbare en intermitterende hernieuwbare energiebronnen vraagt flexibele en slimme oplossingen voor het energiesysteem van de toekomst. Ondernemingen hebben een rol te spelen in het aanbieden van flexibiliteit, maar een stimulerende tarifiering ontbreekt.

Power Purchase Agreements (PPAs) zijn een sterk instrument om onze ondernemingen van groene stroom te voorzien via contracten. Een uitbreiding naar onshore wind is aan de orde, alsook van de 'bidding zones' in de Noordzee gelet op de verdere uitrol van offshore wind. >>

UITDAGING: WE STAAN VOOR EEN INDUSTRIËLE TRANSITIE

We staan op een kruispunt als het gaat over de verduurzaming van onze industrie. Door de investeringshorizon van industriële bedrijven zijn sommigen slechts één investeringscyclus verwijderd van 2050.

Bedrijven staan klaar met grootse klimaatinvesteringen, maar het beleidskader ontbreekt om doortastende stappen te zetten in de transitie.

Met name voor de chemische industrie blijven koolstofhoudende producten een belangrijke grondstof. Hier zijn op korte termijn niet altijd duurzame en betaalbare alternatieven voor. De beschikbaarheid en betaalbaarheid van feedstock moet dan ook bewaakt worden.

VOORSTEL: ZORG VOOR EEN STABIEL ÉN STIMULEREND BELEIDSKADER

De klimaattransitie vereist immense publieke én private investeringen. Zonder basisinfrastructuur en beschikbare duurzame energie dreigt de klimaatuitdaging te mislukken. Maar verschillende cruciale projecten, zoals Ventilus en de Leidingstraat Antwerpen-Ruhr, zijn de afgelopen jaren een moeilijke bevalling gebleken. Essentieel is alvast de nood aan een stabiel afsprakenkader dat investeringen aantrekt. Ondernemingen verwachten een betrouwbare overheid die een ambitieus maar voorspelbaar beleid uitzet. Dat houdt in dat er niet geraakt wordt aan beslist beleid met impact voor projecten in (hernieuwbare) energie.

Er is nood aan een instrument dat de grote, financiële risico's, voornamelijk aan operationele zijde van klimaatinvesteringen door industriële bedrijven, faciliteert en mitigeert, zoals Contracts for Difference of premiums. Zo ondersteunen we energie-intensieve industriën in het uitrollen van low carbon technologieën.

De middelen van het Vlaams Klimaatfonds, dat gespijsd wordt door de emissierechten van ETS-bedrijven, moeten integraal aangewend worden voor de compensatie van indirecte emissiekosten en voor een nieuw transitie-instrument met focus op operationele ondersteuning voor klimaatinvesteringen door industriële

bedrijven. Om tot een substantiële ondersteuning over een langere periode te komen, zijn bijkomende middelen nodig vanuit VLAIO. Er moet daarbij ook aandacht zijn voor verhoogde investeringssteun voor grote transitieprojecten.

Energiebeleidsvereenkomsten (EBO's) zijn een slagkrachtig instrument in de verdere verduurzaming van onze industrie. De EBO's moeten verbreed worden om nog meer bedrijven te betrekken.

Carbon Capture and Storage (CCS) en in een latere fase ook hergebruik van koolstof is een doorbraaktechnologie om op korte termijn quick wins te realiseren in de decarbonisatie en verdient de nodige ondersteuning. CCUS is voor specifieke industrieën die te kampen hebben met procesemissies ook op lange termijn van essentieel belang om te decarboniseren.

VOORSTEL: MAAK WERK VAN EEN TAXSHIFT VAN ELEKTRICITEIT NAAR FOSSIELE ENERGIEBRONNEN

In de niet-ETS-sectoren bevat de fiscaliteit vandaag nog onvoldoende prikkels die sturend werken. ETS-bedrijven, die vallen onder het Europese Emissiehandelssysteem, krijgen dergelijke prikkel wel via de CO₂-prijs die ongekende hoogtes bereikt heeft. In België moet werk gemaakt worden van de invoering van een CO₂-signaal voor gebouwen, transport en niet-ETS industrie om elektrificatie binnen deze sectoren te stimuleren.

Het huidige tarief voor zakelijk verbruik in de accijnzen moet behouden blijven. De komende jaren kan eerst voor het niet-zakelijk verbruik de taks op elektriciteit gradueel verder verlaagd worden en verschuiven naar fossiele brandstoffen. Een gelijkaardige beweging kan vervolgens ingezet worden voor het zakelijk verbruik, op voorwaarde dat de bedrijven de mogelijkheid hebben om te shiften naar elektriciteit en in de toekomst andere competitief geprijsde energiedragers. ◀◀

Coherent energie- en klimaatbeleid: Samenvatting voorstellen

VLAAMS

- » **Bouw beleidskosten in de energiefactuur af en zorg dat geen nieuwe kosten worden opgenomen via een verdere inperking en bijsturing van (Vlaamse) openbardienstverplichtingen (ODV's) en (federale) accijnzen.**
- » **Zorg voor een evenwicht tussen vraag en aanbod voor groenestroom- en warmtekrachtcertificaten en vermijd onnodig opkopen van certificaten.**
- » **Werk verder op de bestaande actieplannen om de uitrol van hernieuwbare energie te maximaliseren.**
- » **Zorg voor een symbiose in het beleid tussen Economie en Energie, bijvoorbeeld door de posten onder te brengen bij één minister om te komen tot een industrieel beleid met focus op de energie- en klimaattransitie.**
- » **Introduceer een financieringsinstrument met focus op operationele ondersteuning voor industriële klimaatinvesteringen, zoals Contracts for Difference of premiums. Het platform Klimaat sprong moet de basis vormen voor de uitwerking en introductie van dergelijk instrument. Herbekijk voor de financiering de besteding van het Vlaams Klimaatfonds.**
- » **Evalueer en verbreed de energiebeleidsovereenkomsten vanaf 2027 om nog meer bedrijven te betrekken.**
- » **Focus op CCS(/U) als doorbraaktechnologie voor grootschalige CO₂-reductie in de industrie. Faciliteer de uitrol van infrastructuur.**
- » **Bekijk de introductie van een specifiek ondersteuningsinstrument voor de verduurzaming van de industrie met focus op de facilitatie van pilootprojecten en verhoogde investeringssteun voor grote projecten.**

FEDERAAL

- » **Koppel concrete maatregelen aan de energienorm, zoals een korting op het transmissienettarief voor energie-intensieve industriële verbruikers naar analogie met onze buurlanden.**
- » **Verleng zoveel als veilig en economisch rendabel mogelijk is de nucleaire capaciteit. Voor de jongste centrales betekent dit 20 jaar. Onderzoek of de oudste centrales nog met 10 jaar verlengd kunnen worden.**
- » **Valoriseer de nucleaire knowhow en neem een leidende rol op in het internationaal onderzoek naar SMR's met het oog op de realisatie ervan in ons land. Om dit alles mogelijk te maken, moet wetgeving die geen nieuwe kernenergie toelaat geschrapt worden.**
- » **Behoud het huidige tarief voor zakelijk verbruik in de accijnzen en werk aan een graduele taxshift van elektriciteit naar fossiele brandstoffen met primaire focus op het niet-zakelijk verbruik.**
- » **Betrek de industrie bij de verdere ontplooiing van offshore wind via Power Purchase Agreements (PPA's).**

VLAAMS & FEDERAAL

- » **Deblokkeer de bevoegdheidsdiscussie rond waterstof en werk aan een interfederale visie op de energiedragers van de toekomst. Verzeker de aanvoer en maak werk van de basisinfrastructuur. Werk een realistisch kader rond regulering uit en ga uit van publiek-private samenwerking.**
- » **Heb voldoende aandacht voor de robuustheid van het bestaand en toekomstig elektriciteits- en pijpleidingennet met het oog op bevoorradingszekerheid.**
- » **Faciliteer de introductie van stimulerende tarifiering voor het aanbieden van flexibilitateits- en balancingdiensten aan het elektriciteitsnet.**
- » **Zorg voor een stabiel kader met langetermijnperspectief dat alleszins niet raakt aan beslist beleid ter ondersteuning van het energiebeleid, zoals een knip in groenestroomcertificaten.**

Futureproof mobiliteits- en logistiek beleid

Onze logistiek en mobiliteit worden de komende jaren hertekend door vergroening en technologische innovaties. De toenemende congestie en het verder ontwikkelen van onze economische poorten blijven aandachtspunten.

UITDAGING: NOODZAAK TOT VERGROENING

Onze mobiliteit bevindt zich op een kantelpunt. De Europese klimaatdoelstellingen eisen stapsgewijze vermindering van broeikasgasemissies en klimaatneutraliteit tegen 2050. Dat vereist een fundamentele mobiliteitstransitie.

VOORSTEL: UITGAAN VAN TECHNOLOGIENEUTRALITEIT

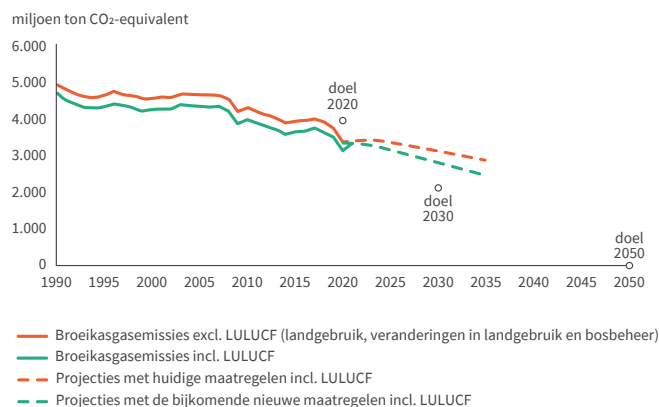
Om de klimaatdoelen te behalen moeten we alle mogelijke oplossingen overwegen, met een technologieneutrale aanpak. Bij de overgang naar emissievrij vervoer zijn ook milieuvriendelijke tussenoplossingen van belang.

VOORSTEL: GROENE LAAD- EN TANKINFRASTRUCTUUR OP GROTE SCHAAL ONTPLOOIEN VOOR ALLE MODI

Dat betekent onder meer:

- » Er moeten 100.000 (semi)-publieke laadequivalenten zijn tegen 2030 om een massale omschakeling naar elektrische voertuigen toe te laten, met aandacht voor aangepaste infrastructuur voor zwaar vervoer.
- » Laden moet gemakkelijk, toegankelijk en gestandaardiseerd zijn, met een duidelijke prijsstructuur.
- » In havens en langs binnenvaartkaaien moet de terbeschikkingstelling van walstroomvoorzieningen worden ondersteund en tankinfrastructuur voor het bunkeren van alternatieve brandstoffen worden voorzien.
- » Op de luchthavens moeten stilstaande vliegtuigen en grondafhandelingsmateriaal kunnen inpluggen op het elektriciteitsnetwerk en moet het tanken van SAFs (Sustainable Aviation Fuel) mogelijk zijn. Stimuleer de productie van SAFs.

Stapsgewijze vermindering uitstoot richting neutraliteit in 2050

BRON: EUROPEES MILIEUAGENTSCHAP

Dit alles conform het tijdsplan voorzien in de Europese AFIR (Alternative Fuels Infrastructure)-verordening en met oog voor evoluerende marktomstandigheden.

Lokale besturen moeten anticiperen en gedetailleerde potentieelkaarten of behoefteanalyses voor laadinfrastructuur opmaken, rekening houdend met strategische locaties.

VOORSTEL: NOOD AAN ONDERSTEUNENDE MAATREGELEN DIE DE VERGROENING BEVORDEREN

Op het vlak van reglementering gaat het onder meer om afwijkende massa's en afmetingen van ZEV (Zero-Emissions Vehicles) en het aanpakken van de gevolgen daarvan.

Inzetten op de vergroening van het voertuigenpark van werknemers is belangrijk omdat een belangrijk deel voor de wagen blijft kiezen.

Voorzie financiële steun voor investeringen in ZEV en laadinfrastructuur, vergelijkbaar met Nederland en Duitsland. Variabele heffingen op basis van uitstoot moeten duurzaam vervoer aanmoedigen.

UITDAGING: VLOTTERE DOORSTROMING VERKEER NODIG

Onze wegen raken verzadigd. De bestaande wegcapaciteit is niet optimaal benut en er wordt te weinig geïnvesteerd in het onderhoud en de ontwikkeling van de vervoersinfrastructuur bij alle modi. Om de groei in het wegvervoer op te vangen, is een toename van de modal shift nodig.

VOORSTEL: INFRASTRUCTUUR OPTIMALER GEBRUIKEN EN MEER INVESTEREN

Zet in op congestiebestrijding en een betere benutting van de bestaande infrastructuur door slimme technologie in te zetten. Stel hiervoor een actieplan op.

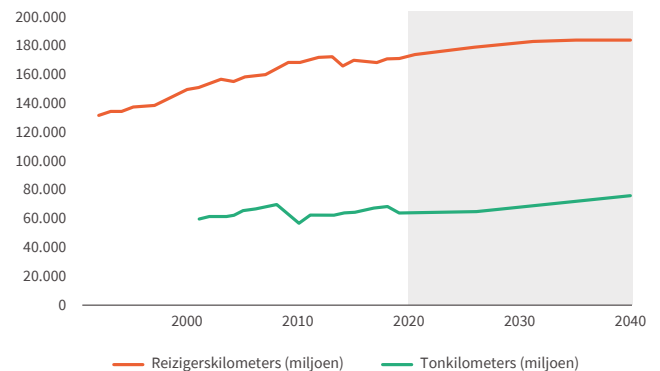
Een structurele toename van overheidsinvesteringen voor het onderhoud van de bestaande en de realisatie van nieuwe infrastructuur is noodzakelijk. Geef prioriteit aan het wegwerken van bottlenecks en missing links, investeer in ondersteunende infrastructuur en werk aan koppelingen tussen de modale netwerken. Voorzie reservatiestroken voor de aanleg van pijpleidingen.

VOORSTEL: INZETTEN OP DE MEEST GESCHIKTE MODUS

De modal shift mag geen doel op zich zijn. Elke modus heeft sterktes en zwaktes. Zet in op de meest geschikte modus. In het goederenvervoer kan een rendabele modal shift bereikt worden door het bundelen van stromen.

Een te star vergunningenkader mag private investeringen in multimodale infrastructuur niet afremmen. De prestaties van het spoor moeten zowel voor het goederen- als het reizigersvervoer verbeteren. Geef maximaal uitvoering aan het Goederenplan spoor. Single wagon load moet gelijkaardige ondersteuning krijgen als in de buurlanden. Werk bestaande barrières voor goederenoverslag tussen modi weg en heb aandacht voor

Transportvraag zal blijven toenemen

BRON: FEDERAAL PLANBUREAU

capaciteitswinsten door automatisering. De binnenvaart heeft nood aan investeringen in harde infrastructuur, digitalisering en het faciliteren van autonoom varen.

Het inzetten van lange en zware voertuigen (LZV) en het toelaten van hogere tonnages op de weg reduceert het aantal voertuigen door een toename van hun laadvermogen.

Zet meer in op de (elektrische) fiets als alternatief voor woon-werkverkeer en investeer in fietsinfrastructuur, met aandacht voor de specificiteit van arbeidsplaatsen.

Het openbaar vervoer moet kwalitatiever, beter afgestemd op de noden van de gebruikers en beter aansluiten op het spoor. Stel busbanen open voor andere vormen van collectief vervoer.

VOORSTEL: NAAR EEN COÖRDINEREND MOBILITEITSBELEID

De Vlaamse overheid moet boven de vervoersregio's een coördinerend beleid voeren om versnippering van het mobiliteitsbeleid te voorkomen. Stuur daartoe op Vlaams niveau volgende aspecten aan: vrachtwagenparkeren, toegangsbeperkingen, venstertijden, transitverboden en intergemeentelijke samenwerking. Zorg voor een Vlaams referentiekader voor overslagzones en faciliteer private investeringen hierin. Alle mobiliteitssturende maatregelen moeten op één digitaal portaal verzameld worden, waar ook alle vergunningen en ontheffingen kunnen

aangevraagd worden. Dit zorgt voor administratieve vereenvoudiging.

Het uitwerken van een vrachtroutenetwerk moet op Vlaams niveau gebeuren met voldoende aandacht voor de gevolgen van omrijfactoren en het competitief ontsluiten van de lokale economie.

Bij de invoering van LEZ is een stapsgewijze invoering met een redelijke overgangperiode een must.

De ontsluiting van perifere bedrijventerreinen wordt verwaarloosd. Extra geld hiervoor kan onder meer gevonden worden in de afschaffing van het Pendelfonds, dat als niet transparant wordt ervaren.

VOORSTEL: NAAR SLIMME VERKEERSFISCALITEIT

Een slimme kilometerheffing voor iedereen die varieert naar plaats, tijd en milieukenmerken kan bijdragen aan een betere benutting van de bestaande capaciteit en kan het gebruik van alternatieven aanmoedigen. De heffing moet zoveel mogelijk in de plaats komen van de bestaande mobiliteitsbelastingen. De opbrengsten moeten integraal geïnvesteerd worden in vervoersinfrastructuur.

UITDAGING: COMPETITIEVE POORTEN VERSTERKEN

Versterk de poortfunctie van onze havens en luchthavens, ze vormen de levensaders van onze economische en logistieke topregio. Hun internationale connectiviteit waarborgen vereist een kwalitatieve en multimodale ontsluiting naar het hinterland. Zorg voor een stabiel en coherent beleids-, exploitatie- en vergunningenkader dat groeiscenario's en investeringen ondersteunt.

VOORSTEL: VLOTTE EN BETROUWBARE MULTIMODALE BEREIKBAARHEID VOOR GOEDEREN- EN PERSONENVERVOER

Voor de competitiviteit van onze poorten zijn vlotte achterlandverbindingen via de verschillende modi vereist. Een performant spoorvervoer en concurrentiële binnenvaart zijn hiervoor essentieel. Respecteer de afspraken die in het Vlaamse Havendecreet gemaakt zijn. Voor een betrouwbare nautische bereikbaarheid is een hervorming van het loodswezen nodig.

Zorg voor meer en kwaliteitsvoller openbaar en collectief vervoer van en naar de poorten, afgestemd op de noden van passagiers en werknemers en zonder financiële drempels. Breng een rechtstreekse HogeSnelheids-Trein-verbinding (HST) tot stand tussen de nationale luchthaven en de HST-knooppunten in onze buurlanden.

VOORSTEL: REALISTISCH GROEISCENARIO ONDERSTEUND DOOR EEN LANGETERMIJNBELEIDSVISIE

Onze poorten moeten kunnen ontwikkelen en meegroeiën met de economie. Dat kan enkel binnen een duidelijk flankerend en coherent beleidskader. Op het vlak van externe kosten mogen de luchthavens en havens niet in een keurslijf gedwongen worden en blijven we best binnen het Europees kader ter vrijwaring van de concurrentiepositie. Een goede balans tussen de leefbaarheid van de buurtbewoners, de economische en ecologische belangen moet mogelijk zijn. Exploitatiebeperkingen moeten de laatste optie zijn.

Een vlotte afhandeling van de internationale stromen vraagt om evenwicht tussen faciliteren en controleren. De douane moet daartoe het handhavings-, sancti- onerings- en vervolgingsbeleid hervormen en meer digitaliseren. Private dataplatformen en Port Community systemen moeten hierbij een rol kunnen spelen met ruimte voor datadeling met de overheid ter verbetering van de veiligheid en de benutting van de infrastructuur.

Overheveling van het regelgevend kader van de luchthavens van het federaal naar het gewestelijk niveau kan leiden tot meer homogeniteit in de luchtvaartbevoegdheid en een coherent toekomstgericht beleid.

Er is nood aan een Vlaamse luchtvaartstrategie, waarin de nationale luchthaven wordt geïntegreerd en waarin gefocust wordt op synergiën en aansluitingen. Een hervorming van de structuur van de regionale luchthavens dringt zich op, ook om subsidie-onafhankelijker te worden. <<

Futureproof mobiliteits- en logistiek beleid: Samenvatting voorstellen

VLAAMS

- » Voorzie voldoende middelen voor het opschroeven van de investeringen in het onderhoud en de optimalisatie van de infrastructuur met bijzondere aandacht voor bruggen, tunnels en viaducten, zodat ze niet langer een belemmering vormen voor de verhoging van tonnages. Realiseer de missing links en werk bottlenecks weg. Plan de aanpak zorgvuldig.
- » Investeer in bijkomende fietsinfrastructuur en promoot de (elektrische) fiets als alternatief voor het woon-werkverkeer.
- » Investeer in slimme technologie om de bestaande vervoerscapaciteit beter te benutten bij de verschillende transportmodi en stel hiervoor een actieplan op. Investeer in data-infrastructuur als basisinfrastructuur en stem platformen en databanken maximaal op elkaar af.
- » Realiseer de vereiste laad- en tankinfrastructuur in de transitie naar zero-emissie en dit voor alle modi.
- » Investeer in de uitbouw van voorzieningen voor walstroom in de Vlaamse zeehavens en bij het (her)bouwen van kaaien voor de binnenvaart en zorg voor lagere heffingen op walstroom.
- » Zorg voor een verkeersfiscaliteit die de vergroening en vlotte doorstroming stimuleert. Voer een slimme kilometerheffing in voor alle weggebruikers die varieert naar plaats, tijd en milieukeurmerken en investeer de opbrengsten in de vervoersinfrastructuur.
- » Creëer één digitaal portaal met een overzicht van alle mobiliteitsturende maatregelen en waar voor alle steden en gemeenten de vergunningen en ontheffingen kunnen worden aangevraagd. Beperkende regels moeten zo veel mogelijk geharmoniseerd zijn.

- » Ontwikkel een duidelijke en coherente Vlaamse luchtvaartstrategie waarin de nationale luchthaven wordt geïntegreerd en waarin ruimte is voor een hervorming van de structuur van de regionale luchthavens.

FEDERAAL

- » Bestendig België als logistieke hotspot door een modernisering van de douane en hervorm het handhavings-, sanctionerings- en vervolgingsbeleid.
- » Voorzie voldoende middelen voor een vlotte grens-, douane- en voedselveiligheidscontrole in de internationale poorten, met het oog op een snelle en betrouwbare afhandeling.
- » Exploitatiebeperkingen hebben een negatief effect op de internationale concurrentiepositie van de nationale luchthaven; geef voorrang aan de uitvoering van de eerste drie pijlers van de Evenwichtige Aanpak conform de Europese verordening 598/2014.
- » Geef uitvoering aan het Goederenplan spoor met aandacht voor efficiëntiewinst door automatisering. Verbeter de ontsluiting van de nationale luchthaven via het spoor met een verhoogde treinfrequentie aangepast aan de vraag van passagiers en werknemers, en integreer de Diabolo-toeslag in de algemene gebruikskost. Breng rechtstreekse HogeSnelheidsTrein-verbindingen tot stand tussen de nationale luchthaven en de HST-knooppunten in onze buurlanden.
- » Werk de discriminatie op het vlak van laadvermogen weg tussen emissievrije voertuigen en voertuigen met conventionele aandrijving.

Deel 4.

Innovatie en ondernemerschap

70 **Investeren in en valoriseren van innovatie**

74 **Ondersteunen en stimuleren van ondernemerschap**

mv!

innoveren voor morgen

Op het vlak van innovatie behoren we met Vlaanderen tot de Europese top. Een wapenfeit waar we trots op mogen zijn, al moeten we ons ervoor behoeden dat we niet op onze lauweren gaan rusten. Met de juiste investeringen inzetten op innovatie zal ook in de komende jaren blijven lonen. Het stelt ons in staat om uitdagingen rond duurzaamheid, digitalisering en zorg frontaal aan te pakken. Er zijn natuurlijk werkpunten: we moeten onze innovaties beter vermarkten, de beschikbare middelen

beter benutten en onze digitale infrastructuur toekomstbestendiger maken. Met gerichte innovatie kunnen we onze productiviteit versterken en een leiderschapspositie opnemen in de transities. Maar innovatie steunt natuurlijk op ondernemerschap. Daarom moeten we ondernemerschap gericht aanwakkeren en ondernemingen van elk formaat en in elke levensfase vanuit de overheid ondersteunen in de broodnodige groei die onze welvaart en welzijn ook morgen veiligstelt.

Investeren in en valoriseren van innovatie

Sinds 2021 behoren we tot de Europese innovatieleiders, maar het zou een grote vergissing zijn om nu op onze lauweren te rusten. Integendeel, innovatie en valorisatie worden nóg belangrijker door de uitdagingen die op ons afkomen, zoals duurzaamheid, vergrijzing en doorgedreven digitalisering.

UITDAGING: EXTRA INVESTEREN IN ONDERZOEK & ONTWIKKELING (O&O)

In het recordjaar 2021 werd door de Vlaamse bedrijven, kennisinstellingen en overheid gezamenlijk 3,7% van het bbp geïnvesteerd in O&O. Het blijven echter vooral de bedrijven die investeren. De overheid bleef in 2022 met 0,83% nog steeds onder de 1%, terwijl de ondernemingen met ruim 2,8% vlot over de 2% gingen. Het overheidsaandeel zal echter opnieuw onder de 0,8% zakken in 2023 en 2024, door het wegvallen van eenmalige middelen en de beperkte groei van het bbp.

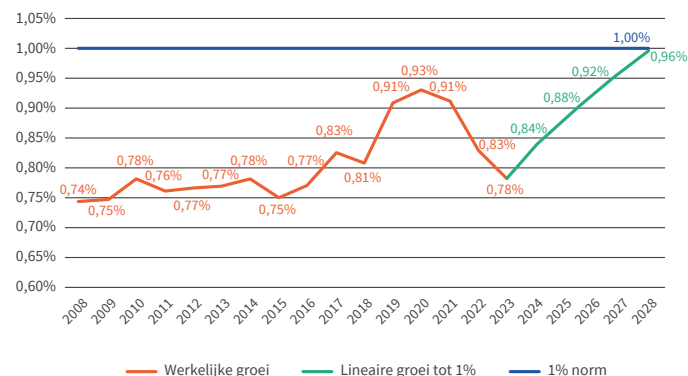
VOORSTEL: OP MIDDELLANGE TERMIJN MOET VLAANDEREN EVOLUEREN NAAR 5% VAN HET BBP VOOR PUBLIEKE EN PRIVATE O&O-UITGAVEN

De overheid moet tegen het einde van de legislatuur minstens de 1%-norm voor publieke O&O-uitgaven bereiken. Voka vraagt dat de bijkomende middelen prioritair worden ingezet om bedrijven rechtstreeks te ondersteunen in hun duurzame transitie.

Naast de sectoren waarin we nu al sterk staan, zoals farma, biotech, machinebouw, elektronica, ICT, ... zal er door de ambities van de Green Deal veel extra innovatie nodig zijn die gelukkig ook veel opportuniteiten biedt. Internationale experts voorspellen een verschuiving in de nood aan specifieke klimaattechnologieën, zoals groene brandstoffen en industriële processen. Het verhogen van de O&O-steun voor klimaat- en milieutechnologieën, inclusief circulariteit, verdient prioriteit over de hele ontwikkelings- en waardeketen.

Bijkomende inspanningen van de overheid zijn nodig om de 1% norm te halen

Evolutie van O&O kredieten t.o.v. bbp en groeipad van de O&O kredieten t.o.v. bbpR naar 1%

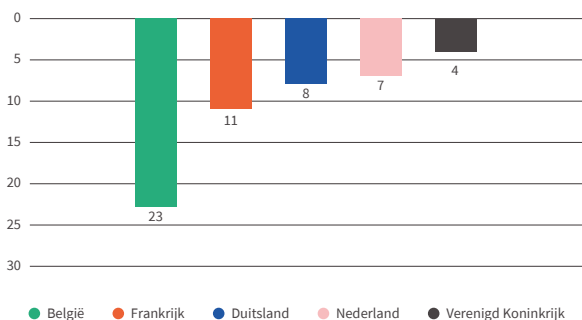
BRON: DEPARTEMENT EWI, SPEURGIDS 2023

VOORSTEL: DE INDUSTRIËLE TRANSITIE MOET VERSTERKT WORDEN DOOR BIJKOMENDE MIDDELEN TE VOORZIEN VOOR O&O

In de komende legislatuur is een bijkomende injectie nodig van 250 miljoen euro voor de ondersteuning van demo- en pilootinstallaties om de industriële transitie mogelijk te maken op het terrein. De bottom-upbenadering moet leidend blijven als beste garantie voor baanbrekende innovaties. Enkel zo kunnen we internationaal concurrentieel blijven tegen een achtergrond van permanent duurdere energie, schaarse grondstoffen, stijgende milieukosten, ... Die innovatie zal bovendien disruptief moeten zijn.

Buurlanden scoren opmerkelijk beter in de Global Innovation Index (2023)

BRON: GLOBAL INNOVATION INDEX 2023

UITDAGING: INNOVATIES BETER VERMARKTEN

Investeren in O&O moet leiden tot voldoende valorisatie en daar laten we als land belangrijke steken vallen. Zo staan we in de Global Innovation Index van 2023 pas op de 23ste plaats.

Onze slechte prestatie komt voornamelijk door slechte scores op het vlak van de overheid, infrastructuur, het inspelen op de markt en creatieve output. De 'vermarkting' van onze innovaties moet anders en beter. Vooral naar de toegevoegde waarde op het niveau van de waardeketens moet gekeken worden.

De wederzijdse arbeidsmobiliteit en -deling tussen kennisinstellingen en ondernemingen moet drastisch opgevoerd worden, zoals in buitenlandse innovatiehubs vaak het geval is. Een vlottere rotatie van proffen en onderzoekers zal leiden tot het sneller omzetten van theoretische kennis naar praktische toepassingen (valoriseren). Via aangepaste KPI's bij het verstrekken van overheidsmiddelen en regelgeving kan de overheid dit stimuleren, bijvoorbeeld door industriële activiteiten van academici beter te waarderen.

Daarnaast zijn de Europese staatssteunregels nadelig omdat steun voor de hogere ontwikkelingsniveaus verboden is. In de praktijk zijn deze regels vooral voor kleinere lidstaten en regio's nadelig, omdat de grote buurlanden er door allerlei uitzonderingen in slagen om die hogere niveaus wel ruim te steunen. Bovendien gaat de Vlaamse overheid (te) restrictief te werk in de interpretatie van de regels, waardoor het gelijk speelveld verdwijnt.

VOORSTEL: MEER EN GERICHTER ONDERSTEUNEN EN VALORISEREN VAN INNOVATIE

Gebruik de nieuwe en verruimde mogelijkheden binnen de Europese staatssteunregels om maximale steun te verlenen. VLAIO moet zijn beleid hierop aanpassen.

Realiseer een betere invulling van het steuinstrumentarium door meer steun voor de hogere Technology Readiness Levels (TRL's). Dat kan via gerichte subsidies en/of terugbetaalbare voorschotten om piloot- en demo-installaties te faciliteren en risicovolle innovaties sneller naar de markt te brengen, zodat duurzame innovatie ook in Vlaanderen gevaloriseerd en verankerd wordt.

Ondersteun en activeer als overheid meer Europese steuinstrumenten zoals het European Innovation Fund, die als financiële hefboom werken.

Schaf het tewerkstellingscriterium voor het toekennen van innovatiesteun in zijn huidige vorm af. Dit criterium is achterhaald, zeker in tijden van een verkrappende én vergrijzende arbeidsmarkt. Hanteer daarom KPI's geënt op investeringen, verankering, internationalisering en de bijdrage aan het Vlaamse industriële weefsel.

UITDAGING: ONZE MIDDELEN OPTIMAAL BENUTTEN

Binnen de totale financiële overheidsstromen van het Vlaams economisch, wetenschaps- en innovatiebeleid is het gedeelte dat naar ondernemingen en de industriële transitie vloeit, beperkt. Grote innovatieve productie-installaties vragen echter bijzonder veel middelen.

VOORSTEL: COMBINEER ECONOMISCHE STEUN MET INNOVATIESTEUN OM PILOOT- EN DEMO-INSTALLATIES TE ONDERSTEUNEN. PAS DE STEUNINSTRUMENTEN AAN INDIEN NODIG

Het clusterbeleid verdient een grondige evaluatie. Bereiken de clusters de initiële doelstelling van economische en internationale valorisatie voldoende? Indien hun schaal, kenniscreatie en/of samenwerking te beperkt is, moet de steun afgebouwd worden.

VOORSTEL: EVALUEER DE HUIDIGE CLUSTERS OP DE GEREALISEERDE INTERNATIONALE VALORISATIE

UITDAGING: MEER INZETTEN OP ECOSYSTEMEN OM DE INNOVATIEKLOOF TE VERKLEINEN

De innovatiekloof tussen grote en kleine ondernemingen wordt alsmaar groter. Dat zien we zelfs bij de adoptie van standaard digitale tools (zoals CRM- of ERP-pakketten). Hoe langer de duur van de kloof, hoe breder, omdat het door oplopende investeringskosten steeds lastiger wordt om ze dicht te rijden.

VOORSTEL: BETREK HET HELE BEDRIJFSLANDSCHAP DOOR HET ORGANISEREN VAN EEN JAARLIJKE COMPETITIE TUSSEN ECOSYSTEMEN

De ecosystemen moeten de hele waardeketen omvatten. Internationale, maar in Vlaanderen gevestigde bedrijven functioneren als trekkers en worden uitgedaagd door nieuwe technologieën van kleinere spelers die schaal en afzet zoeken. De markt vraag is daarbij leidend.

UITDAGING: DOORBRAAKTECHNOLOGIEËN MEER KANSEN GEVEN

De ontwikkeling van nieuwe technologie moet voldoende disruptief zijn met het oog op een hoog internationaal valorisatiepotentieel. Dat veronderstelt dat de overheid voldoende vooruitkijkt om het belang van opkomende technologieën (deep tech) zoals blockchain, 6G, AI, waterstof- en batterijtechnologie, fotonica, ... juist in te schatten. Daarom moet ze over voldoende visie en kennis beschikken om de juiste initiatieven mogelijk te maken en verouderde regelgeving tijdig te wijzigen. Innovatie moet prioritair zijn in alle verschillende departementen of agentschappen.

VOORSTEL: NEM HINDERPALEN VOOR INNOVATIE WEG

Dat houdt in:

- » Investeer als overheid in nieuwe kennis- en expertiseopbouw. Zorg voor technologievriendelijke regelgeving.
- » Om duurzame innovatie voldoende kansen te geven is regelluwheid van groter belang (bijvoorbeeld via regulatory sandboxes) dan een verabsolutering van het voorzorgsprincipe.
- » Bij aanbestedingen moet oplossings- en technologie-neutraal gedacht worden.

- » Veelbelovende civiele ontwikkelingen mogen niet afgeremd worden, ook al kunnen ze gebruikt worden in militaire toepassingen.

De vrees voor te ruime ondersteuning van dual use technologieën is onterecht. Er bestaan voldoende afwegingskaders om het risico op onzorgvuldig gebruik te vermijden. Voor de ontwikkeling van specifieke militaire toepassingen aligneert Vlaanderen zich best met het Europese veiligheids- en defensiebeleid.

UITDAGING: ONZE DIGITALE INFRASTRUCTUUR FUTUREPROOF MAKEN

In het kader van de digitale transformatie en data-economie is een optimale digitale infrastructuur essentieel. In de Europese DESI-index bekleedt onze infrastructuur de allerlaatste plaats wat betreft connectiviteit, te wijten aan de trage 5G-uitrol en beperkte beschikbaarheid van glasvezelnetwerken. Belangrijke struikelblokken voor een toekomstbestendige infrastructuur zijn de te strikte regelgeving, de strenge stralingsnormen en het trage vergunningsbeleid.

VOORSTEL: ZORG VOOR EEN OPTIMALE DIGITALE INFRASTRUCTUUR

Dat houdt in:

- » De stralingsnormen in de verschillende regio's moeten worden geüniformeerd en verder opgetrokken richting de internationale WHO-standaard.
- » Versoepel het vergunningsbeleid voor het plaatsen van zendmastinfrastructuur en glasvezel.
- » Schaf de lokale taken op digitale infrastructuur af.
- » Veil de hogere frequenties (26Ghz) tijdig om het volle 5G-potentieel te benutten.
- » Stimuleer de ontwikkeling van 6G.

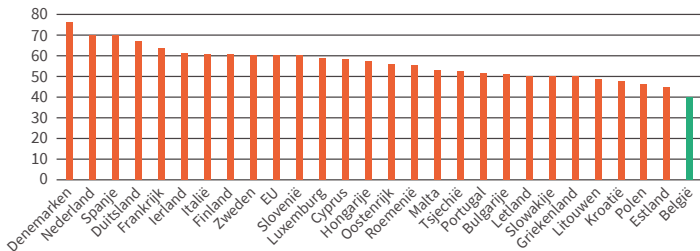
UITDAGING: NAAR EEN DATAGEDREVEN ECONOMIE

VOORSTEL: VERSNEL DE ONTWIKKELING VAN UNIFORME STANDAARDEN EN NORMEN VOOR MEER INTEROPERABILITEIT

Investeren in en valoriseren van innovatie: Samenvatting voorstellen

Op het vlak van connectiviteit staat België op de allerlaatste positie in de DESI-index 2022

BRON: DIGITAL ECONOMY AND SOCIETY INDEX 2022: INDICATOR CONNECTIVITEIT

Data worden steeds belangrijker. Ze zijn nodig om efficiënter te werken en versneld te innoveren, maar worden nog te weinig ontgonnen en gedeeld. Data moeten beter vindbaar, bruikbaar en uitwisselbaar zijn. De overheid kan hier een belangrijke faciliterende rol spelen.

VOORSTEL: DE VLAAMSE EN DE FEDERALE DATASTRATEGIE MOETEN VOLDOENDE B2B ZIJN

Athumi, het Vlaams Datanutsbedrijf, moet nog meer inzetten op een duidelijke en structurele interactie met het bedrijfsleven om de noden uit te klaren, te zorgen voor een duidelijk businessmodel en marktverstoring absoluut te vermijden. We hebben nood aan een overkoepelende strategie voor de digitale transformatie met oog voor digitale weerbaarheid en soevereiniteit, waarbij men de digitale sector erkent als een strategische sector. Athumi moet voldoende ingebed worden in Europese initiatieven en de afstemming met de federale overheid is belangrijk.

De overheid zet allerhande initiatieven op om te komen tot meer data-uitwisseling of valorisatie, maar tegelijkertijd ontwikkelt diezelfde (Europese) overheid regelgeving die een steeds grotere druk legt op onze ondernemingen (bijvoorbeeld GDPR, Data Governance Act, Data Act, AI Act, DORA). Dat zet een rem op de economische groei.

VOORSTEL: ANTICIPEER VOLDOENDE OP EUROPESE REGELGEVING ROND DATA EN DIGITALISERING EN ONDERSTEUN Ondernemingen BIJ HET TEGEMOETKOMEN HIERAAN <<

VLAAMS

- » Tegen het einde van de legislatuur moet minstens 1% van het bbp aan overheidsmiddelen in O&O geïnvesteerd worden. De bijkomende middelen worden prioritair ingezet om bedrijven rechtstreeks te ondersteunen in hun duurzame transitie.
- » De industriële transitie moet worden versterkt door bijkomend 250 miljoen euro te voorzien voor de ondersteuning van demo- en pilootinstallaties.
- » Meer en gericht ondersteunen en valoriseren van innovatie.
- » Combineer een derde van de economische steun met innovatiesteun om piloot- en demo-installaties te ondersteunen.
- » Evalueer de huidige clusters op de gerealiseerde internationale valorisatie.
- » Betrek het hele bedrijfslandschap door het organiseren van een jaarlijkse competitie tussen ecosystemen.
- » Versoepel het vergunningenbeleid voor het plaatsen van zendmastinfrastructuur en glasvezel.
- » Schaf de lokale taksen op digitale infrastructuur af.

FEDERAAL

- » Veil ook de hogere frequenties (26Ghz) tijdig om het volle 5G-potentieel te benutten en stimuleer de ontwikkeling van 6G.
- » Versnel de ontwikkeling van uniforme standaarden en normen voor meer interoperabiliteit.

VLAAMS & FEDERAAL

- » Investeer als overheid in nieuwe kennis- en expertiseopbouw en zorg voor technologievriendelijke regelgeving.
- » Weeg op de Europese agenda en vermijd Europese gold-plating op het vlak van innovatie.
- » Bij aanbestedingen moet oplossings- en technologieneutraal gedacht worden.
- » Veelbelovende civiele ontwikkelingen mogen niet afgeremd worden, ook al kunnen ze gebruikt worden in militaire toepassingen.
- » De stralingsnormen in de verschillende regio's moeten worden geüniformeerd en verder opgetrokken richting de internationale WHO-standaard.
- » De Vlaamse en de federale datastrategie moeten voldoende B2B zijn.
- » Anticipeer voldoende op Europese regelgeving rond data en digitalisering en ondersteun ondernemingen bij het tegemoetkomen hieraan. Werk de barrières om op te schalen weg.

Ondersteunen en stimuleren van ondernemerschap

Als we onze welvaart willen behouden is succesvol ondernemerschap van groot belang, net zoals de juiste omgevingsvoorwaarden en een goed regelgevend kader. Talent moet alle kansen krijgen om zich volop te ontwikkelen. Buiten onze ligging en grijze massa hebben we geen andere troeven. We bepleiten een gerichte ondersteuning gedurende de hele levenscyclus van een onderneming, gaande van start-ups, scale-ups tot grown-ups. Er zijn vooral extra maatregelen nodig voor die eerste twee categorieën van ondernemingen.

Ecosysteem voor start-ups en scale-ups versterken

UITDAGING: ONDERNEMERSCHAP WORDT TE WEINIG AANGEWAKKERD

Het aantal startende ondernemingen evolueerde op tien jaar tijd van 45.000 in 2011 naar 80.000 in 2021. Toch blijft het percentage starters sterk onder de Europese top. Ondernemerschap wordt duidelijk te weinig gestimuleerd. Andere pijnpunten zijn de mindset, maar ook de benodigde vaardigheden en kennis om een onderneming op te starten. In Europese rankings bengelen we hier achteraan.

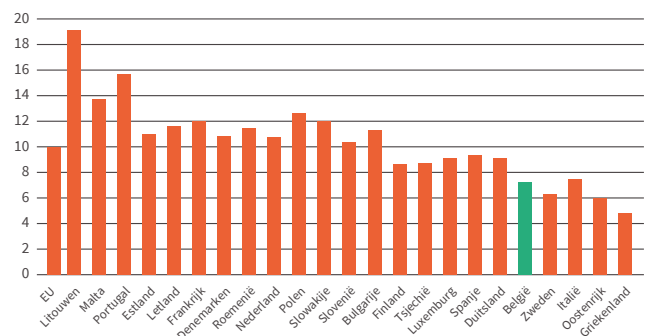
VOORSTEL: CREËER DE JUISTE MINDSET OM ONDERNEMERSCHAP TE STIMULEREN

De mindset om te ondernemen ontbreekt te veel in onze samenleving. We zien een cruciale rol voor het onderwijs om de juiste mindset van jongs af aan te stimuleren.

Laat ondernemerschap prominenter aan bod komen in de eindtermen. Trek de budgetten voor STEM-opleidingen op in zowel het basis-, secundair als hoger onderwijs en hervorm de financiering, want de financiering van STEM-opleidingen wordt nu via de quotiëntenregeling benadeeld. Introduceer en versterk de STEM-vakken ook in de niet-STEM-richtingen. Zorg voor een betere samenwerking en afstemming tussen onderwijs en ondernemingen.

België bengelt achteraan in Europa voor aantal start-ups

Percentage van nieuwe ondernemingen (2020)

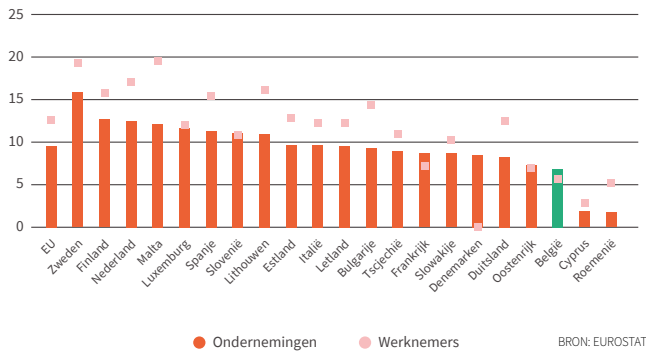
BRON: EUROSTAT

UITDAGING: WE MOETEN ONZE GROEI VERSTERKEN

Het aantal startende ondernemingen groeit gestaag. Dat is een goede zaak, maar er moeten niet alleen voldoende starters en pre-starters zijn, ze moeten ook voldoende doorgroeien. Te veel groeiers zoeken kapitaal in het buitenland. Het financieringslandschap is ondoorzichtig en gefragmenteerd. Tegelijkertijd is er meer gerichte ondersteuning nodig bij het internationaliseringsproces.

Het aandeel van groeibedrijven (scale-ups) blijft te beperkt in ons land

In totaal aantal ondernemingen en werknemers (2020)

BRON: EUROSTAT

VOORSTEL: ACTIVEER BETER HET NON-BANCAIRE KAPITAAL EN STIMULEER DE BUNDELING VAN KAPITAALSTROMEN

Het aandeel non-bancair kapitaal stijgt gestaag, maar blijft onderbenut. Nochtans speelt het een belangrijke rol in mozaïekfinanciering, waarvan de mogelijkheden nog te weinig bekend zijn bij ondernemers. Ook de financiële geletterdheid moet omhoog.

De rol van venture capital, private equity fondsen en family offices bij het verstrekken van financiering en advies voor startende en groeiende ondernemingen is essentieel. Het is belangrijk dat voor hen een stimulerend beleid bestaat. Ingevoerde fiscale stimuli zoals de DBI-af trek moeten in hun huidige vorm behouden worden.

Promoot initiatieven die transparantie brengen in het financieringslandschap en interacties tussen investeerders en beloftevolle ondernemers stimuleren. Recente trends zoals 'corporate venturing' of 'collaboration' en 'serial entrepreneurship' moeten meer gestimuleerd worden.

Kapitaal voor starters vormt doorgaans geen probleem meer, maar voor groeibedrijven – zeker in specifieke sectoren zoals deeptech, medtech en biotech – wel. Daarvoor is het kapitaal vaak te beperkt, te duur en te weinig 'smart'. De bundeling van middelen moet daarom omhoog. PMV en LRM kunnen hun rol hier meer opnemen.

Zorg voor een betere bundeling van Vlaamse en Europese financiering, want bedrijven zien door de bomen vaak het bos niet meer. De middelen die Europa ter beschikking stelt in het kader van de industriële en duurzame

transitie vormen een extra opportuniteit. Specifieke Europese fondsen voor groeibedrijven zoals Escalar en het European Tech Champions Initiative moeten meer onder de aandacht gebracht worden.

Laat small- en midcaps bloeien. De Belgische beurs bloedt leeg door regulitis en kan zo haar rol niet meer spelen. Schaf de taks op beursverrichtingen bij beurskapitalisaties voor small- en midcaps (minder dan één miljard euro – Euronext definitie) af, en verlaag voor hen ook de roerende voorheffing op dividenden van 30% naar 20% om spaargelden te activeren.

VOORSTEL: ONDERSTEUN INTERNATIONALISERING DOOR MEER MARKT- EN TECHNOLOGIEKENNIS BIJ FIT

Om de buitenlandse markten te betreden, is meer markt- en technologie kennis nodig. De ondersteuning van Flanders Investment & Trade (FIT) in de prille internationaliseringsfase is goed, maar de ondersteuning blijft te generiek.

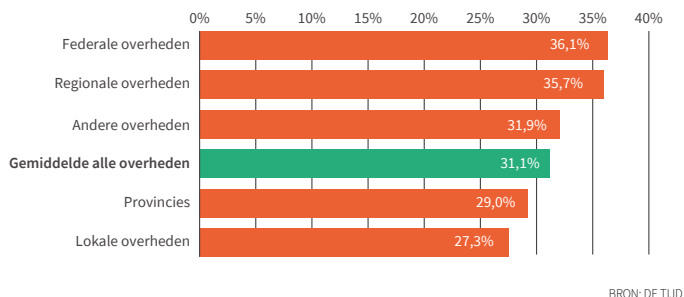
Breid de Science & Technology Offices verder uit. Met de lancering van de tien Science & Technology Offices van FIT zette de overheid een eerste belangrijke stap, maar die is onvoldoende om regio's in de diepte te betreden. Verdubbel daarom de inspanningen van de S&T Offices.

Maak de ondersteuning meer thematisch en specialistisch. Er is een duidelijke vraag naar specialistischere ondersteuning om zo makkelijker in domein-specifieke ecosystemen 'in te breken' (bijvoorbeeld rond AI en data). Vertrek daarbij van onze thematische sterktes en aanwezige ecosystemen. Dat vraagt een versterking van mensen en kennis.

UITDAGING: TE WEINIG KMO'S EN GROEIBEDRIJVEN BETROKKEN BIJ OVERHEIDSAANBESTEDINGEN

De verschillende overheden zijn naast regisseur ook klant. Elk overheidsdomein kan via overheidsaanbestedingen optreden als referentiekant of innovatiepartner, bijvoorbeeld door het aanbieden van experimenteer ruimte en schaalgrootte, maar dat gebeurt te weinig door een gebrek aan expertise en een te grote focus op grote ondernemingen.

Publieke bekendmaking van gunning bij openbare aanbestedingen moet beter

VOORSTEL: DE OVERHEID MOET MEER ALS REFERENTIEKLANT OPTREDEN

Zorg voor meer kennis en visieontwikkeling binnen de overheid door jaarlijkse bij- en omscholingen van het personeel.

Zorg voor transparantie op het vlak van kmo-deelnames (inclusief start- en scale-ups), contracten en bedragen. Monitor deze cijfers en rapporteer er jaarlijks over.

Bouw meer flexibiliteit en vergroot het kmo-aandeel qua offertes naar 80% en winnende aanbestedingen naar 60% (Europese streefwaardes). Leg de focus meer op kwaliteit en zorg voor 'agile tendering' door te werken met voortrajecten of minicompetities (procesbenadering). Kijk daarvoor naar het VK en de VS, waar er een apart agentschap (18F) bestaat dat alle lagen en domeinen binnen de overheid ondersteunt om te innoveren en te digitaliseren. Versoepel de voorwaarden qua waarborgen, administratieve verplichtingen, ... Verschuif als overheid de focus van volledige risicodekking naar waardecreatie.

Aanbevelingen voor volwassen ondernemingen ('grown-ups')

UITDAGING: OVERNAMES EN HET DOORSTARTEN VAN ONDERNEMINGEN VERLOPEN VEEL TE MOEIZAAM

We kampen met een rigide en weinig transparante overnamemarkt, wat de verhandelbaarheid van bedrijven hindert. Overlaters beginnen nu vaak te laat aan het overnameproces. Een succesvolle overdracht duurt doorgaans vijf à tien jaar.

VOORSTEL: ONDERSTEUN DE BEDRIJFSOVERNAMEMARKT EN ZORG VOOR BETERE OVERHEIDSDATABANKEN ZODAT ONDERSTEUNING GERICHT KAN PLAATSVINDEN

Zet een transparant en digitaal marktplatform op zodat er een vlottere bedrijfsovernamemarkt kan ontstaan, via een publiek-private samenwerking of overheidsopdracht (er bestaan al enkele platformen, maar deze zijn te gefragmenteerd en werken niet efficiënt). Zo wordt de overnamemakelaardij professioneler en transparanter.

Ons land kent te veel zombiebedrijven, insolvable bedrijven die virtueel failliet zijn en nauwelijks bijdragen aan onze economie. Ze houden kapitaal en personeel vast dat beter in de gezonde delen van de economie ingezet kan worden. De vele (overheids)steun en starre procedures zorgen ervoor dat deze langer kunnen overleven dan wenselijk. Verschuif de focus van steun op korte termijn naar een duurzame solvabiliteit.

Zorg voor snelle en accuratere updates van overheidsdatabanken, in het bijzonder tussen het federale en Vlaamse niveau. Realiseer een vlotte onderlinge uitwisseling en betere data-analyses zodat enkel gezonde bedrijven steun ontvangen.

Flankerend beleid voor alle ondernemingen

UITDAGING: TALENT IS STEEDS MOEILIJKER OM TE VINDEN EN AAN TE TREKKEN VOOR ALLE ONDERNEMINGEN

9 op de 10 ondernemingen in Vlaanderen heeft problemen met het vinden van het juiste talent. Talent wordt steeds mobieler en de internationale concurrentie speelt steeds harder. Verschillende Europese landen namen in het afgelopen jaar zelfs extra maatregelen om buitenlands talent aan te trekken (zoals Frankrijk, Denemarken, Zweden, ...) waardoor het gelijk speelveld verdwijnt.

Ondersteunen en stimuleren van ondernemerschap: Samenvatting voorstellen

VLAAMS

- » **Ondersteun internationalisering door meer markt- en technologiekennis bij FIT.**

FEDERAAL

- » **Zorg voor groeibevorderende fiscale stimuli.**

VLAAMS & FEDERAAL

- » **Creër de juiste mindset om ondernemerschap te stimuleren.**
- » **Activeer beter het non-bancaire kapitaal en stimuleer de bundeling van kapitaalstromen.**
- » **De overheid moet meer als referentieklant optreden.**
- » **Ondersteun de bedrijfsovernamemarkt en zorg voor betere overheidsdatabanken zodat ondersteuning gericht kan plaatsvinden.**
- » **Zorg voor een braingain in plaats van braindrain. Leg een sterke focus op het behouden en aantrekken van (internationaal) talent.**

VOORSTEL: ZORG VOOR EEN BRAINGAIN IN PLAATS VAN BRAINDRAIN. LEG EEN STERKE FOCUS OP HET BEHOUDEN EN AANTREKKEN VAN (INTERNATIONAAL) TALENT

Een single permit verkrijgen moet sneller met een maximale doorlooptijd van drie weken. Voorzie ook een snelwegprocedure voor erkende organisaties en alle categorieën van hooggeschoold personeel. Zorg ook voor een beter opvang- en onthaalbeleid en goed toegankelijke expat centers (zie ook luik 'Arbeidsmarkt').

UITDAGING: ONDERNEMERSCHAP WORDT BELEMMERD DOOR HOGE ARBEIDSKOSTEN

Ondernemen in België is moeilijk door de enorme fiscale druk op ondernemingen. Vooral de belastingdruk op arbeid blijft bijzonder groot en heeft een negatieve impact op het concurrentievermogen en de groei. Werk als overheid met groeibevorderende fiscale stimuli. Zorg voor rechtszekerheid en verander de fiscale regels en de toepassing ervan niet van de ene op de andere dag. Er is dringend nood aan een fiscale gedragscode (zie luik 'Fiscaliteit'). Omwille van het wispelturige fiscale klimaat trekken groei-bedrijven nu te snel naar het buitenland.

VOORSTEL: ZORG VOOR GROEIBEVORDERENDE FISCALE STIMULI

Verminder de lasten op arbeid. Dat kan door een verdere verbreding van de bestaande belastingschijven en een plafonnering van de socialezekerheidsbijdragen. Zorg ervoor dat de taxatie van toegekende werkgevers aandelen kan verschoven worden van het moment van toekenning naar het moment van realisatie voor jonge bedrijven of creër de flexibiliteit om het moment van taxatie zelf te kunnen bepalen, zoals in Nederland. Zorg ervoor dat de aandelen- en optieplannen niet beperkt blijven tot bedrijfseigen activa (zie ook luik 'Groeibevorderende fiscaliteit'). «

COLOFON

Voka-kenniscentrum

Frank Beckx | Directeur kennis- en lobbycentrum

Bart Van Craeynest | Hoofdeconoom

Sonja Teughels | Arbeidsmarkt

Gianni Duvillier | Werk en sociale zekerheid

Veerle Van Nieuwenhuysen | Arbeidsmarkt

Julie Beysens | Onderwijs

Daan Aeyels | Welzijns- en gezondheidsbeleid

Katelijne Haspelslagh | Milieu en klimaat

Robin Verbeke | Omgeving en ruimtelijke ordening

Freija Fonteyn | Logistiek en mobiliteit

Yannick Van den Broeck | Energie en klimaat

Karl Collaerts | Fiscaliteit en begroting

Johan Guldix | Innovatie en ondernemen

Dieter Somers | Digitale transformatie

Koen Van Diest | Bestuurszaken en staatsvorming

Maarten Libeer | Internationaal ondernemen

Eindredactie

Sandy Panis en Arno Vermeulen

Foto's

Adobe Stock

Vormgeving

Capone

Cover

Studio Chapo

Druk

INNI Group, Heule

Dit Vlaams & federaal Memorandum is een uitgave van Voka vzw. De overname of het citeren van tekst uit deze publicatie wordt aangemoedigd, mits bronvermelding.

Verantwoordelijke uitgever

Hans Maertens i.o.v. Voka vzw

Burgemeester Callewaertlaan 6

8810 Lichtervelde

info@voka.be - www.voka.be

voka

Ontdek meer
info op op
voka.be/verkiezingen.

nu!

**ondernemen
voor morgen**

**Voor een doeltreffend
Vlaams en federaal beleid**